

**KNJIŽICA GLAGOLJAŠA
MATA HRABRIĆA
“SUPROTIVA OBLAKU” I
“ZLOJ GODINI”**

Latinični prijepis s popratnim tekstovima i komentarima
Gordana Čupković

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

**KNJIŽICA GLAGOLJAŠA
MATA HRABRIĆA “SUPROTIVA
OBLAKU” I “ZLOJ GODINI”**

**Latinični prijepis s popratnim
tekstovima i komentarima
Gordana Čupković**

**Nakladnik
Sveučilište u Zadru**

**Za nakladnika
Josip Faričić**

**Povjerenstvo za izdavačku djelatnost
Sveučilišta u Zadru
Lena Mirošević, predsjednica**

**Recenzenti
Boris Beck
Barbara Štebih Golub**

Lektura i korektura autorska

ISBN 978-953-331-542-3

PRAVA KORIŠTENJA:

Knjiga je objavljena u otvorenom pristupu. Sadržaj knjige slobodno je dostupan bez naknade za korisnika ili ustanovu. Korisnici imaju pravo bez prethodnoga dopuštenja izdavača ili autora čitati, preuzimati, kopirati, distribuirati, ispisivati, pretraživati, mrežno povezivati ili na koji drugi zakonit način koristiti sadržaj knjige sve dok citiraju izvornik na odgovarajući način.

KNJIŽICA GLAGOLJAŠA MATA HRABRIĆA “SUPROTIVA OBLAKU” I “ZLOJ GODINI”

Latinični prijepis s popratnim tekstovima i komentarima

Gordana Čupković

Sveučilište u Zadru
Zadar, 2024.

Sadržaj

1. Tekstološke i povijesnojezične pretpostavke formiranja odlomaka o sakramentalima u glagoljičnim rukopisnim knjižicama 18. stoljeća	5
2. Obrednik u kompilaciji don Mata Hrabrića	12
2.1. Kodikološka, paleografska i grafijska obilježja	12
2.2. Sadržaj i jezik odlomaka	16
2.3. Prilog za rekonstrukciju izvornika: Blagoslov dviju svijeća i priča o mučenicima Ivanu i Pavlu	30
3. Zaključne napomene	35
4. Izvori	38
5. Literatura	40
6. Latinični prijepis Hrabrićeve knjižice	42
6.1. Načela preslovljavanja	42
6.2. Primjer čitanja	43
6.3. <i>Zakletva suprotiva oblaku, grmljavini i zloj godini spisana iz Retovala rimskoga</i>	44
7. Intertekstualne koordinate	105
7.1. Odlomci iz Kašićeva Rituala rimskoga	105
7.1.1. Drugo Zaklinjanje zle godine	105
7.1.2. Atanazijevo vjerovanje	113
7.1.3. Pjesma triju mladića	116
7.2. Odlomci prvotiska brevijara (1491.)	118
7.2.1. Na blagdan mučenika Ivana i Pavla	118
7.2.2. Atanazijevo vjerovanje	123
7.2.3. “Slavni put Jahvin” (psalam 68)	127
7.2.4. Pjesma triju mladića	131
7.3. Odlomci novovjekovnih glagoljskih rukopisa	133
7.3.1. Iz knjižice Antona Frankija (Arhiv HAZU, <i>sign. III a 5</i>)	133
7.3.2. Blagoslov dviju svijeća (NSK, <i>sign. 3367</i>)	136

1. Tekstološke i povijesnojezične pretpostavke formiranja odlomaka o sakramentalima u glagoljičnim rukopisnim knjižicama 18. stoljeća

Blagoslovine ili sakramentale ustanovljuje Crkva a nastavljaju se na starozavjetne tradicije svetih znakova. Tekstovi o blagoslovinama, kao dio rituala, uz tekstove vezane za sakramente ustanovljene po Kristu, osobito su razgrnati u srednjem vijeku, što posvjedočuje i bogata predaja diljem Europe.¹ Kao obredi za posebne namjene: posveta osobe, predmeta (ulja, soli, vode i sl.), blagoslov bolesnika, zaklinjanje protiv nevremena, blagoslov jela, polja, konja, stoke, egzorcizam i td., koji se izvode “po volji svećenika” te “želji i običajima vjernika” (Tandarić 1993: 226), sastavnica su rituala od samih početaka slavenske pismenosti. Uobičajeno je struktura blagoslova analogna strukturi mise: antifona s molitvom i čitanjima, molitve, prefacija, molitve vezane za sakramental te ostale molitve i litanije. Iz toga proizlazi i vrstovna raznorodnost tekstova, koja je pojačana preuzimanjem iz različitih izvora i prilično slobodnim kompiliranjem odlomaka iz različitih obreda, a što se manifestira i djelomičnom fragmentarnošću sadržaja i mjestimičnim jezičnim neujednačenostima. Iako glavninom ne čine dio suvremenoga obrednika, tekstovi o blagoslovinama iz minulih stoljeća neiscrpno su vrelo etnoloških, povijesnojezičnih i dijalektoloških podataka, iz čega proizlazi iznimna važnost objavljivanja i kritičke obradbe toga, počesto zanemarenoga segmenta hrvatske pisane baštine.

Glagoljaški ritual, uz tekstove namijenjene podjeljivanju sakramenata i sakramentala, sadrži i skupine redovničkih običaja i odredbi, a sve zajedno se uvriježeno bilježi kao dodatak u misalskim kodeksima, brevijarima, zbornicima raznolikoga sadržaja ili se u kasnijim stoljećima okuplja u zasebnim knjižicama. Josip Leonard Tandarić rekonstruirao je glagoljaški ritual iz opsežnoga korpusa liturgijskih knjiga i zbornika te iz izdanja Kožičičeve tiskare u Rijeci utvrđujući izrazitu raznolikost prikupljene građe te s tim u vezi i potrebu da se pojedine skupine ritualnih tekstova istraže zasebno. Istražujući podrijetlo glagoljaškoga rituala zapaža kako su pojedine molitve zabilježene u najranijem dobu ćirilometodske pismenosti, pa se primjerice

¹ “Galikanska i španjolska liturgija razvile su mnogo više negoli umjerena rimska liturgija upotrebu blagoslova i njihovih tekstova. Osobito su u vrijeme franačkog razdoblja skupljeni svi tekstovi ove vrste iz različitih izvora. *Pontificale Romano-Germanicum* (10. st.), pa osobito rimski pontifikali od 12. st. do kasnog srednjeg vijeka, imaju osobito bogatu zbirku blagoslova s ponegdje čudnim i praznovjernim tekstovima” (Tandarić 1993: 248).

nalaze već u kanonskom staroslavenskom spomeniku Sinajskom euhologiju,² dok su pojedine prevedene s latinskoga, i to od 12. i 13. stoljeća.³ Pri tome posebno ističe kako u hrvatskoglagoljskim knjigama ima i bizantskih tekstova koji se ne mogu pronaći u rimskom obredu (Tandarić 1993: 252)⁴, tako da se i u tom segmentu pokazuje odraz istočnoga i zapadnoga kulturnoga utjecaja, koje je prožimanje središnje obilježje hrvatske srednjovjekovne kulture.

Vidljiva intencija povezivanja pučke pobožnosti s liturgijskim činom rezultirala je razgranatim sustavom votivnih misa, za različite nakane kao što su: *misa za otgnati zle misli, misa za prositi džžda, misa za prositi vedra, misa na otgnanie grada* i td. (usp. Bašić 1999). Misne nakane blisko su povezane s ritualnim tekstovima koji onda, zajedno s votivnim misama, ulaze i u sastav misala (usp. Tandarić 1993: 247). U hrvatskoglagoljskom ritualu Tandarić kao najčešće zabilježen sakramental ističe blagoslov vode a potom različite blagoslove jela i plodova. Među najstarijima ističe blagoslov kose povodom prvoga šišanja, povezan s obredom krštenja, koji je u zapadnom kršćanstvu rano izgubio liturgijsko značenje te je obilježen kao praznovjerje. Kao rijetko posvjedočene izdvaja blagoslov kuće, kojemu se pridružuje i blagoslov lađe (usp. Tandarić 1993: 226). Zaklinjanje protiv nevremena bilježi samo u Tkonskom zborniku (Tandarić 1993: 238) te u *Oficiju rimskom* (zaklinjanje protiv oblaka) tiskanom u Rijeci 1930. (Tandarić 1993: 239).

Ne zalazeći u potragu za izvorima, i bez uspostavljanja poveznica sa službenim tekstovima rituala, Strohal (1928) opsežni glagoljski korpus tekstova o blagoslovinama popisuje kao knjižice "Duhovne obrane", koje su, osobito kao putni molitvenici, bile izrazito popularno štivo i u drugim europskim zemljama.⁵ Posebno je zanimljiv njegov osvrt na etnografski aspekt toga korpusa:

² Kanonski staroslavenski spomenik bizantske liturgije iz 11. stoljeća, usp. Kuhar 2014.

³ "U početku su se pojedini obredi što ih je obavljao biskup nalazili u sakramentarima, a onda je tijekom 9. i 10. st. sastavljena i zasebna knjiga – pontifikal. Ono što je za biskupa pontifikal, za svećenika je ritual. Ritual kao zasebna knjiga nastaje u samostanima u 11. i 12. st. pod imenom *manuale* ili *liber manualis*, a kasnije se proširio i po župama. Postao je nužan svećenički priručnik za dijeljenje (administriranje) sakramenata i za obavljanje drugih obreda u pastoralnoj službi. U kasnijim stoljećima ista se knjiga susreće pod različitim imenima, npr. *Obsequiale* ili *Liber sacerdotalis*. Takav *Liber sacerdotalis* što ga je prikupio Castellano i izdao 1523. dao je osnovne elemente za kasniji *Rituale Romanum*, koji je izdao papa Pavao V. 1614." (Tandarić 1993: 223).

⁴ Iz papinskih pisama doznajemo da se bizantski obred u Zadru održao čak do konca 12. stoljeća (usp. Tandarić 1993: 253).

⁵ Usp. slovensku knjižicu *Duhovna bramba*. Koštial (1914) za *Duhovnu branvu* navodi da je prijevod knjižice *Geistlicher Schild*, tiskane u Mainzu 1647. (Koštial 1914: 68). Spomenute su knjižice podudarne u toj mjeri da je u slovenskom izdanju i naslovnica s podacima o tiskanju u Mainzu 1647. i 1705. (2. dio), uz podatak da su potvrđene od pape Urbana VIII. 1635.

Možda na nijednu vrstu crkvene knjige pored legenda nijesu narodna fantazija, a često puta i druge izvanje pojave (kod nas bogomilstvo) toliko utjecale, kao baš na ovu vrstu priručne knjige. (...) Ima među njima i dosta velikih razlika. Ali većini bila je svrha, da praznovjerjem jača u narodima vjerska čuvstva (Strohal 1928: 342).⁶

Štefanić (1969) u opisu glagoljskih rukopisa pohranjenih u Arhivu ondane JAZU pod nazivom “Egzorcizmi i zapisi” popisuje jedanaest rukopisa. Od popisanih, obredu protiv nevremena posvećene su dvije cjelovite knjižice s otoka Krka: kvadirnica Antona Frankija iz prve polovice 18. st. (*sign. III a 5*) i knjižica Mata Hrabrića iz druge polovice 18. st. (*sign. VII 21*). Zaklinjanja protiv nevremena mogu se naći i kao dio knjižice Ivana Rudića iz Sali, 1703. (*sign. IV a 128*), namijenjene protiv poljskih štetočina i zloga oblaka, Tomašičeve i Frančičeve knjižice iz 18. stoljeća (*sign. VII 111*), koja objedinjuje zaklinjanje protiv nevremena i večernju za mrtve, knjižice pisara Petra iz Baške iz sredine 18. stoljeća (*sign. VII 49*), koja objedinjuje zaklinjanja protiv nevremena s amuletom pape Leona za osobnu zaštitu, te kao dio sveščića različitih zaklinjanja i apokrifnih molitvi s prijelaza 18. u 19. stoljeće (*sign. 80/13a*). U odlomcima obrednika u Tkonskom zborniku s početka 16. stoljeća (*sign. IV a 120*), uz apokrifne molitve i molitve za bolesnike, zabilježena su i zaklinjanja zloga oblaka i “aerskih” sila (104r, 5 – 108v, 13; usp. *Tkonski zbornik* 2001).

Kosić (2004) među glagoljičnim obrednicima pohranjenima u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici popisuje “zбирčicu” protiv nevremena (tuče i grmljavine) iz 18. koju prema početnoj sintagmi naslovljava “Kratki razlogi” (*sign. R 3367*).

Među rukopisima iz Župnoga ureda u Vrbniku, uz ostavštinu don Ivana Volarića, Štefanić je popisao i knjižicu koja na zadnjoj foliji ima talijanski natpis o vlasniku Sparožiću, datirajući je po oblicima glagoljskoga kurziva

Ipak, navedene knjižice ne bi se mogle svojom cjelinom uspoređivati s glagoljskim knjižicama protiv nevremena jer “duhovni štit” prvenstveno ima funkciju osobnoga putnoga molitvenika (posebice molitvenika za hodočasnike) namijenjena tjelesnoj i duhovnoj zaštiti pojedinca koji ga nosi sa sobom i prakticira navedene molitve. Za nositelja “štita” navodi se da mu ne može ništa naškoditi pa tako, među ostalim, ni “bljesak groma ni tuča”, no, u knjižicama nema tekstova koji bi bili usmjereni na prirodne pojave i okoliš pa tako nema ni zaklinjanja nevremena i sl. Knjižice su sastavljene kao niz molitvi, uz apokrifne uvode i naputke da se mogu upotrebljavati kao amuleti, u koje su uklopljeni i odlomci iz psalama te iz Atanazijevoga vjerovanja, uz koje je vezano i nabranje imena starozavjetnoga boga (usp. *Duhovna*: 7), izraženo i u apokrifno intoniranom tekstu Kristovih besjeda na Križu (usp. *Duhovna*: 72).

⁶ Na tom tragu zanimljiva su i Sambunjakova zapažanja o simboličnom i stilu jednoga glagoljičnoga obreda očišćenja (usp. Sambunjak 1999).

u 18. stoljeće (Štefanić 1960: 429–430). Knjižica okuplja molitve, litanije i zaklinjanja protiv nevremena, sadrži i blagoslov dviju svijeća te odlomke iz brevijara pisane istočno-slaviziranim crkvenoslavenskim jezikom (prepisane vjerojatno iz Levakovićeve brevijara, usp. Čupković 2010). U literaturi je opisano i da se u knjižici “Duhovne obrane” iz Bašćanske Drage, s paratekstnim zapisima svećenika Pavla Matkovića i Miha Čubranića iz 1691. i 1699., uz zaklinjanja poljskih štetočina, nalaze i upute za sastavljanje amuleta protiv tuče i grada u vinogradu (usp. Košťial 1914: 70–71).

Stipčević u poglavlju “Zaklinjanja protiv tuče, oblaka, poljskih štetočina i drugoga”, uz rukopisne glagoljične knjižice koje popisuje Štefanić (1969), navodi kako “postoje i pravi sveobuhvatni priručnici sa svim potrebnim obredima, koje su svećenici nosili po selima i pomagali ljudima kad im je trebala pomoć” (Stipčević 2005: 292). I on navedene priručnike karakterizira kao tekstove “Duhovne obrane”. Pri tome zapaža kako je najopsežniji takav priručnik latinična knjižica fra Josipa Banovca, pisana zapadnom štokavštinom, tiskana u Anconi 1767. pod naslovom: *Blagosov od polja i zaklinjanja zli vrimenta u četiri dila razdiljeni, veoma kriposni i mogući suprot svakoj živini škodljivoj i vlastima ajerskim* (usp. *Blagosov* 1767), koja se u zaklinjanjima nevremena velikim dijelom oslanja na Kašićev *Ritual*.⁷ Stipčević i za glagoljične molitve i zaklinjanja ističe kako su glagoljaši prepisivali gotove molitve i obredne formule iz crkvenih obrednika te, osim Kašićeva *Rituala rimskoga* iz 1640., kao izvore spominje i starije knjige na hrvatskom i latinskom: Klimantovićev ritual i Senjski ritual (Stipčević 2005: 288). Među tako bogatom i dugom tradicijom glagoljaških obrednika može se potražiti i Kašićeva motivacija za uvrštavanje dodataka na kraju svojega izdanja.⁸ Za dvije se skupine tekstova Kašićeva *Rituala* pretpostavlja da ih je dodao iz drugih izvora: Blagoslov vode (iz ranijih venecijanskih izdanja) te zaklinjanja, koja se, prema do sad provedenim istraživanjima, u latinskom donose u rimskom (“neslužbenom”) izdanju iz 1652., a zatim u venecijanskim izdanjima počevši od 1656., dakle nakon izdanja Kašićeva *Rituala*, pa je tekstove zaklinjanja Kašić vjerojatno preuzeo izravno iz knjige Petra Locatella, objavljene u nekoliko izdanja počevši od 1604., naslovljene: *Coniurationes potentissimæ / Exorcismi potentissimi, et efficaces ad expellendas et fugandas æreas*

⁷ Iako se obično navodi da je Banovac prepisivao iz Kašića i Bandulavića (usp. Knezović 2004), ima u njegovoj knjižici tekstova koji nisu zastupljeni u tim izvorima, kao što i u tekstovima koji jesu zastupljeni u navedenim izvorima ima jezičnih rješenja koja odudaraju od Kašićevih i Bandulavićevih, a sukladna su rješenjima u glagoljaškim tekstovima (usp. Čupković 2022: 54–55).

⁸ Latinski izvornik prvi put je otisnut 1614., a ne zna se koje je točno od brojnih kasnijih izdanja Kašić koristio kao predložak (usp. Bašić 2014).

*tempestates, a dæmonibus per se, sive ad nutum cujusvis diabolici ministri excitatas, exdiversis... auctoribus collectæ, etc.*⁹

Od spomenutih cjelovitih glagoljaških knjižica posvećenih zaklinjanjima protiv nevremena, najopsežnija je Hrabrićeva koja je do danas ostala neobjavljena. Ujedno je to knjižica koja se glavinom izravno oslanja na Kašićev *Ritual*, dok s druge strane zadržava tekstove iz starije glagoljaške liturgijske tradicije (prije postdridentinskoga istočnoslaviziranja liturgijskih knjiga) pa se na koncu 18. stoljeća u njoj susreću moderna nastojanja na standardizaciji hrvatskoga književnoga jezika (u okrilju nabožne pismenosti posebno podržana nastojanjima isusovaca i franjevac) s posredovanjem tradicijske crkvene pismenosti, posebno predstavljene psalmima¹⁰. Upravo se psalmi pokazuju konstantnom dopunom različitih sadržaja poučnih i praktičnih vjerskih knjižica, kojima se istodobno podiže razina pučke osviještenosti i izgrađuje književni jezik.¹¹

Posebnost je knjižice Mata Hrabrića i njezina jezična slika: odlikuje se preplitanjem čakavskih jezičnih osobina, i to osobina književnoga jezika i osobina razgovornosti (posebno čakavizma), s elementima književne štokavštine i, s druge strane, s elementima hrvatskoga crkvenoslavenskoga¹². Jezik knjižice Štefanić određuje funkcionalno, s obzirom na žanrovske odrednice zastupljenih tekstova pa ističe kako u odlomcima preuzetim iz *Rituala rimskoga* “pretežu štokavski elementi pomiješani s čakavskim dok je u tekstovima kao što su psalmi pojačan crkvenoslavenski element” (Štefanić 1969:

⁹ Navedeni naslov uvršten je na popis zabranjenih knjiga 1725. pa se slijedom toga tekstovi objavljeni u Locatellovoj knjizi još uvijek nalaze u venecijanskom izdanju *Rituala* iz 1718., ali ih nema u izdanju iz 1738. (usp. Bašić 2014: 800–801).

¹⁰ Proučavatelji ističu kako hrvatskoglagoljski prijevod psaltira, zajedno sa *Sinajskim psaltinom* pripada starijoj, arhaičnoj redakciji (usp. Badurina Stipčević 2020: 13), pri čemu se kao psaltir koji se svojim jezičnim obilježjima pokazuje srodan najstarijemu hrvatskoglagoljskom prijevodu izdvaja onaj iz Akademijina brevijara iz 14. st. (usp. Šimić 2014).

¹¹ U kasnijim stoljećima objedinjavanje pastoralnoga i prosvjetiteljskoga djelovanja postaje i programatsko, usp. primjerice djelovanje Ignaca Kristijanovića na održavanju polifunkcionalnosti kajkavskoga književnoga jezika, koje se među ostalim manifestira objavljivanjem pučkih kalendara s različitim praktičnim savjetima kao i priređivanjem prijevoda psalama (usp. Ivšić Majić i Štebih Golub 2024; zahvaljujem voditeljici projekta “Rekonstrukcija Kristijanovićeve Biblije” Barbari Štebih Golub na ustupljenoj neobjavljenoj građi).

¹² Odnos hrvatskoga vernakulara, koji se postupno uvodi i u sakralnu pismenost, i normiranoga hrvatskoga crkvenoslavenskoga tipično posreduje obilježja diglosije: dva se sustava poimaju kao niža i viša inačica jednoga jezika pa pisari liturgijskih kodeksa obično rubrike ispisuju vernakularom, a liturgijski sadržaj crkvenoslavenskim jezikom koji u određenim primjerima (kao što je to slučaj s Kožičićevim misalom) nazivaju hrvatskim imenom (usp. Gadžijeva et al. 2014: 18–19).

172).¹³ Problematiku raščlanjivanja jezika knjižice, osim postojanja različitih izvora i izmjenjivanja žanrova, pojačava i mjestimična nekoherentnost i fragmentarnost u nizanju odlomaka. Pri usporedbi s Kašićevim *Ritualom* vidi se da je redosljed odlomaka ispremještan, da se odlomci prekidaju te potom nastavljaju na drugim mjestima te da se u njih umeću i drugi odlomci koji nisu iz Kašića. I u odlomcima koji su nominalno preuzeti iz Kašićeva *Rituala*, vidljive su određene razlike koje upućuju na to da se i prilikom njihova prepisivanja koristilo drugim izvorima, ili memorijom temeljenom na drugim izvorima.¹⁴ U svakom slučaju, povezanost čakavskih i štokavskih tekstova obrednika pokazuje kako stremljenja k standardizaciji hrvatskoga književnoga jezika, otpočeta u baroku, posebno u okrilju katoličke obnove "radi crkvenoga djelovanja u širinu pučkih slojeva" (Katičić 2013: 13), nastavljena kroz čitavo 18. stoljeće, i mimo neostvarenih nastojanja Franje Glavinića da pokrene glagoljašku tiskaru na Trsatu, nisu zaobišla ni glagoljašku pismenost.

Tandarić je istaknuo potrebu monografske obrade svake pojedinačne vrste blagoslovina, no, i takvim sužavanjem tematskoga polja, u korpusu se i dalje manifestira raznorodnost tekstova povezanih zajedničkom namjenom. Iako je u novovjekovlju riječ i o zasebnim rukopisnim knjižicama, one su formirane prilično slobodnom kompilacijom različitih vrsta pisanih predložaka i usmene predaje pa je pri pokušaju iznalaženja ishodišnih tekstova nužno pratiti i intertekstualne poveznice. Odlomci Hrabrićeve knjižice u ovoj su knjizi raščlanjeni po kriteriju koherentnosti jezika ili sadržaja, a potom su za pojedinačne odlomke traženi usporedivi tekstovi u knjigama koje su mogle poslužiti kao izvor. U odlomcima u kojima se prepliću elementi čakavštine s elementima štokavskoga književnoga jezika zadržavam se na usporedbi s pretpostavljenim neposrednim izvorima: prvenstveno Kašićevim *Ritualom*, a potom i Banovčevim *Blagosovom*. Za odlomke

¹³ U Kašićevom se *Ritualu rimskom* iz 1640. u određenoj mjeri prepliću elementi čakavštine sa štokavštinom i u njemu je vidljiva nominalna orijentacija prema dubrovačkomu govoru (usp. Horvat 1993), uz Kašićevo posebno isticanje "bosanskoga", kao opće oznake štokavštine i kao odraza utjecaja bosanske franevačke književnosti (usp. Katičić 2013: 18). Gabrić-Bagarić ističe kako je Kašićev jezik "literarna koine nastala na bazi štokavskih govora i na bazi literarno-jezičkog manira dubrovačke i franjevačke bosanske literature" (Gabrić-Bagarić 1984: 24).

¹⁴ Osim u ranije spomenutoj Banovčevoj knjižici, u skraćenom obliku odlomke podudarne odlomcima u Hrabrića i Kašića može se naći i *Pistolama i evanđeljima*, svojedobno izrazito popularnom djelu bosanskoga franjevca Ivana Bandulavića (prvi put tiskanom 1613.), koje je pisano zapadnom štokavštinom i za koje je već istaknuto kako je pod znatnim utjecajem primorskih lekcionara, a koristilo se kao službena knjiga od 17. do 19. st. i u Dalmaciji, Istri, Primorju (usp. Gabrić-Bagarić 1994).

u kojima se dobro čuvaju hrvatsko crkvenoslavenska jezična obilježja,¹⁵ usporedni su odlomci potraženi u hrvatskim glagoljičnim brevijarima koji su reprezentanti starije matice: u Prvome beramskome / ljubljanskom brevijaru¹⁶ i u Prvotisku brevijara iz 1491., koji se kolokvijalno naziva “kosinjskim”,¹⁷ kao i u novovjekovnim glagoljaškim knjižicama iste namjene. U dodatku knjige u latiničnoj se transliteraciji donose usporedivi cjeloviti odlomci iz Prvotiska brevijara (s obzirom na to da taj brevijar nije objavljen u latiničnoj transliteraciji, a javno nije dostupno ni njegovo digitalno izdanje) i iz glagoljaških rukopisa iz 18. stoljeća. Uz to se u transkripciji donose odabrani usporedivi odlomci iz Kašićeva *Rituala*. Time se uz kritičku objavu jednoga glagoljičnoga rukopisa daje i šira slika nužna za sagledavanje fizionomije i uloge imenovanoga i neimenovanoga kompilatora/autora/pisara.

¹⁵ S obzirom na to da se misalima i brevijarima potvrđeni hrvatskoglagojski prijevodi odlomaka Biblije po tekstološkim osobinama dijelom “vežu uz ćirilometodski prijevod Biblije, a dijelom su to novi prijevodi sačinjeni prema mlađim latinskim liturgijskim obrascima” (Badurina Stipčević 2020: 16–17), uobičajeno se izdvajaju i dvije matice hrvatskoglagojskih liturgijskih knjiga: krčko-istarska (kao primjeri kodeksa koji čuvaju stariju liturgijsku, tekstološku i jezičnu redakciju) i zadarsko-krbavska (usp. Tandarić 1993: 31–32).

¹⁶ Prema zapisu na posljednjoj foliji, upotrebljavao se u Bermu u Istri 1474.

¹⁷ Iako se, na temelju kasnijih zapisa, po tradicionalnome pripisivanju Kosinjskoj tiskari, brevijar tiskan 1491. i do danas kolokvijalno naziva kosinjskim, s obzirom na određene tekstološke osobine izglednije je da pripada starijoj, krčko-istarskoj matici (usp. Tandarić 1993: 187–188), a no što bi mogle upućivati i pojedine jezične osobitosti (usp. Tandarić 1993: 189) pa bi se i mjesto tiskanja vezalo uz istarske glagoljaše. Pitanje mjesta tiskanja Nazor (1991) ostavlja otvorenim, iznoseći pri tome argumentaciju koja ne podupire ni pretpostavke o Kosinju ni pretpostavke o Veneciji. O knjigama vezanima za kosinjsku tiskaru s informacijskoga aspekta može se vidjeti u: Mance 2023.

2. Obrednik u kompilaciji don Mata Hrabrića

2.1. Kodikološka i paleografska obilježja

Knjižica od 62 folije formata 14,3 x 10,4 cm, naslovljena protiv različitih manifestacija nevremena, čuva se u arhivu HAZU (sign. VII 21) i glavni-
nom je ispisana glagoljskim kurzivom tipičnim za 18. st. Po zapisima unutar
knjižice najveći dio je ispisao Mate Hrabrić koji se spominje u popisu 40
bašćanskih svećenika 1782. (usp. Milčetić 1911: 456) pa bi se oko te godine
mogao datirati i nastanak rukopisa (na što upućuje i Štefanić 1969). Na
unutarnjoj strani pergamenkog omota knjižice nalazi se bakropisni barokni
prikaz Krista okružena četvoricom, kojima su u donjem dijelu pridruženi
žena (Kananejka) i pas, iznad njih je paralelan prikaz četiri glave anđela koji
okružuju nebesko svjetlo (kalež), dok pozadinu omeđuju gradske zidine i
gradska vrata. Štefanić je u donjem dijelu bakropisa pročitao natpis *panis*
angelorum (Štefanić 1969: 169). Na prednjoj stranici nalazi se i kasniji lati-
nični zapis, iz 1809., o posjedovatelju/korisniku knjige:

*ovo ie libar mene xakna fra vicenza hrabricha od baske leta gospo-
dinova 1809 (1^r, 2–5) /ovo je libar mene žakna fra Vičenca Hrabrića
od Baske, leta gospodinova 1809/*

U knjižici se mogu razabrati četiri rukopisna dijela. Prvi dio (1v–43v)
uokviruju zapisi s imenom Mata Hrabrića kao posjedovatelja knjige (vjero-
jatno i kao pisara). Dva su paratekstna zapisa unutar knjižice:

Ovo je Kniga mene popa (m)ata | hrabrića od baske nove (42v, 1–2)
Ovo je kniga mene popa mata | hrabrića od baske na sllavu božju i
D(ivice) M(arije) amen (43r, 1–3),

a jedan je na prednjoj stranici ispisan latinicom: *pop mate chrabrich*, uz
koji se u istom retku nastavlja nedovršeni tekst pisan istom rukom i glagolji-
com: *ja mogu raz* (1r, 1). Milčetić je pripomenuo kako je Mate Hrabrić "lati-
nicom pisao slabo" te kako ni Vičenco Hrabrić "nije osobito vješt latinici"
(Milčetić 1911: 197), a što bi mogli potvrđivati latinični zapisi na prednjoj
stranici: zapis s imenom Mata Hrabrića izveden je otežano sa zbijenim i
neujednačenim slovima. Pisanje Vičenca Hrabrića znatno je ujednačenije,
slova su s punim formama, no prilično krupna i nepovezana, uz to se pri
pisanju ne pratiti ravna linija.

Dio 1v–43v, koji možemo nazvati i dionicom Mata Hrabrića, ispisan je
glagoljskim kurzivom s razvedenijim slovima blago ukošenim udesno. Slovo

i je položeno horizontalno, razvezano i s točkicom iznad desne linije, po čemu se približava pisanju latiničnoga *i*. Slovo *s* je vertikalno i izvedeno u jednom potezu. Poprečna linija slova *đerv* zatvara donji dio slova. Koriste se vertikalne (*po*, *pr*, *bo*, *to*, *go*, *ko*) i horizontalne ligature (*gn*). Pojedina su početna slova uvećana i s ojačanom vertikalnom hastom (dodavanjem dodatne linije). Kratice su označene zaobljenom titlom. Na stranici 42r šest je donjih redaka (uputa za sastavljanje amuleta) odijeljeno horizontalnom crtom¹⁸ ispisano latinicom: krupnim nepovezanim slovima, sa znatno ujednačenijom linijom pisanja negoli je to slučaj s krupnim slovima u bilješki Vičenca Hrabrića na početku knjige, te sa slovima koja su neusporedivo vještije izvedena od latinicom zapisanoga imena Mata Hrabrića na početku knjižice. Položaj slova (blago nagnut na desno) kao i otisak pisanja mogao bi upućivati na to da je riječ o istom pisaru (Mate Hrabrić) koji piše i glagoljični dio na stranici 42r, odnosno čitavu prvu dionicu rukopisa, a što bi pak upućivalo na to da bilješka s imenom Mata Hrabrića na prvoj stranici rukopisa ne pripada imenovanom pisaru, odnosno da ju je netko drugi dodao naknadno vjerojatno se vježbajući u pisanju latinice i glagoljice.

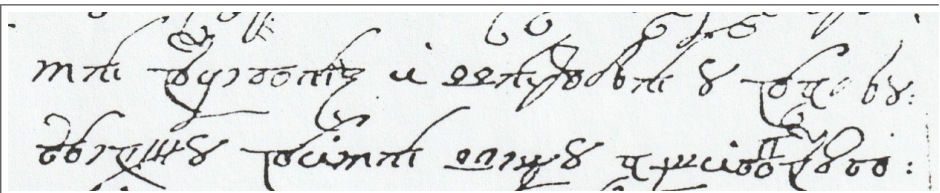
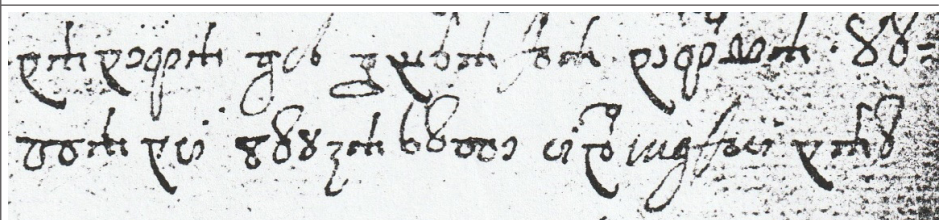
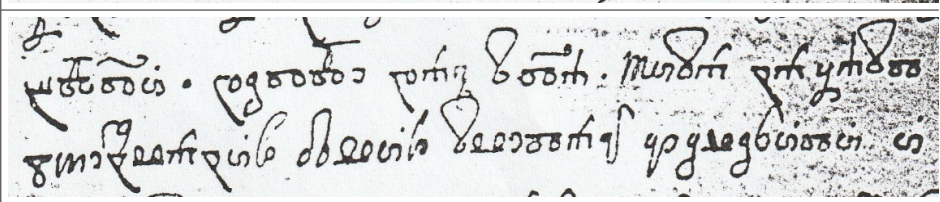
Druga rukopisna dionica (44r–55v) ispisana je istim tipom kurzivne glagoljice (razvezano horizontalno *i* s točkom, jednopotezno vertikalno *s*, vertikalne ligature i sl.), no slova nisu ukošena prema desno, uspravna su, sitnija i zaobljenija, riječ je o znatno pomnijem pisanju. Pojedina se velika početna slova ukrašavaju pojačavanjem vertikalne haste, kao u prvoj dionici, uz to je zabilježeno i jedno veliko latinično slovo *Z* na stranici 52r.

Dionica 58r–60r ispisana je uspravnim slovima kao i prethodna glagoljska dionica, no slova su nešto sitnija i zbijenija. Vidi se razlika u pisanju slova *k* kojemu je u ovoj dionici potpuno zaobljen donji dio, koji se ponekad u završetku spaja s vertikalnim dijelom u kružić, dok je u prethodnoj glagoljskoj dionici donja crtica slova *k* samo zakrivljena prema desno. Pri izvođenju slova *ĵ* također se donja crtica zatvara u kružić dok u prethodnoj glagoljskoj dionici ostaje otvorena.

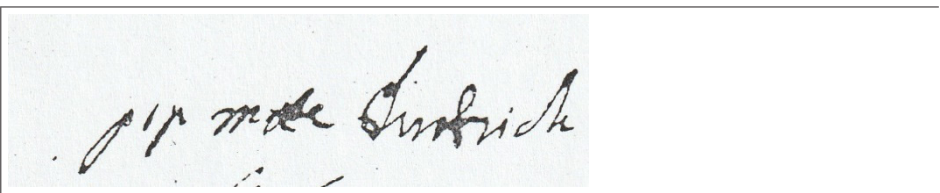
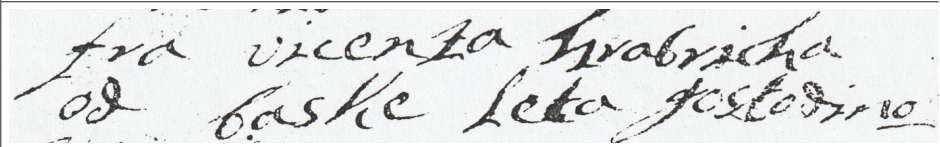
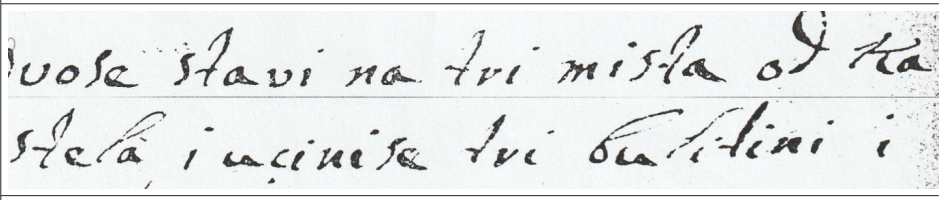
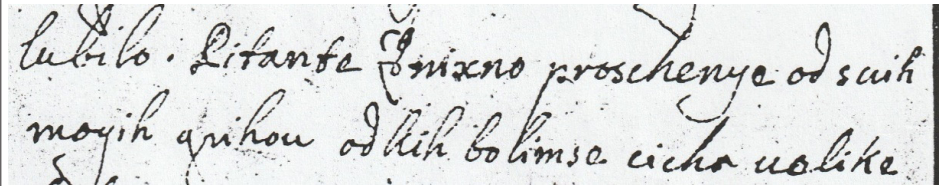
Latinicom ispisana dionica 56v–57r razlikuje se od ostalih latiničnih bilješki, ispisana je urednim razvijenim kurzivom (međusobno povezanih slova) blago ukošenom linijom pisanja prema dolje na stranici *verso* i prema gore na stranici *recto*. Zabilježena glagoljična ligatura *po*, s lijevom crticom uz gornji dio slova *o*, po izvedbi gornjega dijela identična je ligaturi *no* zabilježenoj na stranici 58r.

¹⁸ Crtama se i u glagoljičnim dionicama povremeno odjeljuju poglavlja ili naslovi poglavlja. U glagoljičnim dionicama se i pojedine ritualne upute/naslovi između poglavlja odjeljuju pravokutnikom (3r, 44r, 51v).

Tablica 1: Odlomci ispisani glagoljicom (Arhiv HAZU, sign. VII 21)

43v	
44r	
58r	

Tablica 2: Odlomci ispisani latinicom (Arhiv HAZU, sign. VII 21)

1r	
1r	
42r	
56v	

Štefanić iznosi pretpostavku da su knjižicu pisala samo dva pisara: glagoljski kurziv Mata Hrabrića (1v–43v), kaligrafski glagoljski kurziv drugoga pisara (44r–55v i 58r–60v), latinski kurziv (56v–57r) “možda od iste ruke koja je pisala posljednje dvije glagoljske partije” (Štefanić 1969: 171–172).

Grafija je uobičajena za glagoljski kurziv 18. stoljeća. Vidljivo je miješanje tradicijskih rješenja s grafijskim inovacijama te s rješenjima formiranim pod utjecajem latinice, neovisno o žanrovskim i paleografskim obilježjima. Raznolikosti su osobito vidljive u bilježenju fonema /j/, koji se u intervokalnomo položaju, iza vokala i na početku riječi ne bilježi posebnim grafemom: *edin* 15v, *ego* 1v, *esta* 2r, *koi* 3r, ili se bilježi grafemom *i*: *zloi* 1v, uz to se inovativnije bilježi grafemom *đerv* (*j*): *veselije* 2r, *tvoje* 2v, *jime* 2v, *pomiluť* 3r, *jedan* 14r. Bilježenje skupine [ja] nešto se rjeđe izvodi po tradicijskom obrascu, grafemom *ê* na početku riječi i iza vokala: *êzika* 2r, *nepriêtel* 3r, češće dolaze primjeri s digrafom: *sîja* 2r, *îako* 2r. U bilježenju te skupine vidljivi su i pokušaji disimilacije (unošenja različitosti u ponovljeni izraz): *šestviĵa* (...) *šestviê* 22r.

Za skupinu [ju] znatno češće se bilježi jedan grafem (*jus*): *vozraduû* 2r, *zlamenu* 3r, *ûnosa* 22r; uz to se mogu naći i primjeri s *đervom*: *poliju*. Skupina [šć] bilježi se dvoslovom: *s + šta*: *hudobsćine* 19r, *asće* 21r, *sćetne* 31r, ili *š + šta*: *pribivališć* 59v.

Za slogotvorno *r* dominantno se bilježi *ar* (*garmlavini* 1v), uz to se, posebno u drugome dijelu rukopisa može naći i *-er-*: *gergure* 49r, *verhu* 52v. Bilježenje slogotvornoga *r* kao *ar* u čakavskom tekstu može biti i fonološka osobitost. Za slogotvorno *l*, uz *u*, može se naći i *ul*: *pulti* 24v, 4.

Utjecaj latinične grafije iz tekstova predložaka posebno je vidljiv u bilježenju palatala /l̥/ i /l̥n̥/ pa supostoje dva uzusa: glagoljični (bilježenje samo *l* i *n*: *kralu*, *gornim*) i latinični, koji je zastupljen i u hrvatskoj ćirilici (bilježenje *l* i *n* s popratnim grafemom, *đervom*, u prepoziciji ili postpoziciji: *kojleći*, *lupanja*, *ĵne*). Utjecaj grafijskih rješenja koji obilježavaju hrvatsku minuskulnu ćirilicu posebno je vidljiv u bilježenju grafema *đerv* za /ć/, u proučavanom rukopisu nalazimo svega jedan takav primjer: *rastegnuĵem*.

U paratekstnom odlomku o vlasniku knjige iz 1809. ispisanom latinicom na početku knjige pokazuje se noviji tip latinice, sa zabilježenim *v* i *z* (u obliku nalik suvremenome bilježenju), uz to se bilježi *i* za /i/ i za /j/, *ch* za /ć/ i *x* za /ž/. U latiničnom imenu Mata Hrabrića zabilježeno je *ch* za /h/ i za /ć/. U latiničnoj bilješci o sastavljanju amuleta razlikuje se bilježenje *u* i *v*, a za fonem /č/ bilježi se *ç*.

U latinicom zapisanoj molitvi na stranicama 56v–57r pisar dosljedno piše *u* za /u/ i za /v/, /z/ bilježi znakom *z*, dosljedno bilježi *y* za /j/, *x* za /ž/, *ch* za /ć/, *fs* za /š/, *ar* za slogotvorno *r* (*sarce*). Piše samo *c* na mjestu /c/ i /ć/ pa ne

možemo pouzdano utvrditi je li u kojemu od primjera sa zabilježenim *c* na mjestu /č/ riječ i o cakavizmu; nedvojbene cakavizme u tom odlomku nalazimo samo u dva primjera: *siromasko*, *dopustis*. U jednom primjeru (*ponixno* 56v) objedinjuje glagoljsku ligaturu *po* s latinicom zapisanim ostatkom riječi. Palatalne sonante bilježi neujednačeno, po glagoljaškom obrascu, bez oznake palatalnosti: *neuolne* 56v [nevoljne], *klanam* 56v [klanjam], i digrafom, po latiničnom obrascu: *otkupitelya* [otkupiteljja], *dilouanyem* 57r [dilovanjem], *uolya* 57r [volja].

2.2. Sadržaj i jezik odlomaka

Kao što je istaknuto u uvodnome poglavlju ove knjige, Hrabrićeva knjižica okuplja žanrovski i jezično raznorodne tekstove pa je u pregledu njezin sadržaj razdijeljen na odlomke s obzirom na kraće jezično ili sadržajno ujednačene tematske cjeline. Uz svaki odlomak donosi se kratak opis sadržajnih i jezičnih obilježja te uputnica na izvore u kojima se mogu pronaći podudarni odlomci.

1r: bilješka o pisaru i o vlasniku knjige (latinicom). Posjedovanje knjige iskazuje se genitivom posesivnim: *libar mene* 'moja knjiga'.

1v: naslov, *Zakletva suprotiva oblaku (...)*.

U naslovu se eksplicitno upućuje na izvor: *Ritual rimski*, te se priređivanje davnoga latinskoga izvornika pripisuje autoritetu pape Grgura XIII., kako stoji i u naslovu Drugoga zaklinjanja u Kašićevu *Ritualu rimskom* iz 1640. (*Ritual*: 437), a isto piše i u latinskoj knjižici Petra Locatella (*Exorcismi*: 31). Kašić, za razliku od zapisivača glagoljičnoga teksta, prenosi i odmak u pripisivanju Grguru XIII., ističući da je riječ o predaji: *govori se da je bila naređena* (*Ritual*: 437), za latinsko: *quem dicunt* (*Exorcismi*: 31). Od jezičnih obilježja u glagoljaškom naslovu izdvaja se uobičajen čakavski fonem *j* na mjestu *d+j*: *naređena* 'naređena, priređena'.

2r: odlomak sanktorala, *Prigovor od s(ve)toga jivana i pavla (...)*.

Obilježja hrvatskoga crkvenoslavenskoga vidljiva su u čuvanju oblika dvojine (koja se upotrebljava za označavanje dva subjekta ili objekta) kod: glagola (*esta* 'jesu'), participa (*svateča* 'koji svijetle'), imenica (*êzika*), zamjenica (*eû*), pridjeva (*blaženoû* 'blaženih'). Crkvenoslavenski je oblik osobnih zemjenica: *ego* 'njega', *eû*

‘njih’ (u ulozi posvojne zamjenice: *vrata ego* ‘njegova vrata’, *êzika eû* ‘njihovi jezici’). Crkvenoslavensko je obilježje čuvanje naveska -že (*jeûže* ‘kojih’), produljenih oblika (*veseliže*) te nastavka -t u 3. licu prezenta (*primet* ‘primi’, *zveselet* ‘(raz)vesele’, *ishodit* ‘izlazi’). U fonologiji je obilježje crkvenoslavenskoga sporadični refleks o na mjestu poluglasa (*vozraduû* ‘uzraduju, razvesele’) te skupina *žd* (*tajažde* ‘ta, ista’). Oblici iz hrvatskoga vernakulara jesu 1. lice množine glagola (*pomolimo, molimo*), zamjena nazala (*muka*) i poluglasa (*danasnago*). Refleks *jata* u odlomku jest ekavski: *pred, vera, svetilnika*; to može biti odraz Hrabrićeva vernakulara ili vernakulara pisara brevijara koji je služio kao neposredni predložak, kao što može biti i samo grafijska osobitost (čitanje *jata* iz liturgijskoga izvornika kao *e*). O sadržaju i izvorima tekstova piše u sljedećem poglavlju ove knjige (2.3.).

2v: molitva, *Pomoć naša u jime gospodinovo (...)*.

Odlomak je pisan čakavskim književnim jezikom. Opća čakavska obilježja su zamjenica *ča* te inicijalno *va-* u primjeru *vazda* ‘uvijek’. Varijantni su primjeri s protetskim *j-*: *jime – imena*. Primjeri koji upućuju na vernakular su ikavski refleks *jata*: *vičnemu, prisvetoga*, instrumental ženskoga roda *vodom* te izostavljanje *h* na početku riječi *oćemo*.

Na početku se parafrazira Psalam 121: “Pomoć je moja od Jahve / koji stvori nebo i zemlju” a u nastavku je varijanta darovne molitve “Bože, ti svako dobro počinješ i dovršuješ”.

3r–4r: molitva, *Po zlamenu s(veto)ga križa (...)*.

Odlomak je pisan čakavskim književnim jezikom sa zamjetnim unošenjem čakavizama. Upotrebljavaju se genitivi množine s nultim nastavkom: *od nepriêtel, od hudob*, čuva se završno -l u l-participu: *uzdigal, dal*, i u imenici *vapal* ‘vapaj’, čuva se jaka vokalnost u zamjenici za prvo lice: *manom*. Veći je broj primjera s ikavskim refleksom *jata*: *vika, vike, vikom, pobigli, riki, neizmirnu, prisvetoga – veruû* ‘vjerujem’, *živesi* ‘živiš’. Ističu se čakavizmi: *naš* ‘nas’, *uslisi* ‘usliši’, *kraluesi* ‘kraljuješ, vladaš’, *nistar* ‘ništar’, *svezana* ‘svezana’, *oćem* ‘oćem’. Od tradicijskih knjiških jezičnih osobina bilježi se jedan glagolski oblik s nastavkom -t: *da pridet* te dva primjera za 2. lice jednine prezenta s crkvenoslavenskim nastavkom -ši (u čakaviziranu obliku): *živesi, kraluesi*.

U molitvi na stranici 3v bilježe se primjeri l-participa u kojima je vidljiva štokavska promjena *-l>-o*: *otio, prostrio, posvetio*.

Sadržajno riječ je o nizanju početaka psalama (121: "Pomoć je moja od Jahve / koji stvori nebo i zemlju"; 68: "Bog nek' ustane! Razbježali se dušmani njegov!"); 102: "Jahve, usliši molitvu moju, i vapaj moj k tebi da dođe!") i naslova molitvi (Vjeronanje, Oče naš), na koje se nastavlja molitva protiv oblaka koji *ajer smučuju*. Usporedivi tekst, naslovljen kao "Zakletva druga protiva grmljavini (...)", može se naći kod Banovca (*Blagosov*: 311–313) i Kašića (*Ritual*: 437–438). Transkribirani tekst iz Kašićeva *Rituala* nalazi se u dodatku ove knjige.

4r–6v: zaklinjanje oblaka, *Sada obrati se suprotiva oblakom (...)*.

Sadržajno i jezično prati Kašićev tekst drugoga zaklinjanja pa ima znatan broj l-participa sa štokavskim završetkom *-o*: *obkružio, rasčinio*, uz to bilježe se varijantni likovi: *rasčini*.¹⁹ Bilježi se i čakavizam: *nistare, otač, uzasastje*, protetsko *j-*: *živan* čakavski refleks od *d': *poroženje* ('porođenje, rođenje'), ikavski refleks jata: *človičansku, zapovida, svit, bižite*. Odnosna zamjenica bilježi se varijantno: *ki* i *koi*. Usporedivi odlomci nalaze se kod Banovca (*Blagosov*: 313–314, 320–322) i Kašića (*Ritual*: 438–440). Transkribirani tekst Drugoga zaklinjanja iz *Rituala rimskog* donosi se u dodatku ove knjige.

6v–12r: velike litanije, *reči velike le(tanije) (...)*.

Upotrebljavaju se čakavizmi: *uškarsnutje, uzasastje, grišniči*. Veći je broj primjera s ikavskim refleksom jata: *grišniči, podiliti, razdiliti, raztirati, virovali, didinu*, tako je i u posuđenici koja je u obliku tipičnom za čakavski: *crikav*. Ekavski primjeri nalaze se u crkvenoslavenskim oblicima pridjeva (nestegnuto *večnaja*, genitivno *večnogo*) te u oblicima iz vernakulara (*vernih, vernim*). Ima i nešto knjiških oblika za 2. lice jd. prezenta: *prostisi* 'prostiš', primjer za 3. lice prezenta: *pridet*, o na mjestu poluglasa: *vopaj*, te nestegnuti oblik zamjenice: *tvojej* 'tvojoj'. Knjiški, hrvatski crkvenoslavenski oblici vidljiviji su u završnoj molitvi, nakon litanija,

¹⁹ O preplitanju čakavskih i štokavskih osobina u odlomcima koji su podudarni odlomcima iz Kašićeva *Rituala* detaljnije je pisano u Čupković 2024.

i to u umetnutim citatima iz psalama. Utjecaj štokavskoga vidljiv je u G. mn. s nastavkom *-a*: *od hudoba*, u primjeru nastavka l-participa: *zagarmio*, te u upotrebi zamjenice *sto* (s čakavizmom). Upotrebljava se *ki* i *koi*. Usporedivi odlomci mogu se naći kod Kašića (*Ritual*: 91–97).

12v – 16r: Atanazijevo vjerovanje, *Paka očeš reći simbol s(veto)ga atanasija (...)*.

Osim elemenata čakavskoga književnoga jezika i vernakulara (ekavski refleksi *jata*: *veru*, *veki*, *otvet* ‘odgovor, račun’; ikavski refleksi *jata*: *ispovidati*, *virujemo*, *človik*, *vrimeni*; refleksi *ĵ* od **d*: *roen*, *ponuĵajemo*, zamjenice *ki*, *kakov*, slogotvorno *l*: *palti* ‘puti’), dobro su zastupljena i obilježja hrvatskoga crkvenoslavenskoga (odnosna zamjenica *eêže* ‘koja’, pokazna *sija* ‘ova’, upitno-odnosna *kto*, prilog *jakože* ‘kako’ prezenti s dočetakom *-t* u 3. licu: *sabludaet* ‘čuva, uzdrži’, genitivni nastavak *-go*: *edinago*, skupina *-žd-*: *koježdo*, sporadično *o* na mjestu poluglasa: *sostavi*, *vosadii* ‘ušavši’ (uz: *vaspriĵatijem*, *sastava*, *sasadii* ‘sišavši’), produljeni imenički nastavci (npr. I. jd. ž. r.: *istinoû*). Čakavizmi, osim u leksemima koji obilježavaju vernakular (*čeli* ‘cijeli’, *oču* ‘ocu’), dolaze i u leksemima iz crkvenoslavenskoga (*kolizdo*, *zizan* ‘život’) kao i u primjeru koji objedinjuje elemente poštokavljene osnove neodređene zamjenice i crkvenoslavenskoga naveska *-že*: *nistože* ‘ništa’.

Atanazijevo vjerovanje u četrdeset ritmiziranih rečenica (*Quicumque*) redovito se donosi u brevijarima, a može se naći i u drugim vjerskim poučnim knjižicama (primjerice katekizmi i početnice). Autorstvo vjerovanja od 7. stoljeća se, prema predaji, pripisuje aleksandrijskome biskupu Atanaziju koji je živio u 4. st. i bio je poznati branitelj crkvenih dogmi na Nicejskom saboru (usp. Burn 1899), no proučavatelji ističu kako je vjerojatnije da je izvorno napisano na latinskom u 5. stoljeću. Hrvatski crkvenoslavenski brevijarski tekst, naslovljen “pêsan svetie troice”, te Kašićev čakavsko-štokavski tekst, naslovljen “Virovanje Svetoga Atanasija Biskupa”, donose se u dodatku ove knjige.

16r–18r: Pjesma triju mladića (Danijel 3, 57–58), *blagoslovite + sva dela g(ospod)na g(ospodi)n(a) (...)*.

Hrvatska crkvenoslavenska obilježja u pjesmi vidljiva su u: primjeru u kojemu je *o* od poluglasa: *prevoznosite*; oblicima participa prezenta: *sući* 'koji jesu', *prozebaûcâê* 'koja niču', *dvizscâja* 'koja se dižu, kreću'; nestegnutim oblicima pridjeva: *nebeskie*; čuvanju nastavka N/V mn. u-promjene: *sinove*. Obilježja čakavskoga književnoga jezika vidljiva su u refleksima *jata* (ekavski refleks: *dela, vekî, zvezde*, ikavski refleks: *sniži, svitlost, riki, zvirî*), čemu se mogu pridružiti i: genitivi množine s nultim nastavkom: *nebes*; kratka množina m.r.: *ledi, sniži, kiti*; N/V. mn. a-deklinacije: *sili, vodi, riki*, koje je tipično obilježje sjeverozapadne čakavštine i hrvatskoga crkvenoslavenskoga. Slogotvorno *l* bilježi se refleksom *u*: *sunče*, i kao *al*: *malnie, halmi*. Bilježi se i cakavizam: *sunče, duši* 'dusi'.

Pjesma pripada Knjizi proroka Danijela. Prema starozavjetnoj priči trojica mladića (Šadrak, Mešak i Abed Nego) bili su u babilonskom sužanjstvu zajedno s prorokom Danijelom. Bačeni su u peć jer se nisu htjeli klanjati zlatnom kipu koji je dao sačiniti Nabukodonozor. Iako je bila toliko užarena da je usmrtila one koji su ih bacali u nju, trojica mladića u gorućoj peći pjevali su u slavu Gospoda te im zbog zaštite anđela Gospodnjega oganj nije naudio tako da je po njihovu izlasku i Nabukodonozor blagoslivljao Boga te je udijelio visoke počasti trojici mladića. U pjesmi se nižu slike pejzaža i prirodnih pojava, među ostalim, istaknut je motiv munja i oblaka koje se poziva da proslave (priznaju) Gospoda, zbog čega se činila i posebno prikladnom dopunom tekstovima zaklinjanja protiv nevremena. U proučavanom rukopisu, umetnuta kršćanska antifona u slavu svetoga Trojstva (u skraćenim varijantama: slava Ocu i Sinu, ili: slava Ocu) ponavlja se iza svakoga odsječka pjesme. Brevijarska, hrvatsko crkvenoslavenska, i varijanta pjesme iz Kašićeva Rituala donose se u dodatku ove knjige.

18r–19v: početak psalma i molitva zaštite protiv "duhovnih zlobnosti" i "ajerskih hudobščina", *Uzdigal se bog i rasparsali se neprijatelji negovi (...)*.

Odlomak je pisan čakavskim književnim jezikom. Čuvaju se l-participi: *uzdigal, dal*; bilježi se prilog *vazda*; refleks *ĵ* u primjerima *poroenĵa, rasarĵenĵa*. Refleks *jata* je ikavski: *pobigli, vični, vike, vire, kripostû, podiliti, vrimenitimi*. Upotrebljavaju se zamjenice

koje obilježavaju književni jezik temeljen na vernakularu: *koi*, *negovi*, *ove*. Bilježe se čakavizmi: *rasparsali*, *čiča* ‘zbog, radi’. Iznimno se može pronaći nestegnuti oblik zamjenice: *tvoeje*, koji je tipičniji za hrvatski crkvenoslavenski, te genitiv množine s nastavkom *-a*: *neprijatela*, koji je štokavsko obilježje, potonjem se može pridružiti i gubitak *h* u primjeru: *grie*.

Usporedivi odlomak molitve nalazi se kod Banovca (*Blagosov*: 342–343) i Kašića (*Ritual*: 442).

19v–23r: psalam 68 (67), “Slavni put Jahvin od Egipta do Siona”, *Da skarsnet bog i razij(d)ut se vrazi nega (...)*.

U odlomku su naglašena obilježja hrvatskoga crkvenoslavenskoga. Redovit je nastavak *-t* u 3. licu prezenta: *iščežæet* ‘iščezava, nestaje’, *taet* ‘topi’, *pogibnut* ‘poginu, propadnu’, *nasladet*, *živut*. Bilježe se: prilog/veznik *êko* ‘kao, kako’; oblici zamjenica: *ûže* ‘koju’, *eže* ‘koji’, *jemu* ‘njemu, njegovo’, *na neĵ* ‘na njoj’, *eje* ‘nje, njezinim’. Čuvaju se: nastavak konsonantske n-promjene: *imeni* (D. jd.), leksem *kolesnica* (od imenice s-promjene *kolo*, *kolese*), nestegnuti oblici pridjeva i sklonjivih participa te produženi oblici imenica: *svetiem*, *božia*, *tučnaê* ‘obilna, rodna, vrletna’, *živučaĵa* ‘koji žive’, *lipotoû*, *okovaniĵa*; genitivni nastavak pridjevsko-zamjeničke deklinacije: *vazlublenago*, *nego* ‘njega’. Fonologiju hrvatskoga crkvenoslavenskoga posvjedočuju primjeri *vosk* (< *voskъ*), *takožde* (s očuvanom skupinom *-žd-*), *vozdruđut*, *vospoĵte*, *vozdvedê*, *krovi* (s refleksom *-o-* na mjestu poluglasa); *semrtnaĵa* (< *smrtnъ*), *šestviĵa* (< *švd-*) ‘ulazak’. Kao knjiški mogu se istaknuti leksemi *glagol* ‘riječ’, *obače* ‘zaista’. Na davni grčki izvornik mogu upućivati vitacizmi u toponimu *od vasana* ‘od/iz Bašana’ i antroponimu *veniĵamin* ‘Benjamin’. Uz navedeno, vidljiva su i obilježja čakavskoga književnoga jezika: *vazveselet*, *va*, *vasadsemu* ‘koji ulazi’ (refleks poluglasa u *-a-*), *prijal*, *ĵaĵik* (refleks prednjega nazala, *ĵ*, iza *j*, > *a*), *ishoĵaše*, *mimohoĵaše*, *meû* (refleks **d*’ > *j*), zamjenički genitivni nastavak *njega*, oblik *daž* ‘dažd, kiša’, te obilježja koja su zajednička književnoj čakavštini i hrvatskome crkvenoslavenskome: kratki genitivi množine s nultim nastavkom: *sirot*, *sil*, *vrag*; l-participi: *ugotoval*, *plenil*, čuvanje tvrde promjene u A. mn.: *glavi*, *dari*. Refleks *jata* u osnovama je: ikavski (*bižet*, *grisniči*, *pregrisenĵih*, *razdiliti*, *človičeh*, *crikav*, *zapriti*, *zvirom*) i ekavski (*mesti*, *blagovestvuûčim*, *srede*,

plenil, neveruûćaĝa, pospesit, dev 'djeva', ukrepi, sadela, velelepota). Čakavizam se bilježi i u primjerima koji su iz hrvatskoga crkvenoslavenskoga (*iščežæet 'iščezava', ûnosa 'mladić'*) kao i u primjerima iz vernakulara (*liča 'lica', grisniči 'grješnici'*).

Iza psalma, kao antifona, dodani su: skraćena kristijanizirana formula (zaziv Svetoga Trojstva) te jedan redak (12.) iz psalma 147, "Hvalospjev Svemogućemu" (*Pohvali erusolim g(ospodi) na*). Među motivima krajolika i prirodnih pojava u psalmu 68, kao poveznica s obrednikom, izdvaja se blagoslovljena kiša koju je Bog dao svojoj baštini na kojoj je nastanio svoje stado te je tako pripremio siromahu. Brevijarski tekst psalma 68 donosi se u dodatku ove knjige.

23r: naslov, *Druga zakletva protiv garmalvini*.

Drugo zaklinjanje oblaka u glagoljaškoj knjižici jest Prvo zaklinjanje iz Kašićeva *Rituala*, koje je na naslovnici eksplicitno predstavljeno kao kompilacija odlomaka različitih autora, koju je sastavio Petar (iz) Locatella pri svetom Kasijanu u provinciji Bergamo (usp. *Ritual*: 423). Prvo zaklinjanje u Kašićevu *Ritualu* naslovljeno je: *Zaklinjanja primoguća i vridna za odgoniti i prognati grmljavine i gromovine ajerske (od hudoba osobito ili na magnutje kogagod hudobnoga službenika njih navedene) iz razliĉih i primljenih pisalaca skupljena, neka misnici i ini prigodno toliko mogu zaklinjati, koliko vide da pogibija od gromovine nastupa (Ritual: 423)*.

23r–24r: zaklinjanje protiv nevremena, *Počne zakletva od soli (...)*.

Odlomak je pisan čakavskim književnim jezikom sa zabilježnim čakavizmima (*vrazĝe, reĉi 'reci'*). Upotrebljava se nestegnuta odnosna zamjenica i navezak s rotacizmom (*koĝa godir*), suglasniĉka skupina *-šĉ-* (*pribivalisĉa*), 1. lice prezenta s tematskim nastavkom (*veruû*). Inovaciju, odnosno utjecaj štokavskoga predloška predstavlja provedena nova jotacija u primjeru: *doĉi*. Refleks *jata* u osnovama je prevladavajuće ikavski (*mistih, triske, strile, pobignu, svit*), uz jedan ekavski primjer (*veruû*), kojemu se pridruĝuje i jedan ekavski prefiks (*prekriĝi*).

Za kršćanski obred blagoslova soli i vode svake nedjelje (*benedictio minor*) Tandarić prepoznaje kako se u cjelini podudara

s obredom u *Pontificale romano-Germanicum*, uz dodan obrazac za miješanje soli i vode iz blagoslova vode na Bogojavljenje (*benedictio maior*, usp. Tandarić 1993: 254). Na sakramental soli referira se Isus u Matejevu evanđelju, povezujući sol sa svjetlošću:

Sol zemlje i svjetlost svijeta

“Vi ste sol zemlje. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti? Nije više ni za što, nego da se baci van i da ljudi po njoj gaze.”

“Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad što leži na gori. Niti se užije svjetiljka da se stavi pod posudu, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući. Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima.” (Mt 5, 13 – 16)²⁰

Sakramental soli prisutan je i u Starom zavjetu, primjerice u obredu Posvete žrtvenika koji opisuje Ezekiel:

“Sutradan prinesi jarca bez mane kao okajnicu, neka se njime okaje žrtvenik kao što je okajan junetom. A kad ga okaješ, prinesi junca bez mane i ovna bez mane iz stada: prikaži ih pred Jahvom, a svećenici neka ih pospu solju i neka ih prinesu kao paljenicu Jahvi. Sedam dana svaki dan prinesi jednog jarca za grijeh; i neka se prinese june i ovan iz stada, oba bez mane. Sedam dana neka se pomiruje žrtvenik i neka se čisti i posvećuje. Pošto se navrše ti dani, od osmoga dana unapredak neka svećenici žrtvuju na žrtveniku vaše paljenice i pričesnice; i omiljet ćete mi’ – riječ je Jahve Gospoda.” (Ez 43, 22–27).

U glagoljaškim rukopisnim zbornicima možemo pratiti povezivanje blagoslova soli i vode s obrednom zaštitom pojedinca i mjesta; tako su u Pariškom zborniku s konca 14. stoljeća navedeni blagoslovi zapisani iza teksta apokrifne epistole o nedjelji (koja je sačinjena za osobnu zaštitu naručitelja, usp. Čupković 2022):

Zn(a)menavaû te tvari sol’naê + b(ogo)мъ жив-
имъ b(ogo)мъ + s(ve)timъ b(ogo)мъ + istinnimъ;

²⁰ Svi citati suvremenoga hrvatskoga prijevoda Biblije su iz mrežne Biblije (*Online Biblija*) u izdanju Kršćanske sadašnjosti.

Iže te elisêemь pr(oro)komь v' vodu vrêci st-
 vori i da iscêlit' se neplodьstvo vod-
 i sie i da budeši sol' zn(a)menana + v sp(a)s-
 enie vêruûcimь i budeši vsêmь priemlûc-
 im' te svr'šeno iscêlenie d(u)ši i têlesi
 da izbêgnety i otidetь edro ot mêsta to-
 go v nemže budeši pokroplena i vsako bla-
 zn'stvo i krivostь i zledi dêvl'ie l'sti
 i vsaki d(u)hь nečisti zakleti; G(ospode)mь n(a)šimь
 is(u)h(rьsto)m' s(i)n(o)mь tvoimь Iže gredet' suditi ž-
 ivimь i mr'tvimь i vêku ognemь Am(e)нь (...) (Pariški
 zbornik Slave 73: 294v, transliteracija Vesna Badurina
 Stipčević, Tanja Kuštović, Petra Stankovska, Marinka
 Šimić)²¹.

Usporediv odlomak naslovljen *Exorcismus salis et aque* nalazi se
 i u latiničnom Leksionaru Bernardina Splićanina tiskanom 1495.:

[441.2] Zaklinam tebe, soli i vodo, u jime Ot+ca i Si+na
 i Duha + Sveta, ku Elizej prorok u vodu usuti zapovidi
 govoreći: "Ovo govori Gospodin Bog: 'Ozdravil sam
 vode ove! Ne bude u njih smart i neplodšcina!' Ki boža-
 stvenim glasom ust svojih reče: 'Vi jeste sol zemaļska!'" I
 apostol takoje govori: "Sartce vaše budi solju začineno!"
 Da vsi ki tebe primu, u dušah i u telesih da budu posve-
 ćeni, i gdi godi poškropljena budeš na zdravje pameti i
 na spasenje duše, na izagnanje djavļih napasti moguća
 da budeš! (...) (Bernardinov leksionar 2020: 198).

Iako je Hrabrićev tekst prepisan iz Kašićeva *Rituala* (usp. *Ritual*:
 425), a Kašićev tekst vjerno prati latinski tekst Petra Locatella
 (usp. *Exorcismi*: 12), glagoljašu Hrabriću zasigurno je poznata i
 hrvatska tradicija istih tekstova formirana po latinskim izvorima
 i znatno prije Locatellova teksta.

24r–35v: molitve i zaklinjanja, *Pomolimo se (...)*.

Odlomci su pisani mješavinom čakavskoga (*dažĵa*, *nareûĵes*,
graĵan 'građana', *pakal*, *uskarsnutĵem*, *niv* 'njiva' G.pl., *pid*

²¹ Zahvaljujem voditeljici projekta "Istraživanje starije hrvatskoglagoljske zborničke baštine" (IP
 5942 HRZZ) Vesni Badurina Stipčević na ustupljenoj neobjavljenoj građi.

manom ‘preda mnom’, *nimate*) i štokavskoga (*zapovidio*, *naudio*, *ustao*, *utemelio*, *milosću*, G. mn.: *sila*, *patrijarha*, *diviča*, *niva*, *apostola*; zamjenička osnova *stogod*), uz dobro zastupljene cakovizme (*pristrasenje*, *oblači* ‘oblaći’). Refleks *jata* u osnovama je glavninom ikavski (*divičom*, *razdilenjem*, *kripost*, *prilipila*, *mistih*, *zamirnim*, *ričju*, *zapovidio*, *triska*, *vitar*, *vike*, *vridnosti*); ekavizmi se bilježe sporadično, u nekoliko primjera (*telesa*, *vernih*, *otvetovanje*). Utjecaj poštokavljena predložka posebno je vidljiv u redovitoj uporabi dočetnoga -o u muškom rodu l-participa kao i po dosljednoj uporabi nestegnutoga oblika odnosne zamjenice *koji*. Da Hrabrić promišlja o tekstu koji prepisuje i s obzirom na vlastita lektirna znanja, zorno pokazuje primjer u kojemu Kašićevo *uvitovanstvo* prenosi leksičkim crkvenoslavenizmom, u kojemu je zadržan i ekavski refleks *jata*: *otvetovanje* (od *otvĕtĕ* ‘odgovor, račun, presuda, opravdanje’). Participske konstrukcije koje su kalkovi iz latinskoga prenesene su iz Kašićeva predložka: *prosti (...) boječima se tebe (...) smiluj se varhu moleći(h) se* ‘prosti onima koji te se boje i smiluj se onima koji se mole’.²²

Nakon izostavljenih uputa, koje se u Kašićevu *Ritualu* nalaze na stranici 426, nastavljen je tekst koji je podudaran Prvom zaklinjanju iz Kašićeva *Rituala* (427–436), a koji je pak podudaran latinskom Locattelovom tekstu (*Exorcismi*: 14–31). U Hrabrićevu rukopisu prekida se tekst na jednom mjestu: u dnu stranice 30v ispisan je samo početak odlomka sa stranice 432 Kašićeva *Rituala* pa su redci toga odlomka u glagoljskom rukopisu prekriženi. Na sljedećoj stranici (31r) pisar nastavlja novim naslovom: Davidovim molitvama koje počinju od 433. str. Kašićeva *Rituala* (riječ je zapravo o Psalmu Davidovu, poglavlje 5). Starozavjetna motivika vidljiva je i u nabranjanju imena Boga u molitvi na stranici 29r.

36r: upute i naslovi psalama, *Mozes reči spomen od s(ve)tih (...)*.

Odlomak je pisan čakavskim književnim jezikom (s prepoznatljivim jezičnim obilježjima: *s nebes*, *va*, *gospoine*, *međ*) i s cakavizmima (*reči* ‘reci’, *dusa*) U naslovima psalama refleks *jata* je ekavski (*dela*, *verovah*), a zastupljeni su i crkvenoslavenizmi (*visnago*, *odpućaesi*). U uputi je zastupljena cakavizirana štokavska zamjenica (*sto*) i ikavski refleks *jata* (*ovdi*, *slidi*).

²² Detaljnije o preplitanju čakavskoga i štokavskoga u tim odlomcima usp. Čupković 2024.

36v: antifona i oracija na osminu apostola Petra i Pavla, *Slavna kneza zemli (...)*.

U odlomku se ističu crkvenoslavenska jezična obilježja (refleks o od poluglasa: *vozlûbista*, *vozdvîže*, *volnah* 'valovima' (uz: *va* 'u'); odnosna zamjenica *egože*; oblici osobne zamjenice u funkciji posvojne: *veĉanie ih*, *apustola ego*; nestegnuti oblici pridjeva: *veĉnuû*; prilog/veznik *êkože* 'kako'; oblici dvojine: *vozlûbista se* 'zavoljeli se', *nista* 'niste'). Refleks *jata* je ekavski: *veĉanie*, *veĉnuû*. Bilježe se i čakavizmi: *desniĉa*, *konĉi*.

Odlomak je prepisan iz sanktorala kojega glagoljaškoga brevijara. U Prvom beramskom može se naći u sažetom obliku (navedeni su samo naslovi) na stranici 80d (usp. *Prvi beramski*: 202) dok se u Prvotisku (1491.) navodi naslov antifone, a molitva je ispisana u cijelosti:

Slavna knê-
 az (!) an(tifon)ъ Petarъ ap(o)st(o)lъ
 B(ož)e egože desnica bl-
 ažen(o)go petra hode-
 ĉa va volnah morskih d-
 a ne pogrezal bi vzdvi-
 že. i t(a)koe ap(osto)la ego pav-
 la tri kratъ ut(a)paûĉa
 ot glubini mora izbavi
 usl(i)ši m(i)l(o)st(i)vê i poda-
 i. da oboû utežani veĉn-
 uû sl(a)vu da posledue-
 mъ G(ospodo)mъ n(a)šimъ (Brevijar: 289v, a, 35 – b, 9).

37r–42r: različite molitve, *Sveti bog s(ve)ti ĵaki sveti neumrali (...)*.

Iako sadržajno različiti, odlomci su pisani ujednačeno, čakavskim književnim jezikom (uz prepoznatljiva čakavska fonološka obilježja: *pogaruĵe*, *dojde*, *pribivališĉe*; G. mn. *nepriĵatel*; zamjenice *ki*, *ku*, *kih*, *ĉa*, *nistar*; l-participi *bil*, *predobil*, *mogal*; niječni oblik prezenta *nimas*). Refleks *jata* je prevladavajuće ikavski (*bižite*, *neproĉinenom*, *ĉlovik*, *odili*, *diva*, *divojka*, *gnivu*, *grisnikom*, *kriposti*, *mista*, *riĉi*, *svita*, *vikoviĉni*, *vrimena*, *zapovida*). Ekavski je refleks u primjerima *kolena* i *nasledovanie*, dok je u primjeru *koren-e-* vjerojatnije etimološko. U prefiksima dolaze oba refleksa: *pri-biva*, *primoguĉa*, *pribivališĉe* – *predobil*, *preslavne*. Ujednačeno

se u svim odlomcima upotrebljavaju i cakavizmi: *nepročinenom*, *dusa*, *bozfa*. Nema naglašenih pokazatelja crkvenoslavenskoga ili štokavskoga predloška. U pojedinim naslovima može doći i crkvenoslavensko obilježje, no ostatak odlomka označena tim naslovom redovito je na čakavskom; to je slučaj s ekavskim primjerom *nasledovanie* i prijedlogom *vo* u početku evanđelja po Luki (38v), kao i s naslovom u nabranjanju: *iže kolizdo hočet spasiti se* (41r, 7–8).

Sadržajno se mogu razdijeliti na sljedeće odlomke: 37r – 37v: osobna molitva u slučaju grmljavine. 37v: molitva svetoj Barbari za zaštitu od munje i zloga vremena, koja počinje ponarodnjenom inačicom brevijarske antifone (usp.: *h(rvsto)va d(ê)va b(la)ž(e)na bar'bara* 5a, *Prvi beramski* 2022: 51). Molitva svetoj mučenici Barbari, kao pomoćnici u nevolji, zastupljena je i u putnim molitvenicima duhovnoga štita među molitvama po satima, za peti sat noći (usp. *Geistlicher Schild* 1705). U usmenoj književnosti, nastavljajući se na legendu o gromu koji je usmrtio njezina oca, koji ju je dao mučiti i koji ju je pogubio vlastitim rukom, sveta Barbara se apostrofira među ostalim i kao zaštitnica od groma, nevremena i požara, a prikazuje se i sa zvonima kao znakovima opasnosti (usp. Dragić 2015: 149). 38r: znamenje križa Gospodinova protiv munje (*kuntra sajeti*), s citatom iz Otkrivenja (5,5). 38v – 39r: odlomak evanđelja po Luki (10, 16–20) u kojemu se Isus obraća sedamdesetdvojici prisposobljavajući Sotonu s munjom: “Evo, dao sam vam vlast da gazite po zmijama i štipavcima i po svojoj sili neprijateljevoj i ništa vam neće naškoditi. Ali ne radujte se što vam se duhovi pokoravaju, nego radujte se što su vam imena zapisana na nebesima”. 39r – 40v: *Molitva primoguća* svetomu Mihovilu za zaštitu u svim prilikama. 40v–41r: znamenje križa Gospodinova s citatom iz Otkrivenja (5,5) i nabranjanjem Božjih imena; usporediv odlomak može se naći kod Banovca (*Blagosov*: 337, 226, 198), u glagoljičnoj knjižici Antona Frankija (Arhiv HAZU, *sign. IIIa5*: 16r) kao i u Locatellovoj latinskoj knjižici (usp. *Exorcismi*: 36). 41r: upute za izvođenje molitvi. 41v – 42r: zaklinjanje “djavla” koji škodi *kunfinu baščanskomu* i latinična uputa za sastavljanje amuleta. Usporedive molitve i zaklinjanja za zaštitu *kunfina* (‘ograda/omeđena čestica zemlje’) mogu se naći u rukopisu Antona Frankija (Arhiv HAZU, *sign. III a 5*); transliteracija početka toga rukopisa donosi se u dodatku ove knjige.

42v–43r: dva zapisa o pisaru, *Ovo je Kniga mene popa (m)ata hrabriča od baske nove (...)*.

43v–55r: molitve, litanije i zaklinjanje oblaka, *Pomoć naša u jime gospodinovo (...)*.

Odlomci su pisani čakavskim književnim jezikom (zastupljena su prepoznatljiva obilježja: refleks *j* od **d'* *poroženje*; neprovođenje novoga jotovanja: *došastje, sajdete*; skupina -*šč-*: *sčete*; G. mn.: *od nepriêtel, apostolov, svetic*; odnosna zamjenica *ki*; l-participi: *stvoril, ustal, razdili, obkruži*; prezent *nimate*). S obzirom na refleks *jata* u osnovama, veći je broj ikavskih primjera (*crikav, človika, dil, dilo, divo, divice, grihi, kriposti, livo, misečnoga, mistu, namisnik, potribu, riku, simena, strile, svita, vika, vitre, zapovidamo, razvriči*), no ekavizmi su zastupljeni znatno bolje nego u prethodnim dionicama rukopisa (*delo, deve, mesta, večni, veruû, vernim, nevernikov, pravovernim, vetri*), što je vidljivo i u prefiksima: *pričiste – pred, previsokoga, prevelikoga*. Ne nalaze se prepoznatljiva obilježja štokavskoga i crkvenoslavenskoga, a čakavizmi se bilježe znatno rjeđe nego u prethodnim dionicama rukopisa (*naš 'nas', razciniti, duši 'dusi'*).

Sadržajno riječ je o odlomcima koji su podudarni različitim odlomcima iz Kašićeva *Rituala* i iz Banovčeva *Blagosova*. 44r–45v: odlomci su podudarni odlomcima Drugoga zaklinjanja iz Kašićeva *Rituala* (437–438) te "Zakletvama protivu gradu, gromu i krupom" iz Banovčeva *Blagosova* (311–314). 45v–47v: nastavlja se podudarnost samo s Banovčevim tekstom (*Blagosov*: 314–317). 47v–51v: litanije podudarne "letanijama" iz Kašićeva *Rituala* (91–94), s tom razlikom što je u glagoljaškom rukopisu (51r, 9 – 51v, 4) umetnut odlomak zaziva uništavanja zle godine, krupe i grada, koji nije zastupljen u Kašićevu tekstu. 52r–53r: odlomak podudaran odlomku Prvoga zaklinjanja iz Kašićeva *Rituala* (431). 53r–55r: odlomak podudaran odlomku Drugoga zaklinjanja iz Kašićeva *Rituala* (439–440).

55r–55v: upute i naslovi molitvi, *reci pesan od trih otrok (...)*.

U citiranim naslovima psalama posreduju se i hrvatska crkvenoslavenska jezična obilježja: prezenti *veličit, odpušćaeši*; genitiv *višnago*, čemu se može pridružiti i genitiv množine *otrok*. Od čakavskih jezičnih obilježja ističe se nepremetnuti oblik prefirana glagola *iti: dojde*, te primjer s glasovnom inovacijom,

adrijatizmom: *zločincen*. Refleks jata je *ekavski: dela, verovah*, i ikavski: *človik, človikom*. U odlomku nema cakavizama.

56v–57r: osobna molitva (latinicom), *Blagosloven budi Isus (...)*.

Molitva je ispisana čakavskim književnim jezikom (upotrebljavaju se: l-participi: *tribi, učinil, podnesal*; genitiv množine *grihov*; upitno-odnosna zamjenica *ča*; neodređena zamjenica *vas*; odnosna zamjenica *kih, ku, ki, ke*; instrumental osobne zamjenice *s manu*; prijedlog *z*; adrijatizmi *pitan, jimam*; početno *va- vazda*, uz jedno *vozda*). Refleks jata je glavninom ikavski (*grihov, cića, tribi, razumim, dilovanjem*), uz jednu ekavsku osnovu (*nevernih*) i prefiks (*presvete, presveta*). Vidljivi su i cakavizmi (*siromasko, dopustis*); približavanje razgovornom jeziku vidljivo je i iz drugih jezičnih obilježja, primjerice prezentski oblik *zahvalivam*.

58r–69v: blagoslov dviju svijeta, *Kratki razlogi (...)*.

Upute za izvođenje obreda i molitve ispisane su čakavskim književnim jezikom (ističu se obilježja: *j* od **d'* *meû*; primjer *dažji* 'kiše', skupina *-šč- voščene, pribivališć*; početno *va- važgati, vazda*; rotacizam u glagolskom obliku *more*; nepremetnuti oblici glagola *sajdi* 'sidi', *najdeno*; G. mn. *svetac, bratov, mučenikov, tmin*; odnosna zamjenica *ki*; l-particip *videl, čul, spoznal*). Refleks jata je ikavski (*človičanskomu, dvih, sviće, goriti, vrime, viditi, kriposti, otirati, pribivališć*) i ekavski (*mesto, mestih, celo, svetilnika, vek, vera, videl*); ekavizmi posebno do izražaja dolaze u odlomcima iz brevijara. U leksiku se izdvajaju romanizmi *duperati* 'upotrebljavati' i *prokurati* 'nastojati, pribaviti'. Valja istaknuti i primjer s *h* umjesto *g* u vezniku *neho* 'nego', kao i oblik svršenoga prezenta *budeû*. Izuzev posuđenica *arhibiškup, peršone*, u odlomcima nema drugih cakavizama. U naslovu psalma može se naći knjiški oblik prezenta *pridet*, ali i oblik koji je iz vernakulara *vapaŷ*. Hrvatska crkvenoslavenska jezična obilježja dolaze u kratkom citatu iz *Otkrivenja* i s njime povezanom odlomku iz brevijara; upotrebljavaju se oblici dvojine: *siê esta* 'ovo su' (koji se nastavlja razgovornim ikavizmom: *dvi masline*); *svateća se* 'koji svijetle', *imata* 'imaju'; prilog *êko* 'kao'; odnosna zamjenica *êže* 'koji', *jeŷuže* 'koju'; pokazna *tajazde* 'ta'; osobna zamjenica u funkciji posvojne *eû* 'njihovi'; nestegnuti oblici pridjeva: *bližničastvenoe* (od *bliznъчьнь* 'blizanački; dvojni'), *blaženoû*; produljeni

oblici imenica: *veselie, proslavljeniê*; prezenti *primet, ishodit*. U primjeru *êzika* objedinjuju se knjiška morfologija (oblik dvojine) i čakavska fonologija (refleks *a* od prednjega nazala iza *j*-). Oblici participa u kosim padežima, kao konstrukcijski kalk, upućuju na latinski predložak: *sviçami goreçimi* 'svijećami koje gore', *bogu služeçih* 'one koji služe Bogu',

O sadržaju odlomaka raspravlja se u sljedećem poglavlju. Usporediv tekst glagoljskoga rukopisa iz 18. stoljeća (NSK, *sign.* 3367) donosi se u dodatku ove knjige.

2.3. Prilog za rekonstrukciju izvornika: Blagoslov dviju svijeća i priča o mučenicima Ivanu i Pavlu

Tekst o sakramentalu dviju svijeća uokviruje Hrabrićevu knjižicu: sažetim odlomcima toga teksta kao predgovorom knjižicu otpočinje Mate Hrabrić, a nešto razvijenijim odlomcima toga teksta završava je neimenovani drugi pisar. Blagoslov dviju svijeća, u obrednoj uporabi zaštite od nevremena, s jedne strane inkorporira srednjovjekovnu legendu o ranokršćanskim mučenicima Ivanu i Pavlu i dijelove sanktorala koji je dopunjuju, a s druge strane posreduje znatno mlađu apokrifnu predaju o čudotvornom pismu stvarne povijesne osobe: praškoga nadbiskupa i mecene iz doba baroka (u češkim varijantama imena Jan Fridrich / Bedřich Valdštejn, u njemačkom Johann Friedrich Waldstein). Potonjom se apokrifnom predajom naznačuju veze hrvatskih glagoljaša s Češkom i u novovjekovlju, znatno nakon njihovoga utjecajnoga djelovanja u samostanu Emaus od 1348. do 1430. (gdje su među ostalim preveli izrazito popularni *Lucidar*, svojevrsnu enciklopediju srednjovjekovnoga znanja), čime se nadograđuju pretpostavke kako su hrvatski glagoljaši nastavili djelovati u Pragu i nakon Husitskih nemira, sve do 17. st. (usp. Žubrinić 2004). Opširniji zapis o obredu dviju svijeća nalazimo u glagoljskom rukopisu koji je pohranjen u Arhivu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, kao rukopis *sign.* 3367 (opisan je kao zbirka molitvi pod naslovom početne sintagme: *Kratki razlogi*, zapisana u 18. st. glagoljskim kurzivom na Krku, usp. Kosić 2004: 322, Milčetić 1911: 194, Strohal 1928: 345, Štefanić 1960: 283), koji se u cijelosti u latiničnoj transliteraciji donosi u dodatku ove knjige. Iz toga rukopisa doznajemo kako je blagoslov dviju svijeća na čast svetih mučenika Ivana i Pavla pronađen među "plemenitim pismima" *Presvitloga g(ospodi)na Ivana Fridiriga groha od Bolstan leto .č.h.n.e.(=1676)*. U njemu se upućuje kako svijeće

blagoslovljene na dan svetih mučenika Ivana i Pavla (26. lipnja) treba čuvati u kući te zapaliti u kući ili u vinogradu i vrtu za nevremena. Apokrifni aspekt posebno je naglašen uvjeravanjem u učinkovitost sakramentala pozivanjem na pisano svjedočanstvo crkvenoga uglednika pa se navodi kako prepisuje i kazuje gore navedeni nadbiskup i to ne samo posredno, da je on vidio i čuo od drugih, nego se i sam neposredno uvjerivši da onima koji su upotrebljavali svijeće nevrijeme nije učinilo nikakvu štetu dok je drugima “sve potuklo i skončalo”.

Praški nadbiskup Fridrich Waldstein u drugoj polovici 17. st. slovio je među ostalim i kao obnovitelj katoličke duhovnosti u Češkom kraljevstvu (usp. Havlík 2016). Prilikom njegova ustoličenja za nadbiskupa 1676. održana je znamenita svečana procesija, na kojoj su među ostalim uzvanicima sudjelovali i predstavnici benediktinskoga samostana iz Sazave (usp. Havlík 2016: 107), o kojoj postoje pisana svjedočanstva i na koju se, kao na primjer obnovljenoga katoličkoga rituala, referira i glagoljaška predaja u 18. stoljeću. Osim detaljnoga opisa povorke, zapisano je i svjedočanstvo o litanijama, psalmima i antifonama (primjerice pobjednička pjesma *Laetare Jerusalem* “Nek se raduje Jeruzalem”), uz njih i himan *Te deum laudamus*, te o sakramentalima, prvenstveno o obredu škropljenja vode i paljenja svijeća: “Prilikom ulaska u hram bili su obavijeni dimom svijeća” (Havlík 2016: 108, prijevod GČ);²³ upravo se na potonji detalj navezuje tekstovna predaja posredovana i među hrvatskih glagoljašima.

Među molitvama kojima u hrvatskim glagoljskim rukopisima prate obrednu uporabu svijeća u cilju zaštite od nevremena izmjenjuju se one za zaštitu kuća i polja (na narodnome jeziku) s molitvama iz sanktorala, koje su vezane za dan svetih mučenika Ivana i Pavla a preuzete su iz glagoljskih brevijara pisanih hrvatskim crkvenoslavenskim pa je takav jezik posredovan i u odlomcima prepisivanim i u kasnijim stoljećima. Pri tome se uspostavlja simbolična i metaforična poveznica “Waldsteinova” obrednika i brevijarske priče, analogijom motiva dviju svijeća s motivom dvojice braće u zajedništvu.

Legenda o Ivanu i Pavlu sadržana je u izrazito popularnom srednjovjekovnom hagiografskom djelu koje je prenošeno kao *Lombardica historia*, a poznatije je, prema nazivu iz kasnije predaje, kao *Legenda aurea* (Zlatna

²³ Za svečanu prigodu ustoličenja nadbiskupa isusovci su tiskali *Zodiacus illustrium ecclesiae siderum*, s posvetom Waldsteinu na naslovcu i uz slavljenički epigram, u kojemu su na mjestima znakova zodijaka, predstavljeni crkveni oci, biskupi i učitelji (kao velike zvijezde crkve), usp. *Zodiacus*. Obnovu duhovnoga života pratilo je i priređivanje liturgijskih knjiga, tako je 1676. priređena Svatovaclavska biblija za čiji je Novi zavjet Friedrich Waldstein napisao predgovor (usp. Havlík 2016: 115).

čitanka) koju je prema različitim predlošcima sastavio đenovški nadbiskup, dominikanac Jakov Varaginski (Jacobus de Voragine) između 1267. i 1285. godine.²⁴ Kao književno djelo i "svojevrsna enciklopedija pitoresknih hagiografskih ilustracija temeljnih vjerskih istina" (Grčić 2015: 496) određeno je "naivnošću" prikaza i smješteno na granicu "pobožnoga folklor" (usp. Grčić 2015). U tom se djelu svetost stječe udaljavanjem od svijeta koji je prikazan kao "puko poprište demonskih iskušenja" (usp. Grčić 2015: 491). Legenda o Ivanu i Pavlu tematski se grana na priču o Galikanovu obraćenju, čudesima i mučeništvu te na priču o mučeništvu Ivana i Pavla, koji povezuju dvije naracijske cjeline. Priča obiluje događajima, likovima i spletkama, s elementima uplitanja zlih duhova, koji se mogu promatrati i kao začetci egzorcizma. Radnja se razvija linearno (kronološki se prate različita zbivanja) pa se biografija središnjih likova donosi u diskontinuitetu. Ivan i Pavao od sporednih likova dvorskoga života na početku čitanja izrastaju u glavne protagoniste martirija, kojima je usmjerena i završna moralna pouka. U priči su predstavljeni kao visoki činovnici i upravitelji na dvoru kćeri cara Konstantina, Konstancije, koju je za ženu zatražio rimski vojskovođa Galikan, no ona se, nakon ozdravljenja po blaženoj Agnezi, zavjetovala na djevičanstvo. Nadajući se održati taj zavjet i obratiti Galikana na kršćanstvo, dogovara se da kod nje ostanu dvije Galikanove kćeri dok njemu u službu daje svoje upravitelje Ivana i Pavla. Uz poticaj potonjih, Galikan se u boju pouzdaje u Božju pomoć te se obraća na kršćanstvo, odustaje od svojih titula, imanja i ženidbe i zavjetuje se na život u čistoći pri čemu je činio i mnoga čudesa, "tako da je samo svojim pogledom iz opsjednutih tijela izgonio nečiste duhove" (de Voragine 2014: 366). Nakon Konstantinove smrti, njegov sin Konstancije "zaražen krivovjermem" (de Voragine 2014: 366) pogubi sucara, rođaka Gala a Galov brat Julijan pobjegne u samostan "hineći veliku pobožnost". Potaknut "nečistim duhom", po proglašenju za cara, Julijan traži od Galikana da prinese žrtvu kumirima ili da napusti grad, na što ovaj odlazi u Aleksandriju "gdje mu nevjernici probodoše srce" (de Voragine 2014: 366), zatim vođen pohlepom zatraži pokornost od Ivana i Pavla, koji su upravljali Konstancijinim bogatstvom na korist siromaha, no oni mu se ne žele pokoriti jer je napustio kršćanstvo. Na

²⁴ Posebno se služio djelom *Historia tripartita et scholastica* (usp. Čorak 2015: 478) te donosi citate iz sv. Augustina, sv. Ivana Zlatoustoga, Bede Časnoga, sv. Bernarda i dr., a mogu se pronaći i dijelovi apokrifa (usp. Grčić 2015: 289). Knjiga životopisima svetaca prati crkvenu godinu razdijeljenu u četiri doba: vrijeme skretanja, vrijeme obnove, vrijeme pomirenja, vrijeme hodočašća, a s obzirom na liturgijski kalendar lekcionarski je razdijeljena u pet poglavlja (usp. Čorak 2015: 478). Teološki se naslanja na sv. Atanazija: životopis je koncipiran kao exemplum, u kojemu moralno potiskuje biografsko (usp. Grčić 2015: 486).

koncu verbalnog nadmetanja (prenja) Julijan zadaje Ivanu i Pavlu rok od deset dana da ga poslušaju, no oni iskoriste to vrijeme za podjelu imovine siromasima te odbiju Julijanova poslanika Terencijana, koji naredi da ih se potajno smakne i razglasi da su otišli u progonstvo. Potom Terencijanova sina opsjedne nečisti duh, što njega navede na obraćenje i priznavanje zločina nad Ivanom i Pavlom koji su mučeni oko 364. godine. Iznesenu priču Jakov Varaginski potkrepljuje izvorima: Grgurovom homilijom koja se referira na Mt 16,24 te Ambrozijevim Predslovljem u kojemu se referira na zapis o zajedništvu braće Ps 132,1.

Opširan tekst legende zabilježen je u Prvome beramskome brevijaru (69b–70c) i počinje od Julijanova carevanja. Brevijarski tekst detaljnije prikazuje događaje i nakon Julijanove smrti te smrti mučenika Ivana i Pavla, a vezano za izlječenje (očišćenje od zloga duha) Tercijanova sina pri pohodu počivalištu svetih mučenika te Tercijanovo obraćenje i hodočasničko pohađenje čudotvornoga mjesta. Ujedno su iza priče dodani ponovljeni dijaloški dijelovi: odgovori Ivana i Pavla Juljanu, Tercijanu i Galikanu.²⁵

Brevijarski tekst sadrži umetnute pripjeve koji se temelje na tekstu iz Otkrivenja, u kojemu se dva svjedoka uspoređuju s dvije masline²⁶ i dvije svijeće, a imaju moć “zaključati nebo”, odnosno zaustaviti padanje kiše, iz čega i proizlazi osobita prikladnost primjene odlomka u zaklinjanjima protiv nevremena:

I ja ću poslati dva svoja svjedoka da, obučeni u kostrijet, prorokuju tisuću dvjesta i šezdeset dana. Oni su dvije masline i dva svijećnjaka

²⁵ Brevijarska i zbornička hagiografija razlikuju se namjenom iz čega proizlaze poetološke i sadržajne razlike. “Legendarni tekst u brevijaru nije nužno manje dramatičan ili potpun od onoga u zborniku, ali nerijetko jest jer je naglasak na slavljenju svetca/svetice drukčiji unutar oficija nego u knjizi koja je bila namijenjena širemu krugu čitatelja. Zato je način na koji će kompilatori (autori) brevijara odabrati odlomke iz svetčeva života drukčiji, pa će ih drukčije i započinjati i završavati” (Dürriegl 2023: 113).

²⁶ Metafora dviju maslina, povezana s metaforom svjetla i lokalizirana Solinom izraslim iz toposa općega povezivanja različitih kršćanskih mjesta (usp. Dürriegl 2023: 120), uz posebno apostrofiranje “naroda češkoga”, može se u Prvom beramskom brevijaru naći i u antifoni uz pohvalu sv. Ćirilu i Metodiju:

se es'-
ta .b. maslinê iz' zagradi soli-
n'skie. b(i)sk(u)pa i učitelja knigi s'-
l(o)v(ê)nskie i z'nana k'nigi grčkie i
latin'skie. plodeča bl(a)gosti
vêri h(r)st'ân'skie. učeča i krsteča
narodi češ'kie. nast(a)vlaûča na
put' pravi pl'ki pogan'skie (35c, 13–20)

što stoje pred Gospodarom zemlje. Ako im tko hoće nauditi, oganj suče iz usta njihovih i proždire njihove neprijatelje. Doista, htjedne li im tko nauditi, tako treba da pogine. Oni imaju vlast zaključati nebo da ne pada kiša dok prorokuju; imaju vlast pretvoriti vode u krv i udariti zemlju kojim god zlom kad god htjednu. (Otkr. 11, 3–6).

Na taj se tekst referira u početku brevijarske priče o Ivanu i Pavlu:

siê esta d'va muža m(i)l(o)sti. êže pr-
êd'stoita pred' g(ospode)mъ. vladatele-
mъ vsee z(e)mle. b(e)rš(ь). siê esta d'vê
masline i d'va sv(ê)t(i)lnika sv(a)teča
se pred' g(ospode)mъ (69c, 13–17; *Prvi beramski* 2022: 180)

Varijantom toga teksta i završava brevijarski odlomak:

siê esta d'vê maslinê
i d'va sv(ê)t(i)ln(i)ka sv(a)teča se pred' g(ospod)ь-
mъ. i imata oblastъ zaklopî-
ti n(e)bo oblaki i otvoriti v'ra-
ta ego. êko ezika eû klûča n(e)b(e)sk-
a stvorena esta. (70c, 4–9; *Prvi beramski* 2022: 182)

U Kosinjskom brevijaru izostavljen je završni dio priče o Tercijanovu sinu i obraćenju, a pojedini su odlomci ispremještani (primjerice odlomak o otimanju imovine te nekoliko pripjeva), dok je navođenje odlomaka o dvije masline isto kao u Prvom beramskom brevijaru. Citat o dvije masline prepoznatljiv je dio priče i u mlađim rukopisima u kojima je sadržaj posve reducirani, sveden gotovo samo na naslov, molitve i pripjeve. U rukopisu blagoslova dviju svijeća ("Kratki razlogi", NSK *sign.* 3367) zadržani su samo uvodni dio brevijarskoga teksta: prigodna molitva za blagdan svetoga Ivana i Pavla, te odlomak o dvije masline iz završnoga dijela brevijarskoga teksta. U Hrabrićevoj knjižici u prvom dijelu navodi se odlomak o dvije masline iz završnoga dijela brevijarskoga teksta te potom prigodna molitva iz uvodnoga dijela brevijarskoga teksta. Na završetku Hrabrićeve knjižice prenosi se tekst blagoslova dviju svijeća koji je podudaran s tekstom rukopisa 3367 pa je tako u njemu i identičan raspored brevijarskih odlomaka.

3. Zaključne napomene

Jezična analiza odlomaka pokazuje da su dionice koje ispisuje Mate Hrabrić znatnije ovisne o jeziku predložaka, kao i o autorovom organskom idiomu, pa su u njima cakavizmi zastupljeni znatno više nego u ostatku rukopisa, istodobno, uz očekivana obilježja hrvatskoga crkvenoslavenskoga u odlomcima prepisanim iz glagoljaškoga brevijara, u odlomcima prepisanim iz štokavskoga rituala zadržava više štokavskih obilježja. Navedeno je vidljivo i u primerima refleksa *jata*: iako je pisarov organski idiom ikavsko-ekavski, u odlomcima iz rituala pretežu ikavizmi, dok su ekavizmi nešto vidljiviji u odlomcima iz brevijara. Drugi pisar, koji ispisuje od stranice 44r, na određeni način dopunjava i ispravlja tekst iz prvoga dijela knjižice: ponovo prepisuje odlomke dvaju zaklinjanja, no znatnije od Hrabrića mijenja pojedina štokavska obilježja zastupljena u predlošku te zamjetno smanjuje broj cakavizama. Odnos prema štokavskom predlošku od strane dvaju pisara može se predstaviti kontrastiranjem istih odlomaka (Tablica 3).

Tablica 3: Usporedni odlomci rituala

<i>Ritual rimski</i> (Kašić), 438 (transkripcija)	1. dio rukopisa VII 21, 3v–4r (transliteracija)	2. dio rukopisa VII 21, 44v–45r (transliteracija)	<i>Blagosov od polja</i> (Banovac), 312– 313 (transkripcija)
i lakte prisvete na Križu si prostro, kojimi si ajer posvetio. Prosimo neizmirnu milost i dobrote tvoje obilnost, a to da ove oblake, koje prida mnom i za mnom i vrh mene o desne i o live gledam da ajer smučuju, dostojiš se razčiniti i u ništa obratiti. Neka svezana vlast od hudoba nemilo zlobećih pogine i zamete se. Na hvalu prisvetoga imena tvoga, i primogućega visokonstva tvoga.	i lahti pris(ve) te na križu si prostrio koimi si ajer posvetio prosimo neizmirnu milost i dobrotu tvoû obilnost a to da ove oblake koe pred manom za manom varhu mene o(b) desnu i ob livu gledam ajer smučuû dostoi si se rasčiniti i u nistar obratiti neka e svežana oblast od hudob nemilo zlobećih pogine i zamete se na hvalu prisvetoga imena tvoga i primogućega visokostva	i tvoe s(ve)te ruke na križ raspeti s kimi si êjer posvetil. molimo obilnost tvoe dobrote i milosti da ove oblake koe pred nami za nami s varhu na desno i na livo gledamo smučevati êjer dostoe se u ništar obratiti i razčiniti neka je svezana svaka oblast djavalska i da pomanka i smete se svako dilo sotonsko na slavu s(veto)ga imena tvoga i mogućega veličanstva ki žives	i tvoje svete ruke na križ raspeti pustio, kojizim si ajer posvetio. Molimo obilnost tvoje dobrote i milosti da ove Oblake, koje prida mnom, za mnom i svrhu mene na desnu i na livu mene gledam smutiti ajer, dostoj se u ništa ih obratiti i razčiniti. Neka je vezana svaka oblast djavaoska. I da pomanjka i smete se svako dilo sotonsko. Na slavu prisvetoga imena tvoga i primogućega veličanstva tvoga.

<p>visokonstva tvoga. Koji živeš i kraljuješ s Bogom Ocem u jedinstvu Duha Svetoga. I ost(al)o. Pak obraćen prema oblakom, prikrižiti će ih govoreći: Obkružio, tebe oblače, Bog Otac, obkružio tebe, Bog Sin (...)</p>	<p>tvoga koi živesi i kraluesi z bogom očem u jedinstvu duha s(veto)ga bog po sve vike vikom: amen. Sada obrati se suprotiva oblakom prikrižiti ćeš ji govoreći. Obkružio tebe oblače bog otač + obkružio tebe bog sin</p>	<p>i kralueš bog po sve vike -- Obkruži vas oblaci + bog otac obkruži vas bog sin</p>	<p>Koji živeš i kraljuješ s Bogom Ocem u jedinstvu Duha Svetoga. Bog po sve vike vikova. Amen . Obrati se k oblakom zlamenjujući njih s križem i govori: Obkružio, vas oblaci, Bog Otac, obkružio vas Bog Sin (...)</p>
---	--	---	---

Iz navedenih odlomaka vidljivo je da je izravan izvor drugome pisaru Banovčev *Blagosov od polja*, a ne Kašićev *Ritual*; to pokazuju konstrukcije (o desnu, o livu – na desnu, na livu, obkružio tebe – obkružio vas) i leksik (hudobe – đavaoska, visokostva – veličanstva). Iako je Banovčev tekst znatno dosljednije ispisan štokavskim od Kašićeva teksta, drugi pisar ne zadržava štokavske primjere: *obkružio*, *posvetio*, *koji*, *kojim*, koje zadržava prvi pisar koji se ugleda u Kašića, nego ih zamjenjuje čakavskim oblicima: *obkruži*, *posvetil*, *ki*, *kim*.

S istom je intencijom i uvodni fragmentarni odlomak blagoslova dviju svijeća, koji piše Hrabrić, na kraju knjižice dopunjen (donesen je cjelovitiji tekst) i u određenoj mjeri "ispravljen", tako da se u odlomcima ispisanim hrvatskim crkvenoslavenskim zamjenjuju čakavizmi te se vraća bilježenju grafema *ê* za glasovnu skupinu [ja] iza vokala:

1. pisar:

Molimo te vsemogi bože da nas blizničastvenoje veselije danasnago praznika primet jaže ot blaženoû ivana i pavla proslavenija ishodit jeûže tajažde vera i muka v istinu stvori biti brata g(ospodi)n(o)m našim (VII 21, 2r)

2. pisar:

Molimo te svemogi bože: da nas bližničastvenoe veselie današnjega prazdnika primet. êže od blaženoû Ivana i Pavla proslaveniê ishodit jejuže taêžde vera, i muka v istinu stvori biti brata (VII 21, 60r)

Navedeno svjedoči kako je knjižica koja je naizgled slobodna kompilacija raznolikoga štiva, pisana različitim rukama i sastavljena od tekstova različite

provenijencije i raznorodne jezične slike, zapravo zatvorena tekstovna cjelina, organizirana oko uporabne i didaktične funkcije pobožne zaštite protiv nevremena, te da njezin završni sastavljač pomno skrbi o tome da u njoj budu zastupljeni korisni cjeloviti tekstovi ispisani primjerenim književnim jezikom, čime se na još jednom primjeru potvrđuje kako je poučavanje u pismenosti kontinuirana popudbina poučavanja u različitim oblicima pučke pobožnosti.

4. Izvori

- Arhiv HAZU sign. VII 21: *zakletva suprotiva oblaku garmlavini i zloi godini spisana iz retovala rimskoga.*
- Arhiv HAZU sign. III a 5: *Kvadirnica s kon se suprot oblaku vnoge lipe riči govore. Bernardinov lekcionar 1495.* 2020. Priredili i uredili: Vuk-Tadija Barbarić i Kristina Štrkalj Despot. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Blagosov od poglia I Zakligniagnia zlii vrimenta: u cettiri diila razdiglieni, veoma kripostni, i moghuchi suprot svakoj xivini sckodglivoj, i vlastima Ajerskiim / Data na svitlost za sluxbu Misnika slovinskiih po o. f. Josippu Banovczu Pripovidaocz Reda S. O. Francиска od Obsluxegnia Provinczie Prisvetoga Odkupiteglia. Prikazano, i posvechieno prisvetomu Trojstvu.* U Jakinu: Po Petru Ferri s dopusctegniem starescina, 1767. https://www.google.hr/books/edition/Blagosov_od_poglia/D7FiAAAAcAAJ?hl=en&gbpv=1&dq=blagosov+od+poglia&pg=PA1&printsec=frontcover (pristupljeno 23. srpnja 2024.).
- Brevijar po zakonu rimskoga dvora, 1491.* 1991. Faksimilna reprodukcija originalnoga primjerka: Venecija, Biblioteca nazionale Marciana, Breviario Glagolitico, inc. 1235. HAZU – Grafički zavod Hrvatske. Zagreb.
- Duhovna bramba.* <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-YOLPYTW6> (pristupljeno 23. srpnja 2024.).
- Exorcismi potentissimi, & efficaces, ad expellandes aëreas tempestates, a daemonibus per se, sive ad nutum cujusvis diabolici ministri excitatas.* 1723. Locatellus, Petrus; Mayr, Janez Jurij (tiskar). Nacionalna sveučilišna knjižnica u Ljubljani. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-IOTMJI55> (pristupljeno 20. kolovoza 2024.).
- Geistlicher Schild. Gegen Geist- und leibliche Gefährlichkeiten allzeit bey sich zu tragen: Darinn sehr kräftige Segen und Gebet, So Theils von Gott offenbaret, von der Kirchen und H.H. Vättern gemacht, und von Urban VIII. Röm. Pabst approbiret worden. Zum Trost aller Christglaubigen, sonderlich deren, so zu Wasser oder Land reisen, damit sie durch Kraft dieses bey sich tragenden Schilds, vor vielen Gefahren erhalten werden.* 1647. 1705. Maynz. <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10998673?page=,1> (pristupljeno 26. kolovoza 2024.).
- Online Biblija.* Kršćanska sadašnjost. <https://biblija.ks.hr/> (pristupljeno 19. srpnja 2024.).
- Pariški zbornik Slave 73.* Hrvatskoglagoljski rukopis iz 1375. godine. Transliterirali: Vesna Badurina Stipčević, Tanja Kuštović, Petra Stankovska, Marinka Šimić. Zagreb. 2023. Knjiga u tisku. Glagoljski izvornik dostupan na: Gallica, Bibliothèque nationale de France, <mailto:https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b52511552v/f9.item> (pristupljeno 21. kolovoza 2024.).

Prvi beramski brevijar. Hrvatskoglegoljski rukopis s kraja 14. stoljeća. Sv. 2. 2022. Transliterirali: Vesna Badurina Stipčević, Ivan Botica, Margaret Dimitrova, Marija-Ana Dürriegl, Josip Galić, Kristijan Kuhar, Ana Mihaljević, Milan Mihaljević, Ljiljana Mokrović, Kristian Paskojević, Sandra Požar, Andrea Radošević, Ana Šimić, Marinka Šimić, Jozo Vela, Jasna Vince, Sanja Zubčić, Mateo Žagar. Uredio Milan Mihaljević. Staroslavenski institut. Zagreb.

Ritual rimski: istomaccen slovinski po Bartolomeu Kassichu popu bogoslovcu od Druxbe Yesusovae Penitenciru Apostolskomu. V Riimv: Iz Vtiestenicae Sfet. Skuppa od Razplodyenya S. Vierrae, 1640. <http://dikaz.zkzd.hr/index.php?FFT=ka%C5%A1i%C4%87&rp=1&ffN=10&ss=top> (pristupljeno 20. kolovoza 2024.).

Tkonski zbornik. Hrvatskoglegoljski tekstovi iz 16. stoljeća. 2001. Transliterirao i popratne tekstove napisao slavomir Sambunjak. Općina Tkon. Tkon. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga *sign.* 3367. *Kratki razlogi*.

Zodiacus illustrium ecclesiae siderum. https://books.google.hr/books?id=DmU-eaQG1AhkC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (pristupljeno 18. srpnja 2024.).

5. Literatura

- Badurina Stipčević, Vesna. 2020. *Hrvatskoglagoljske Makabejske knjige*. Hrvatska Sveučilišna naklada – Staroslavenski institut. Zagreb.
- Bašić, Petar. 1999. Votivne mise u hrvatskoglagoljskim misalima. *Filologija* 32. 1–11.
- Bašić, Petar. 2014. Koji je bio latinski predložak Kašićeva Rituala rimskoga (1640.)? *Bogoslovska smotra* 84: 787–803.
- Burn, A. E. 1899. *An Introduction to the Creeds and to the Te Dum*. Methuen and co. London.
- Čorak, Željka. 2015. Pogovor *Zlatnoj legendi*. U: *Jacobus de Voragine. Zlatna legenda ili štiva o svecima*. Svezak drugi. Preveo s latinskoga Stjepan Pavić. Demetra. Zagreb. 477–483.
- Čupković, Gordana. 2010. Glagoljske inačice "Pêsnî s(ve)tie troice". *Zbornik o Rafaelu Levakoviću*. Urednik Pavao Knezović. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 165–181.
- Čupković, Gordana. 2022. *Starohrvatski Te Deum*. Matica hrvatska. Šibenik.
- Čupković, Gordana. 2022a. Jezične inačice u tekstu epistole o nedjelji iz Pariškoga zbornika. *Fluminensia* 34 (2): 463–492.
- Čupković, Gordana. 2024. Čakavsko-štokavske osobitosti odlomaka Hrabrićeve knjižice zaklinjanja. *Slovo* 75. U tisku.
- Dragić, Marko. 2015. Kult sv. Barbare u kršćanskoj tradiciji Hrvata. *Nova prisutnost* (13) 2. 141–163.
- Dürriegl, Marija-Ana. 2023. Hagiografska čtenja u *Prvome beramskom brevijaru* između slavljenja i pripovijedanja. U: *Studije o Prvome beramskome brevijaru*. Staroslavenski institut. Zagreb. 107–130.
- Gabrić-Bagarić, Darija. 1984. *Jezik Bartola Kašića*. Institut za jezik i književnost. Sarajevo.
- Gadžijeva, Sofija et al. 2014. *Hrvatski crkvenoslavenski jezik*. Priredio Milan Mihaljević. Hrvatska sveučilišna naklada – Staroslavenski institut. Zagreb.
- Grčić, Marko. 2015. *Jacobus de Voragine i Legenda aurea*. U: *Jacobus de Voragine. Zlatna legenda ili štiva o svecima*. Svezak drugi. Preveo s latinskoga Stjepan Pavić. Demetra. Zagreb. 485–496.
- Havlík, Jiří M. 2016. *Jan Fridrich z Valdštejna. Arcibiskup a mecenáš doby baroka*. Vyšehrad. Praha.
- Ivšić Majić, Dubravka; Štebih Golub, Barbara. 2024. *Kristijanovićeve Knjige šoltarov*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. Knjiga u tisku.
- Katičić, Radoslav. 2013. Hrvatski jezik u 17. i 18. stoljeću obuhvaćen jednim pogledom. *Povijest hrvatskoga jezika. 3. knjiga: 17. i 18. stoljeće*. Croatica. Zagreb. 9–75.

- Kosić, Ivan. 2004. Glagoljični rukopisi u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. *Glagoljica i hrvatski glagolizam*. Zbornik radova. Uredili Marija-Ana Dürriegl, Milan Mihaljević, Franjo Velčić. Staroslavenski institut – Krčka biskupija. Zagreb – Krk. 319–340.
- Koštial, I. 1914. Čakavska Duhovna bramba iz Bašćanske drage. *Vjesnik Staroslavenske akademije* 2. 68–71.
- Knezović, Pavao. 2004. Banovac i njegova djela u književnoj historiografiji. *Zbornik o Josipu Banovcu*. Uredio Alojz Jembrih. Gradska knjižnica “Juraj Šižgorić” – Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu. Šibenik – Zagreb. 21–64.
- Kuhar, Kristijan. 2014. Slavenski liturgijski izvori od IX: do XIII. stoljeća. *Diacovensia* 22 (3). 363–379.
- Mance, Ivan. 2023. *Kosinjnska tiskara*. Povijesna, informacijska i kartografska studija. Kvaka. Velika Gorica.
- Milčetić, Ivan. 1911. *Hrvatska glagoljska bibliografija*. JAZU. Zagreb.
- Nazor, Anica. 1991. Brevijar po zakonu rimskoga dvora [1491]. U: *Brevijar po zakonu rimskoga dvora [1491]*. Prilozi. HAZU – Grafički zavod Hrvatske. Zagreb. 5–17.
- Pantelić, Marija. 1965. Glagoljski brevijar popa Mavra iz godine 1460. *Slovo* 15–16: 94–149.
- Sambunjak, Slavomir. 1999. Simbolika i stil glagoljskog magijskoga obreda očišćenja. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 38 (28). 183–216.
- Stipčević, Aleksandar. 2005. *Socijalna povijest knjige u Hrvata. Knjiga II. Od glagoljskoga prvotiska (1483) do hrvatskoga narodnog preporoda (1835)*. Školska knjiga. Zagreb.
- Strohal, Rufolf. 1928. Priručna knjiga “Duhovna obrana” u hrv. glagoljskoj knjizi. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena* XXVI. 342–346.
- Šimić, Marinka. 2014. *Akademijin brevijar HAZU III c 12: hrvatskoglagoljski rukopis s konca 14. stoljeća: jezična studija, transliteracija, faksimil*. Staroslavenski institut. Zagreb.
- Štefanić, Vjekoslav. 1960. *Glagoljski rukopisi otoka Krka*. JAZU. Zagreb.
- Štefanić, Vjekoslav. 1969. *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije*. I. dio. JAZU. Zagreb.
- Tandarić, Josip Leonard. 1993. *Hrvatsko-glagoljska liturgijska književnost*. Kršćanska sadašnjost – Provincijalat franjevacica trećoredaca. Zagreb.
- de Voragine, Jacobus. 2014. *Zlatna legenda ili štiva o svecima*. Svezak prvi. Preveo s latinskoga Stjepan Pavić. Demetra. Zagreb.
- Žubrinčić, Darko. 2004. Hrvatska glagoljica u Češkoj. *Mala enciklopedija hrvatske glagoljice*. <https://www.croatianhistory.net/etf/ceska.html> (pristupljeno 18. srpnja 2024.).

6. Latinični prijepis Hrabrićeve knjižice

6.1. Načela preslovljavanja

U transliteraciji se upotrebljavaju uobičajeni znakovi: *ĉ* za *šta* (u čitanju [ć]), *ĵ* za *đerv* [j], *ê* za *jat* (u čitanju [ja] na početku riječi i iza vokala), *û* za *jus* [ju]. Kurzivom su ispisani dijelovi teksta i pojedinačna slova koja su u rukopisu zapisana latinicom. Kako se u istom rukopisu ne bi miješala načela transliteracije i transkripcije, latinični tekst koji se nalazi unutar Hrabrićeve knjižice nije transkribiran nego je prepisan grafijskim rješenjima koja su u izvorniku. Interpunkcija, veliko i malo slovo ostavljeni su kao u izvorniku. Crtice i križići unutar teksta koji su zabilježeni u izvorniku bilježe se i u transliteraciji (---, +). U transliteraciji su obilježene spojnice u riječima koje su rastavljene na kraju retka; u izvorniku je rastavljanje riječi na kraju retka ili neobilježeno ili obilježeno dvotočkom. U oblim zagradama razriješene su suspenzije i kratice te iznimno dodana pojedina pogreškom izostavljena slova. U kosim zagradama (\\) donosi se tekst koji je u rukopisu prekriven, a u uglatim zagradama unutar teksta donosi se tekst koji je i u izvorniku u uglatoj zagradi. Pojedine su stranice rukopisa prazne, što je naznačeno numeracijom stranice bez teksta.

6.2. Primjer čitanja

Transliterirani glagoljični tekst

Vosel esi na visotu plenil esi
plen prijal esi daĵaniê va
človičeh.
Ibo neveruûčaja eže seliti se g(ospodi)nu
bogu
blagosloven g(ospodi)n dan dne pospesit
nam put bog spasenjih nasih

Čita se: [Vosel jesi na visotu, plenil jesi plen, prijal jesi dajanija va človičeh. Ibo neverujućaja ježe seliti se gospodinu Bogu. Blagoslovljen Gospodin, dan dne pospesit nam put, Bog spasenjih nasih.]

Prepisani latinični tekst:

*Blagosloven budi Isus
G(ospodi)ne moy Isuse Karste yedina ljubavi duſse moye-
ye ispocetka ya se pridauam tebi i uas xi-
uot moy a naulastito oui dan lubim te ko-
liko uech mogu i umim. I ot istih da te i
ouo mooye (!) sarce siromasko lubi koliko bi
moglo biti. i koliko ye mene tvoje sarce
lubilo.*

Čita se: [Blagoslovljen budi Isus! Gospodine moj, Isuse Krste, jedina ljubavi duše moje, ispočetka ja se pridavam tebi i vas život moj, a navlastito ovi dan ljubim te koliko već mogu i umim. I ot istih da te i ovo moje srce siromasko ljubi koliko bi moglo biti i koliko je mene tvoje srce ljubilo.]

6.3. *Zakletva suprotiva oblaku, grmljavini i zloj godini spisana iz Retovala rimskoga*

Arhiv HAZU, sign. VII 21

1r

pop mate chrabrich ja mogu raz
ovo ie libar mene xakna
fra vicenza hrabricha
od baske leta gospodino
va 1809

1v

zakletva suprotiva oblaku garml-
javini i zloi godini spisana iz
retovala rimskoga naređena od
Pape gargura --- .iv. (=13)

2r

Prigovor od s(ve)toga jivana i pavla
Sija esta dvi masline i dva sveti-
lnika svateča se pred g(ospodi)n(o)m imati
oblast zatvoriti nebo obla-
ki i otvoriti vrata ego jako
êzika eû kluča nebesa satvorena
esta.

Vozraduû se s(ve)ti va slave i zveselet
Pomolimo se.

Molimo te vsemogi bože da nas bli-
zničastvenoje veselije danasna-
go praznika primet jaže ot bl-
aženoû ivana i pavla prosla-
vlenija ishodit jeûže tajja-
žde vera i muka v istinu stvo-
ri biti brata g(ospodi)n(o)m našim

2v

Pomoč naša u jime gospodinovo
Pomolimo se
Bože od koga svako dobro uzima
početak i vazda u produžen-
ju prima veću obilnost: do-
pusti molimo te nam da ča
na slavu tvoga pris(veto)ga im-
ena očemo početi po daru vi-
čnemu tvoje očimske mudro-
sti bude privedeno na dospit-
ak karstom g(ospodi)n(o)m našim.
pokropi vodom.

3r

Po zlamenû s(veto)ga križa + od nepriêtel
+ naših oslobodi naš bože + naš
u ime oča + i sina + i duha s(veto)ga +
reči veruû.

G(ospod)i pomiluj isukarste pomiluj g(ospod)i pom-
iluj: oče naš.

Pomoč naša u ime g(ospod)ne Koi učini nebo i
zemlu budi ime g(ospod)ne blagoslovle-
no od sada i do vika: uzdigal se bo-
g i rasparsčali se nepriêteli nego-
vi i pobigli koi marze na nega
od ob(r)aza negova: ustani isuka-
rste i pomoži nas: i oslobodi na-
s čiča imena tvoga g(ospo)di uslisi
molitav moû: vapal moj ka te-
bi da pridet g(ospodi)n s vami i ž du(hom tvoim)
Pomolimo se.

3v

g(ospodi)ne isukarste koi si učinil nebo i zemlu mo-
re i sva koja su u nih i koi si riki jô-
rdanskoj dal blagoslov i otio si
se u noj karstit tvoe s(ve)te ruke i la-
hti pris(ve)te na križu si prostrio ko-
imi si ajer posvetio prosimo neiz-
mirnu milost i dobrotu tvoû ob-
ilnost a to da ove oblake koe pred-
manom za manom varhu mene o(b) desnu i ob-
livu gledam ajer smučuû dostoi si
se rasčiniti i u nistar obratiti
neka e svežana oblast od hudob
nemilo zlobečih pogine i zamet-
e se na hvalu prisvetoga imena
tvoga i primogučega visokostva
tvoga koi

4r

živesi i kraluesi z bogom očem u
 jedinstvu duha s(ve)ga bog po sve vi-
 ke vikom: amen.

Sada obrati se suprotiva oblakom
 prikriziti čes ji govoreći.

Obkružio tebe oblače bog otač + ob-
 kružio tebe bog sin + obkružio te-
 be bog duh s(ve)ti + Rasčinio tebe
 oblače bog otač + rasčinio tebe
 bog sin + rasčini tebe bog duh
 s(ve)ti + pritisni tebe oblače bog
 otač + pritisni tebe bog sin +
 pritisni tebe bog duh s(ve)ti + bl-
 agoslovijō tebe bog otač + bla-
 goslovi tebe bog sin + blagos-
 lovi tebe bog duh s(ve)ti + raz-
 dilio tebe bog otač + razdil(io)

4v

tebe bog sin + razdilio tebe bog
 duh s(ve)ti + u nistare obratio tebe
 bog otač + u nistar obratio tebe
 bog sin + u nistar obratio tebe
 bog duh s(ve)ti + u ime oča + i sina
 + i duha s(ve)toga + amen:

Pomolimo se *I.N.R.X* +

Sveti matij s(ve)ti marko s(ve)ti luka
 s(ve)ti jivan jivanjelisti isukar-
 stovi koi su negovo s(ve)to jiv(a)njelje po
 sve četire strane svita razglasi-
 li oni svoimi dostojanstvi i mo-
 lbami garmlavinu ovu od kra-
 ne ove i od svih krain karsčan-
 skih isprosili od istoga g(ospodi)na
 nasega isukarsta da bude od-
 biena i pognana.

5r

Zakletva

A ja matij grisnik isukarstov mis-
 nik, i službenik za sve da nedosto-
 jni oblastju i kriposću istoga-
 boga i g(ospodi)na nasega isukarsta pre-
 velikoga samodar(ž)ča ne na moû mo-
 ê naslonen i u nu se ufajući,
 vama zapovidam najnečistivim
 duhom koi ove oblake ali magle
 podvižete kripostju istoga boga i
 g(ospodi)na nasega isukarsta + za prisve-
 to negovo upućenje za s(ve)to porožen-
 je karsćenje i postenje za prisve-
 tu muku i + križ za s(ve)to uskars-
 nutje za mirno uzasastje na ne-
 besa za strahovito dosastje i
 sud negov napokoini za dostojan-
 stva pričiste vazda dive

5v

bogorodiče marie s(ve)toga jivana, i za
 dostojanstva svih svetač da izi-
 dete iz tih oblačih i da nih
 razparsate u mistih pustosnih i
 netezanih neka ne mogu nauditi
 ni ludem ni živini ni voću ni
 travam ni nijednoj stvari od-
 lučenoj na službu človičansku
 po istomu g(ospodi)nu nasemu isukarstu
 koi ima doći suditi žive i
 martve i svit po g(ospodi)nu amen.

Zakletva.

On vam zapovida koi prisvetim
 križem + svojim i tila svoga pri-
 svetoga rastegnujem (!) na nemu
 očistil jest ajer on + vam

6r

zapovida ki smartjom svojom va-
 s poglaviču vasega, i smart pri-
 dobio jest i svežao i u viko-
 vite paklene ogne zabil on
 + vam zapovida koi nakon četa-
 rdeset dan od oblaka uzet
 kripostću svojom uzide na ne-
 bo on + vam zapovida koi ima
 doiti suditi žive i martve
 i svit po ognju: amen.
 a paka će se uzdvignuti križ
 u ađer govoreći.
 Evo zlamenje prisvetoga križa
 + bižite strane suprotivnie
 pridobio je bo vaš isti g(ospodi)n

6v

nas isukarst sin boga živoga
 samudaržča najveći: lav od
 roda jūdina koren davidov.
 Pokropi vodom bla(goslovljenom) na četire stra-
 ne na način križa i reči velike le(tanije)
 Gospodi pomiluj.
 Karste pomiluj.
 gospodi pomiluj.
 Karste pomiluj naš.
 Karste usliši naš.
 oče nebeski bože -- pomiluj
 sinu odkupitelu svita bože pom(iluj)
 duse sveti bože --- pom(iluj)
 s(ve)ta troiča edini bože -- pom(iluj)
 s(ve)ta marie – mo(li) --- za (nas)

7r

s(ve)ta bogorodiče ---- mol(i)
 s(ve)ta divo divič --- mol(i)
 s(ve)ti mihovile --- mol(i)
 s(ve)ti gabriele ---- mol(i)
 s(ve)ti rafaele --- mol(i)
 si s(ve)ti anđeli arhanđeli. molite
 si s(ve)ti blazeni duhom rednim moli(te)
 s(ve)ti osipe ----- mol(i)
 s(ve)ti živane karstitelu -- mol(i)
 si s(ve)ti patriarsi i proroči – mol(ite)
 s(ve)ti petre --- mol(i)
 s(ve)ti pavle --- mol(i)
 s(ve)ti andriû --- mol(i)
 s(ve)ti jakove --- mol (i)
 s(ve)ti živane --- mol(i)

7v

s(ve)ti toma ----- mol(i)
 s(ve)ti jakove ---- mol(i)
 s(ve)ti filipe ---- mol(i)
 s(ve)ti bartolomeû ----- mol(i)
 s(ve)ti matiû ---- mol(i)
 s(ve)ti simune ----- mol(i)
 s(ve)ti tadeû --- mol(i)
 s(ve)ti matiû ---- mol(i)
 s(ve)ti barnaba ----- mol(i)
 s(ve)ti luka ----- mol(i)
 s(ve)ti marko ----- mol(i)
 svi s(ve)ti apustoli i živanđe-
 listi ----- molite
 svi s(ve)ti učeniči gospodni -- molite
 svi s(ve)ti mladenči -- molite
 s(ve)ti stipane --- moli

8r

s(ve)ti lovrenče --- moli
 s(ve)ti vičenče ----- moli
 s(ve)ti fabijane i šebestiĵane mo(li)te
 s(ve)ti ĵivane i pavle ---- mol(i)te
 s(ve)ti kuzma i domiĵane – mol(i)te
 s(ve)ti garvasiû i protasiû mol(i)te
 svi s(ve)ti mučeniči ---- mol(i)te
 s(ve)ti salvestre ---- moli
 s(ve)ti gargure ---- moli
 s(ve)ti anbroziû --- moli
 s(ve)ti agustine ----- moli
 s(ve)ti erolime --- moli
 s(ve)ti martine ----- moli
 s(ve)ti mikula ---- moli
 svi s(ve)ti biskupi ispovidniči mol(i)te

8v

svi s(ve)ti naučitelji -- molite
 s(ve)ti antone ---- moli
 s(ve)ti benedite --- moli
 s(ve)ti barnardo ---- moli
 s(ve)ti duminiče --- moli
 s(ve)ti frančisko --- moli
 svi s(ve)ti misniči i diĵači molite
 svi s(ve)ti koludri i remete - molite
 s(ve)ta marie mandaleno -- moli
 s(ve)ta agato ----- moli
 s(ve)ta lučijê --- moli
 s(ve)ta agniĵê --- moli
 s(ve)ta čečelijê --- moli
 s(ve)ta katarino --- moli
 s(ve)ta nastasiĵê --- moli

9r

sve s(ve)te diviče i udoviče --- molite
 svi s(ve)ti i svetiče božje -- molite
 milostiv nam budi: prosti nam g(ospodi)ne
 milostiv nam budi: uslisi nas g(ospodi)ne
 od svakoga zla: oslobodi nas g(ospodi)ne
 od svakoga griha: oslobodi nas g(ospodi)ne
 od sarzbe tvoe: oslobodi nas g(ospodi)ne
 od naglie i nevidimoje semarti: osl(obodi)
 od zasidanja vrazjega: oslob(od)i
 od sarzbe i od marzenja i od svak-
 oga zla --- oslobodi
 od duha bludnoga --- oslobodi
 od mune i garmlavine -- oslobodi
 od smarti vične --- oslobodi
 za otajstvo s(ve)toga upučenja tvoga: osl(obodi)
 za dosasče tvoe ---- oslobodi na(s)

9v

za uznesenje tvoe --- oslobodi
 za krsčenje i s(ve)ti post tvoje oslobodi
 za križ i muku tvoju ---- oslobodi
 za smart i pokopanje tvoje – oslobodi
 za s(ve)to uškarsnutje tvoe – oslobodi
 za čudnovato uzasastje tvoe – oslobodi
 za dosastje duha s(ve)toga utisitela: osl(obodi)
 Na dan sudni: --- oslobodi
 grišniči tebe molimo -- uslisi nas
 da nam prostisi – tebe molimo usl(isi)
 da nam odpustisi – tebe molimo – usl(isi)
 da nas na pravu pokoru privesti do-
 stojaš se: ---- tebe molimo us(lisi)
 da crikav tvoju s(ve)tuju vladati i
 sahraniti dostoja se – tebe moli-
 mo uslisi -- nas

10r

da g(ospodi)na Papu i se crikvene redove u
 svetomu redovnistvu sahraniti
 dostoja se – tebe molimo usli(si)
 da neprijatele s(ve)tie crikve ponižiti
 dostoja se: – tebe molimo usl(isi)
 da kralem i Poglavičam karsčan-
 skim mir i pravo sĵedinenĵe pod-
 iliti dostoisĳ se – tebe molimo
 da naš istih va tvoĵeĵ sluzbi pok-
 ripiti i sahraniti dostoja se
 tebe -- molimo usli(si)
 da pameti nase ka nebeskomu ųele-
 niu ispravisi – tebe molimo
 da svim dobrotvorčem nasim
 večnaĳa blaga dati račisi
 tebe molimo usli(si)

10v

da duse nase brat sestar bližnih i
 dobrotvorač nasih od večnogo os-
 uĳenia izbaviši: tebe moli(mo) us(lisi)
 da voča od zemle dati i sačuvati
 dostoja se: tebe molimo usl(isi)
 da ove grade i krupe + od hudoba
 podvignute u vodu obratiti do-
 stoi se: tebe molimo uslisi
 da ove krupe + obkružiti i rasčini-
 ti dostoja se: tebe moli(mo) us(lisi)
 da ove krupe + u nistar obratiti i
 od strane vernih odagnati i
 rasparsati dostoja se: tebe mo(limo)
 da ove krupe + b(l)agosloviti i raz-
 diliti dostoja se: tebe moli(mo)
 da ove krupe + raztirati i razru-

11r

šiti dostojā se: tebe mol(imo) us(lisi)
 da ovim vernim umaršim Pokoj večni
 dati račisi: tebe moli(mo) us(lisi)
 da nas uslisati račisi: tebe mol(imo)
 Sine bozji: tebe molimo usli(si)
 Aganče bozji ki zimlesi grihi sv-
 ita prosti nam gospodi
 Aganče bozji ki zimlesi grihi sv-
 ita: uslisi nas gospodi
 Aganče bozji ki zimlesi grihi sv-
 ita: pomiluj nas gospodi
 Karšte sliši nas: Karste uslisi
 naš: gospodi pomiluj: Kar-
 ste pomiluj: gospodi pomilu(j)

11v

oče nas: i ne uvedi nas v napa-
 st
 Pomoženje nase u imenu gospodinovu
 Koi je učinio nebo i zemlu
 ukazi nam g(ospodi)ne milosardje tvoe
 i spasenie tvoe daŕ nam
 Pomoži nas bože spasitelu nas
 i čiča slave imena tvoga osl-
 obodi nas.
 Ne napridovali nistar neprijat-
 eli u nas
 i sin nepravednosti ne priložio
 nauditi nama
 Učinilo se milosardje tvoe g(ospodi)ne sv-
 arhu nas
 Kako smo virovali u tebe

12r

učini sahranena puka tvoga g(ospodi)ne
I blagoslovi didinu tvoû
glas gospodinov varhu vod mnogih
bog od visokostva zagarmio est
Vidise tebe vode bože: Vidise te-
be vode i uzbojase se
Sto e tebi more da si pobiglo i tebi
jordanâ jere si se vratila naz-
ada.
Nečes uzeti dobra onim koi hode
u pravednosti: gospodi bože od
kriposti blažen človik koi ufa
u tebe
Podvignuo se je bog i rasparsali se
neprijateli negovi

12v

I pobigli koi marze na nega od
obraza negova
g(ospodi)ne usliši molitav moû: i vopaj
moj ka tebi pridet
g(ospodi)n s vami: I z duhom tvoim.
Pomolimo se
Od kuće tvoe molimo g(ospodi)ne duhovne
zlobe odagnane bile i od aje-
rskih gromovina zloba odbi-
gla po g(ospodi)nu nasemu isukarstu
sinu tvomu koi s tobom žive i
cesarastvue bog po sve vike vi-
kom: amen.
Paka očes reči sinbol s(veto)ga ata-
nasija.

13r

Ki kolizdo hočēt spasiti se podob-
 aet nemu daržati katuličan-
 sku veru
 Eêže ako kto čeli i neporočni ne sab-
 ludaet krome svakogo nedumeni-
 ŷa va veki pogibnet
 Vera ze katuličanska siŷa est: da edi-
 nago boga va troiči i troiču va
 ediniči počitaŷemo.
 Ni že slivaŷuče sastavi ni že suč-
 anstvo razdilaûče.
 In bo est sastav otač in sinoven in
 s(ve)toga duha.
 Na očeŷe i sinovle s(ve)toga duha edin-
 oe est božanstvo ravna slava
 saprisnosučno veličanstvo

13v

Kakov otač takov sin takov i duh
 s(ve)ti.
 Nesazdan otač nesazdan sin nesa-
 zdan duh s(ve)ti.
 Nepostižimiji otač nepostižim-
 iji sin nepostižimiji duh
 s(ve)ti
 Večni otač večni sin večni duh
 s(ve)ti.
 Obače ne tri večniji na edan večni
 ŷakože ne tri nesazdaniji ni že
 tri postižimiji na edan ne-
 sazdan i edan nepostižimiji
 Podobni semogi otač semogi sin
 semogi i duh s(ve)ti
 Obače ne tri semoguči na edan sem-
 ogi

14r

Tako bog otač bog sin bog duh s(ve)ti
 Obače ne tri bozi na edan bog est
 Ravni g(ospodi)n otač g(ospodi)n sin g(ospodi)n duh s(ve)ti
 Obače ne tri g(ospodi)ni na edan est g(ospodi)n
 Zane êkože osobno kožeždo sastav
 boga i g(ospodi)na ispovidati karsčan-
 skoû istinoû ponuĵajemo se: ta-
 ko tri bogi ili tri g(ospodi)ni govori-
 ti katuličanskim blagočes-
 tijem vazbranaemo se.
 Otač ni od koga est stvoren ni saz-
 an ni roen.
 Sin od oča samoga est nestvoren ne-
 sazdan neroen na ishodeč
 Ťedan otač ne tri oči eda(n) sin ne

14v

tri sini edan duh s(ve)ti ne tri
 dusi s(ve)tii.
 I va seĵ troiçi nistože parvoe il-
 i poslidnĵe nistože bolee ili
 mane na čeli tri sostavi pri-
 snosučni sut sebi ravni.
 Siče ĵako da po semu êkože predreč-
 et se i ediniča va troiçi i tro-
 iča va ediniçi počitaet se
 Hoteč ubo spasiti se tako: o s(ve)toi
 troiçi da mudarstvuet.
 Na nužno est ka večnomu spaseniû
 da o palčenĵi g(ospodi)na nasega
 isusa karsta izvestno veruet
 Ťest že pravaĵa vera da viruĵe-

15r

mo i spovidujemo êko g(ospodi)n nas is-
us karst sin božji bog i člov-
ik est

Bog od sučanstva oča pria vek st-
voreni človik est od sučanstva-
materina va vrimeni roeniži
Svaršeniži bog i svarsenii človik
od duse slovesniže i človiča-
nskie palti sastoit.

Ravan oču po božanstvu mani
oča po človičanstvu

Ki ako i bog est človik obače ne
dva na edan est karst

Ĵedin že primeneniem božanstva va
palt na vasprijatijem člo-

15v

vičanstva va božanstvo

Ĵedin svak ne slienijem estanst-
va na edinstvo sastava

êkože bo duša slovesnaža i palt
edin est človik tako bog i

človik edan est karst

Postradaviji spašeniê nasego radi

sasadii va ad i treti dan

vaskarše iz martvih

I vosadii na nebesa i sidi o des-

nuû boga oča sadaržitela

od nuduže pridet suditi

živim i martvim

Ĵegože prisastiem svi človiči

vaskarsnut sa telesi svoi-

16r

mi i vazdadut o svoih si del-
 eh otvet.
 I blagaĵa sadeĵavsi i poidut va
 zizan večnuû zlaĵa že va og-
 an večnii.
 Sij̄a est katuličanskaê vera eê-
 že ako kto verno verovati
 ne budet spasiti se ne vaz-
 moĵet: slava oču i si(nu)
 sada reči spasi kraliču
 blagoslovite + sva dela g(ospod)na g(ospod)i(n)a
 da hvalite i prevoznese g-
 a va veki: slava oču i si(nu)
 blagoslovite + anĵeli g(ospod)ni gos-

16v

poda bl(agoslov)ite nebesa gospoda
 slova (!) oču i sinu
 bl(agoslov)ite + vodi i sva previse nebes
 suči go(spo)da: bla(goslov)ite sve sili
 gospodni go(spo)da: slava oču
 bl(agoslov)ite + sunče i luna go(spo)da: bl(agoslov)-
 ite zvezde nebeskie go(spo)da: sl-
 ava oču.
 bl(agoslov)ite + svaki daĵ i rosa go(spo)da
 bl(agoslov)ite svi duši boĵĵi go(spo)da
 slava oču
 bl(agoslov)ite + ogan i var go(spo)da: bl(agoslov)ite
 zima i znoi go(spo)da slava oču
 bl(agoslov)ite + rosa (i) inei go(spo)da: bl(agoslov)ite
 slana i mraĵ go(spo)da: slava
 bl(agoslov)ite + ledi i sniĵi go(spo)da: bl(agoslov)i-

17r

te noči i dni go(spo)da slava oču
 bl(agoslov)ite + svitlost i tma go(spo)da: bl(agoslov)-
 ite malnie i oblaci go(spo)da: sla(va)
 bl(agosl)ovi + zemla go(spo)da hvali i
 prevoznese nega va vek: slava
 bl(agoslov)ite + gori i halmi g(ospodi)na
 go(spo)da: bl(agoslov)ite sva proz-
 ebaûcaê na zemli go(spo)da sl-
 ava oču i sinu
 bl(agoslov)ite + istočniči go(spo)da: bl(agoslov)ite
 more i riki go(spo)da: slava oču
 bl(agoslov)ite kiti i sva dvizscaja
 se va vodah go(spo)da bl(agoslov)ite sve-
 tiče nebeskie go(spo)da: slava
 bl(agoslov)ite + svi zviri i skoti go(spo)da

17v

bl(agoslov)ite sinove človičanski go(spo)da
 slava oču i sinu
 bl(agoslo)vi + izrailu go(spo)da hvali i
 prevoznese nega va vek: sla-
 va oču i sinu
 bl(agoslov)ite + svečeniči g(ospod)ni go(spo)da: bl(agoslov)-
 ite rabi g(ospod)ni go(spo)da: slava
 bl(agoslov)ite + duši i duša pravad-
 nih go(spo)da: bl(agoslov)ite prepodobnim
 i smirenim sarčem go(spo)da: slava
 bl(agoslov)ite + ananija azariê: misail
 go(spo)da hvalite i prevoznese ga
 va vek: slava oču i sinu
 bl(agoslo)vimo + oča i sina sa s(ve)tim
 duhom hvalimo i prevozne-

18r

simo ga va veki slava oču
bl(agoslovl)en + esi go(spo)di na tvardi neb-
eskoi hvalen i prevozesen va
veki: slava oču i sinu
Moli za nas s(ve)ta bogorodiče: da
dostojni budemo obečani is-
ukarstovi.
Uzdigal se bog i rasparsali se nepr-
ijатели negovi
i pobigli koi nenavide nega od obr-
aža negova
ustani isukarste i pomoži nas
i oslobodi nas čiča imena tvoga
Navalila na hudobe ove strah

18v

i trepet
u veličini misče tvoeje
g(ospodi)ne uslisi molitav moû i vapai
moi tebi da pridet
g(ospodi)n s vami i z duhom (tvoim)
Pomolimo se
Svemogući vični bože koi si dal
službenikom tvoim u spovidan-
ju prave vire vičnoga tro(i)stva
slavu poznati i mogustvu vi-
sokostva klanati se jedinstvu
prosimo da kripostû iste vire
budemo obraneni oda svih
vazda suprotivnih.
zasčiti g(ospodi)ne službenike tvoe pod-

19r

pomoženji od mira i u blažene
 marie: vazda dive poroenja
 uzdajući se oda sih neprijate-
 la i pogibeli učini slobodne
 Od kuće tvoe g(ospodi)ne prosimo da budu
 odagnane duhovne zlobnosti
 i aĵerske hudobsćine od gromo-
 vina da pobignu.
 Ka tebi nas vapiućih g(ospodi)ne usliši
 i aĵersku vedrinu nama podai
 pomolećima se neka koi smo prave-
 dno za grie naše pečaleni
 milosardje tvoe pridhodeći
 oćutimo pomilovanje
 Dostoja se g(ospodi)ne bože naš podiliti

19v

i sahraniti voća od zemle ne-
 ka se pomoćimi vrimenitimi ve-
 selimo i uzmnnoženji duhov-
 nimi napriduemo.
 Tugovanje nase prosimo g(ospodi)ne da pomi-
 lovani pogledas i saržbu tv-
 oga rasarjenja koe smo prave-
 dno dostoini odvratit se: po g(ospodi)nu
 nasemu isukarstu sinu tvomu
 koi s tobom žive i kralue u ĵedi-
 nstvu duha s(veto)ga bog po sve vi-
 ke vikom: amen
 mozes reći spomen od s(ve)tih.
 Da skarsnet bog i razij(d)ut se vrazi

20r

nega i da bižet od liča nega ne-
navideči nega.
Êko isčežæt dim da isčežnut i êko
taet vosk od liča ognu tako da
pogibnut grisniči od liča bož-
iĵa
A pravadniči da vazveselet se i
vozraduût se pred bogom i nasla-
det se va veselji.
Vospojte bogu poite imeni nega put
stvorite na zapad g(ospodi)n ime ĵemu
Raduĵte se pred nim smetut se od liča
nega oča sirot i sudijĵa (u)dovič
bog va mesti svetiem svoem bog sel-
aet edinomislenie dom
Vozvodeč okovaniĵa mužastvom tako-

20v

že prognivaûčaĵa živučaĵa
va grobeh
Bože egda ishoĵase pred ludmi sv-
oimi egda mimohoĵase va pu-
stini
Zemla potrese se nebesa kanusa od li-
ča boga sinaina od liča boga
izraileva
Daž volan odluči si bože dostojan-
iû tvoemu iznemože tiže svar-
si û.
Životnaĵa tvoê živut na neĵ ugoto-
val esi blagostinu tvoû ni-
sêemu bože
G(ospodi)n dast glagol blagovestvuûčim
silu mnogu

21r

Česar sil vazlublenago vozlublena
 lipotoû razdiliti korist
 Asêe pospite po srede predel krile
 golubine posrebarne i meû rana-
 mi eže va blisêenji zlata
 Jegda razanstvi nebeski cesar na
 neĵ usnižet se va salmoni gora
 božia gora tučnaê
 gora usirenia gora tučnaĵa vos ku-
 û ne pçujete gori usirenia
 gora ûže blagovoli bog žiti v
 nei ibo g(ospodi)n vselit se do konča
 Kolesniča božia tmami tem ti-
 suêe gobžuûêih: g(ospodi)n va nih
 va sinaine va svetem

21v

Vosel esi na visotu plenil esi
 plen priĵal esi daĵaniê va
 çloviêeh.
 Ibo neveruûçaĵa eže seliti se g(ospodi)nu
 bogu
 blagosloven g(ospodi)n dan dne pospesit
 nam put bog spasenĵih nasih
 bog naš bog spasiti g(ospod)na g(ospod)na isho-
 disêa semartnaĵa
 Obaêe bog sakrusit glavi vrag sv-
 oih varh vlas prihodeêih va
 pregrisenĵih svojih
 Reêe g(ospodi)n od vasana obraêu obraêu
 va glubinah morskih
 Êko da umoçit se noga tvoê va kro-

22r

vi jažik psov tvoih od vrag od
nego
Videna biša šestviža bože šest-
viê boga moego cesara moe-
go ki va svetem
Predvariše kneži bliz poûcích po sr-
ede dev tunpanič
Va crikav blagoslovite boga
g(ospodi)na od istočnik izrailevih
Tu venižamin ûnosa va uzasih
Kneži ûdovi vladiki nih kneži
zavolomli kneži netalimli
zapovij bože siloû tvoeû ukrepi
bože se eže sadela va nas
Od crikve tvoe va erusolimi tebi

22v

parnesut česari dari
Zapriti zvirom tarsnim sanam
ûnač va ûničah ludskih zat-
voriti iskuseniê srebrom
Razrusi êžiki hotečaža branem
pridut molitveniči od egi-
pta etiopija predvarit ru-
ka eže bogu
cesarastva zemalnaža poite bogu
vospojte gospodeve
Vospoite bogu vasadsemu na nebo ne-
besnoe na stoki
Se dast glasu svoemu glas sili
dadite slavu bogu na izd-

23r

raili velelepota nega i sila
 nega na oblačeh
 Divan bog va svetih svojih bog iz-
 drailev toi dast silu i dar-
 žavu ludem svojim blagoslov-
 len bog: slava oču i sinu
 Pohvali erusolim g(ospodi)na
 Druga zakletva protiva garm-
 lavini + u ime g(ospodi)na nasega is-
 ukarsta.
 Počne zakletva od soli
 Zaklinam tebe stvorenje soli i
 vode u ime g(ospodi)na nasega isukar-

23v

sta nazaranina sina boga ži-
 voga da budeš očisćenje u on-
 ih mistih na kojih budeš biti
 pokroplena za izgoniti nečis-
 te i skitačne duhove i svake
 nepodobne pute vrazje progna-
 ti i svake slike i strašenja
 nakazni sotonske satarti i
 gromovine triske i strile ogn-
 ene koje vide da su varzene na
 kuće i stabla dubove nive
 basčine turne ili koja godir
 pribivalisća da ne naude ni
 ludem ni živinam ni voću
 nego da otidu i pobignu po

24r

zazivanju imena g(ospodi)na nasega
isukarsta koi ima doći sudi-
ti žive i martve i svit po og-
nu amen.

sada pokropi vodom na načih križa
pak prekriži ruke i reči očenas
i zdravu mariû i veruû.

Pomolimo se

Semogući vikovični bože prosti
boećim se i smiluj se na priklo-
nite neka za zlednimi ognen-
imi od oblaka i za silom
od gromovine u milosardje proi-
de od hvale pristrasenje od zle go-
dine

24v

Pomolimo se

Kralu vičnoga gospostva svemog-
ući bože koi daes piću svoj
pulti: koi pokrivas: nebo ob-
lači i spravlas zemli dažja
koi nareûjes oblakom od izgora
i vrata od neba otvaras: koi
prinosis s neba jug i dovođis
kripostû tvojom afrika koi pol-
ivas gore sa gornih: a sa ploda
dila tvoih nasićues zemlu: koi
si anjelu zapovidio da ne bi
naudio ni zemli ni moru
ni dubju prosti g(ospodi)ne boječima
se tebe i smiluj se varhu mo-

25r

leći(h) se jere tebe g(ospodi)ne prikloniti
 uzmolimo da daleko otide na-
 sartanje od vihara nevolenje
 od gromovina lupanja od kru-
 pa porazenje od triska i sva-
 ka varst neprijateljska uta-
 zila se stetna gramlanja i z-
 ledni dažji od vitar raspu-
 hanja pristoino da se ustegnuta
 učine i svaki jos duh od da-
 ždevina i ajerske usilnosti de-
 sničom tvoe kriposti da se obore
 zasad molimo te g(ospodi)ne od zgora duh
 s(ve)ti i kako samujelu kojleći on
 aganča na tvoe posvetilisče

25v

zvek od trubla zlatnih odagna
 suprotivnika tako prognavsi sve
 suprotivne vlasti usilnosti voča
 pameti i telesa od vernih ruka an-
 jelska da sahrani zasčisčenjem
 gornim i za utaženjem od sila
 oblačnih na uzmoženjem od hva-
 le i bogomilosti i duhovne luba-
 vi projde pritenje od gromovine
 po g(ospodi)nu nasemu isukarstu sinu tvo-
 mu koi s tobom žive i kralue bog po
 sve vike vikom: amen
 Zaklinam vas anjeli pakleni očem
 + i sinom + i duhom + svetim i on-
 om suličom + zaklinam vas koji
 je bio ranen g(ospodi)n: nas isukarst na

26r

križu i onimi čavli koimi su uda
 g(ospo)dinova proboli i onom vodom i ka-
 rvlu koe su istekla iz boka isukars-
 tova i onom dračevnom krunom koa bi
 postavljena na glavu g(ospodi)na nase-
 ga isukarsta i s(ve)tim uskarsnutj-
 em negovim i uzasastjem i milo-
 sću duha s(ve)toga + zaklinam vas
 dusi zlobni i hudi da nimate vr-
 idnosti ni vlasti varhu niv nas-
 ih stogod zlo činiti + zaklinam
 vas hudi dusi očem g(ospodi)na nasega
 isukarsta i svimi sveči negovi-
 mi + zaklinam vas s(ve)tom di-
 vičom mariom maikom g(ospodi)na na-
 sega isukarsta s(ve)tim Mihovi-

26v

lom i s(ve)tim gabrielom i s(ve)tim
 rafailom + zaklinam vas i su-
 protivim se vama ovimi zakl-
 etvami da nimate oblasti
 u oblačih nebeskih nama nau-
 diti ni na dubju ni po vino-
 gradih nasih ni po ovoj svoj
 daržavi da nimate oblas-
 ti varhu puka karsčanskoga
 politi gromovinu + zaklin-
 am vas s(ve)tim Petrom i s(ve)tim
 Pavlom koi su svoimi molit-
 vami oborili simuna čarov-
 nika i s(ve)tim andriem i s(ve)tim
 ivanom i s(ve)tim bartulom

27r

četirimi svetimi jĕvanĕjelisti
 s(ve)tim matiom, s(ve)tim markom: s(ve)tim
 lukom: s(ve)tim ivanom + vas za-
 klinam dionistvom i družbom
 s(ve)tih graĕjan isukarstovih i
 dvanaistimi voiskami od an-
 ĕjela i sedmerimi gospodovanĕji
 sedmerom milosĕom boĕĕjom i
 svakimi dostojanstvi od sv-
 akih svetaĕ i aganĕem boĕĕjim
 neoskvarnenim isukarstom komu e
 ĕast i kripost po svih anĕelih
 koi su u raŭ zaklinam vas ŕi-
 vim bogom i pravim od neba

27v

bogom od anĕjela: patriĕjarha
 proroka i apustola: bogom od
 muĕenika bogom od spovidni-
 ka bogom od diviĕa da ne uŕ-
 imate vlasti ni vridnosti
 u oblaĕih nebeskih nama na-
 uđiti ni biĕevati varh ni-
 va nasih nego po mistih pus-
 tih gdino oraĕ ne ore ni siĕaĕ
 ne sie: amen + budi + amen +
 amen
 Boĕe koi si dopustio nepriatel(e)
 pridobiti blaĕenoĕj briĕji-
 ti podai nama sluĕbenikom

28r

tvoim da pomoleči se jne dostojanstva
 i jne molitve uzmožemo se oslobodi-
 ti od svake sarzbe zle godine po
 g(ospodi)nu nasemu isukarstu sinu tvomu
 koi s tobom žive i kralue bog po
 sve vike vikom amen.

Nestvoreni + otač + nestvoreni sin +
 nestvoreni duh s(ve)ti: evo s(ve)ti križ
 + gospodinov bižite strane supro-
 tivnije pridobil je lav od ro-
 da jūdina koren davidov ale-
 luê + aleluja + aleluê reče
 g(ospodi)n: od gore basane obratiti ću
 nih u pučinu morsku g(ospodi)ne isuka-
 rste koi si nebo i zemlu utemelio

28v

i riku si jardansku blagoslovio
 i u noi si hotio biti karsćen do-
 stoi se za pomilovanje tvoe blag-
 osloviti + i posvetiti + ove ob-
 lake koe gledam prid manom posta-
 vlene da poginu i proidu u vodu
 spasitelnu ili zlu gromovinu
 učine u mistih pustih i da ne
 naude niednim ludem domač-
 im karsćanom ni domačim ži-
 vinam ni nivam ni voću kri-
 postju duha s(ve)toga i moli-
 tvom blažene briite i svih
 svetač i svetič božjih amen

29r

+ u ime isukarstovo: amen + jemanuel
 bog s nami + paraklit utisitel +
 sabaot od voiske + iskirios ja-
 ki + atanatus imortalis ne-
 umarli + u ime oča + i sina
 + i duha + s(ve)toga amen.
 zaklinam vas oblači + krupe gradi
 gromovine i zle godine i vama
 zapovidam bogom očem + bogom
 sinom + bogom + duhom s(ve)tim: koi su
 u sućanstvu jedan bog mogu-
 stvom očinom mudrostju sinovl-
 om ljubavlu duha s(ve)toga izl-
 azečega od obih s(ve)tim posl-

29v

uhom isukarstovim i s(ve)tim ponize-
 nstvom diviče marie gospođe na-
 se kripostima s(ve)tih apustola
 mukami strasnimi mučenika
 isukarstovih devet kori du-
 hov nebeskih virom i s(ve)tim
 životom od spovednika simi
 s(ve)timi divičami služben-
 ičami i mučeničami isuka-
 rstovimi s(ve)timi dusami i
 blaženimi od neba s(ve)tim ob-
 sinutjem koi učini kripost
 privisokoga varhu blažene
 diviče marie gospođe nase

30r

zapovidam vam ričju kou reče isu-
karst vitrom da bi pristali
razdilenjem zamirnim mora
čarlenoga koe je učinilo mogu-
stvo božje puku židovskomu
svimi ovimi zgora rečenimi
zaklinam vas + i zapovidam
vam oblači krupe i zla god-
ina da zlamenjem ovoga s(ve)toga
križa + koe protiva vama činim
nerazdileni tudje dilite se od nas
i otidite od ovoga mista bez na-
uženja koga god človika ili mis-
ta ili broda ili zemle da iz-

30v

vitrite po ajeru amen.
Opeta vas zaklinam + krupe gra-
di i vitra petimi ranami
usukarstovimi trimi čavli
koi su negove ruke i noge proboli
da rastoplene u vodu zaidete
na zemlu u jime oča + i sina
+ i duha + svetoga amen.
\\zaklinam vas oblači + i krupe i
gradi i gromi i zle godine i
vama zapovidam bogom očem +
bogom sinom+ bogom + duhom s(ve)t-
im koi su u sučanstvu jedan
bog mogućstvom očinim\\

31r

Pomolenja davidova protiva
 zlobnim duhom
 g(ospodi)ne bože svemogući koi si prognal
 u propast paklenu s neba izag-
 navsi privelikom kripostû tvo-
 jom i mogućstvom tvoim od-
 metnike nepriatele tvoe prot-
 iva tebi uzoholeći se i s(ve)tim
 mogućstvom i kripostû tvojom
 prosimo te da se dostois izag-
 nati ove sčetne hudobe iz
 oblaka nebeskih da ne poli-
 ju gromovinu varhu voča
 od zemle ni po ovomu nasemu
 kunfinu ni po nasih tarsjih

31v

Proreni dakle nih kripošju tvo-
 jom i kakono sud lončarov sk-
 arsi nih.
 Podigni se g(ospodi)ne i sahrani nas i ob-
 ori svih suprotivećih se na (tebe)
 Marzio si na sve koi diluju nepr-
 avdu: satarti čes sve koi govo-
 re lažu
 Jere nie u usteh nih istine: sarče nih
 tasče jest
 Grob otvoreni jest garlo nih jaž-
 iči svoimi hinbeno činahu su-
 di nih bože
 Odpali od nih misli po množas-
 tvu od nemilosti nih: izre-
 ni nih jere su razdrazili te-

32r

be g(ospodi)ne
Zasramili se dakle g(ospodi)ne bože moj veo-
ma svi ovi nepriatelji tvoi
obratili se nazada i zasram-
ili se vele barzo
Ustani g(ospodi)ne bože moj i uzvisila se
ruka tvoja: i ne zaburavi gl-
asa moga.
Pravadno pomoženje moe od tebe
koi ćeš sahranene učiniti ufa-
juće u tebe g(ospodi)ne:
Odvratili se ovi vragovi u pak-
al i svi koi zabivaû tebe
Koih su usta puna kletve i gorkos-
ti i hinbe pod nih jažikom
trud i bolest.

32v

ĵere lubise nepravednost i nenavid-
ise svoje spasenje zato varži
na ne ogan sunpor i duhe viha(r)-
ske koi est diločase nih
Rasparsaj g(ospodi)ne sve hude duhe varh
nas zlobeće.
Ustani g(ospodi)ne privrati nih iskoreni
nih i oslobodi nas od tris-
ka i od gromovine i od groma.
Izvarzi streli tvoe i rasparsati
će se nih i smutiti ćeš zasi-
danja nih.
Progoni g(ospodi)ne ove nepriatele tvoe
i uhvati nih i ne obratili
se dokle ne poginu

33r

Slomi nih i neče moči stati pali
 pod noge moe.
 Ustani g(ospodi)ne iskoreni podvizučių se
 na sluge tvoe i rastarkaĵ ma-
 rzeče na tebe g(ospodi)ne.
 Smarvi nih kakono prah pred ličem od
 vitra i kako kal od ravnina
 satri nih.
 Nasla desniča tvoĵa svih koi te-
 be nenavide i rastarkala ni-
 h da ne naude sinovom človiča-
 nskim.
 Desniča e tvoa učinila g(ospodi)ne kripost
 desniču tvoû zdvigni suprot
 onima nepriatelom tvoim

33v

činečima nepravednost.
 Odvarzi nih od obraza očiû tvo-
 ih: vrati obilno činečima
 oholost
 Sudi g(ospodi)ne naudeče nama: otvrat
 arvučių se protiva nam
 Zasramili se i odvratili se naza-
 da mislečių nama zlo.
 Bili kako prah prid ličem od vi-
 tra i anĵeli tvoi dobri st-
 isnuli nih.
 A ti g(ospodi)ne ustani na pomoč nasu
 i rasparsaĵ nih branitelu
 nas g(ospodi)ne.

34r

Ustani g(ospodi)ne čemu drimles: i ne od-
 bijaŋ molbe nase do svarhe
 Sinbati poglej i pohodi vinograd
 ovi i zvarsi ga koga e nasadi-
 la desniča tvoja.
 Ustani i pomози nas g(ospodi)ne: i obrani nas
 čiča imena s(ve)toga tvoga.
 Svračaŋ u pakal nih g(ospodi)ne: i obrani
 u propast vičnu proseli se svi
 ovi nečisti dusi.
 Ustao g(ospodi)n bog i rasparsali se nepri-
 ateli negovi i pobigli koi ga-
 nenevide od obraza negova.
 Prolij varhu nih saržbu tvoû
 i gniv sarzbe tvoe uhitio nih

34v

bože na pomoč moû pogledaŋ: g(ospodi)ne
 za pomoči meni poteži se
 Kakono saganje od ustaûčih sli-
 ku nih u nista čes obratiti
 g(ospodi)ne.
 Pogledaŋ g(ospodi)ne na otvetovanje tvoe
 i dobra nasa ne zaburavi
 do svarhe.
 Užbudi mogustvo tvoe i doidi
 da sahranis nas: oče od kri-
 posti obrati se i na nas pogle-
 daŋ
 Bože moŋ postavi nih kakono kolo
 i kakono slamiču prid li-
 čem vitra

35r

Rastarkaĝ onih svih koi diluĝu
nepravednost: i vrati nima ne-
pravednost nih.

Poginuli grisniĉi i nepravi ta-
ko da nih ne bude neka te svi
virni i pravedni blagosliv-
laû g(ospodi)ne.

Prilipila na ne strahota i trepe-
tanĝe u veliĉanstvu misĉe
tvoee

Ti si g(ospodi)ne uĉinio mogustvo u desniĉi
tvoĝoĝ rasparsao si ohole pame-
tû sarĉa tvoga.

Dvignuo si moguĉe iz sedalisĉa
i uzvisio si poniĝene

35v

Tako g(ospodi)ne oĉe s(ve)ti boĝe svemoguĉi
oslobodi nas od zle godine
i od svake: hudobne zlobno-
sti po g(ospodi)nu: nasemu isukars-
tu Koi ima doĉi suditi
ĝive i martve i svet po og-
nu: amen.

Mozes reĉi spomen od s(ve)tih i
iskoni bi slovo, molitvu
pos(v)eti: drugu od domu

36r

reči pesan trih otrok
 bl(agoslovi)te sva dela g(ospod)na g(ospodi)na
 pak reči hvalite g(ospodi)na s nebes
 pak reči bl(agoslov)len g(ospodi)n bog izdrai(lev)
 pak reči bože va ime tvoe spasi
 pak reči veliči dusa moja g(ospodi)na
 pak reči verovah timjei
 pak reči pohvali jerusolim
 pak živi po moči visnago
 pak reči nine odpušcaesi
 pa reči spasi kraliču
 pak leteniže gospoine
 pak iskoni bi slovo i mol-
 itvu poseti i ostalo
 ovdi se stavi palač mej parsti
 i govori se sto slidi: antif(on)u

36v

Slavna kneza zemli êkože va
 životi svoem vozlûbista se
 tako i va smerti nista razl-
 učena.
 va vsû zemlû izide večanie ih
 i v konči vseleniê gl(ago)li ih.
 Pomolimo se
 Bože egože desniča blaženago pe-
 tra hodeča va volnah da ne pogrezal bi vzdviže: i su apu-
 stola ego pavla tretičeû to-
 nuča ot glubini mora izba-
 vi: usliši nas milostive i
 podaĵ da oboû utežani več-
 nuû slavu postignemo: kar-
 stom ovo se govori tri puti

37r

Sveti bog s(ve)ti jaki sveti ne-
 umarli smiluj se nam.
 Isukarst krajl dojde u miru
 bog človik uhićen jest
 isukarst s nami stoi
 Isus kars(t) kral dike dojde u mi-
 ru bog človikom uhićen est i zločinčen učinen est.
 Kada garmi prekriži se i reči ov-
 u molitvu
 Isukarst kral u miru dohodi: i
 bog se človik učinil rič se bo-
 žja put učinila i pribi-
 va u nami: s(ve)ti: s(ve)ti: s(ve)ti bo-
 že jaki svemogući i neum-

37v

arli smiluj se nam velikim
 grisnikom kih si karvjom tv-
 ojom nepročinenom odkupil: ne
 pusti naš bože milostivi
 u gnivu tvomu i u sarzbi pog-
 inuti i ne dađ da se dusa
 naša prez pokađanja i prez
 naredbe ispravne s ovoga svi-
 ta odili amen
 Isukarst + dobiva: Isukarst
 + zapovida Isukarst + od
 svakoga zla nas obrani: ba-
 rbara divođka bozđa sad
 se spomeni od nas od bli-
 skaviče tuge i zloga vri-
 mena oslobodi nas g(ospodi)ne: bog

38r

nam daĵ mir karsčanski: i ži-
tak vikovični: amen
bog ĵe bil + bog ĵe(st) bog oče
bit. tri puti reči ove riči
Ovo e križ gospodinov bižite strane
protivniĵe predobil ĵe lav
od roda ĵudina koren david-
ov aleluĵa: isukarst kral do-
ĵde u miru i bog človik učin
ĵest: po zlameŋĵu kri+ža od
neprijatelj nasih oslobodi nas
bog nas
ovo ĵe kuntra saĵeti

38v

g(ospodi)n s vami
Nasledo(vanie): s(veto)ga ĵi(vanĵe)lĵa: po luki
Vo no vrime reče Isus učenikom sv-
oim tko sluša vas: mene slu-
ša: a tko pogarûĵe vas mene po-
garûĵe. a koji pogarûĵe mene
pogarûĵe onoga: koji e poslao
mene a zavratise se sedamde-
set i dva s veselĵem govoreči
gospodine ĵosče i dĵavli u
ime tvoĵe podlagaĵu se nam. i
reče ĵnim vĵjah sotonu kako-
no munĵu padaûči s neba evo
dadoh vam oblast tlači-
ti s varhu zmĵija i skorp-

39r

iunih i varhu svake kriposti
 nepriatelji nista vam neče
 nauditi da nistar ne mane
 nemojte se veseliti toga radi
 da sse (!) dusi podlagaju vam
 da veselite se: jere imena va-
 sa upisana jesu na nebesih
 slava tebi g(ospo)di: molitvu p(e)-
 ti i ostalo

Molitva primoguča

Bože milostiv budi nam grisnik-
 om i čuvaš nas budi s nami po
 sve dni i noći života nasega
 bože abramov bože isakov bože i-

39v

jakovov smiluj se nam i posali
 nam na pomoć svetoga Mihov-
 ila arhanjela ki nas obrani
 i čuva zasčiti i darži poho-
 di i otime od svih neprijatel
 nasih s(ve)ti: mihovile arhan-
 jele obrani nas u vojski da ne po-
 ginemo u strasnom sudu o s(ve)ti
 mihovile arhanjele za mil-
 ost ku si dostojan tebe prosi-
 mo i za edinorođenoga sina
 božjega g(ospodi)na našega Isuka-
 rsta da oslobodis nas od po-

40r

gibeli smartne i od svakoga
zla proseći za naš slavna
diva marija sa svim + dvorom
nebeskim s(ve)ti mihovil s(ve)ti g-
abriel s(ve)ti: rafael svi s(ve)ti
anđeli i arhanđeli božji pri-
dite nam na pomoć molimo va-
s sve kriposti nebeske da nam po-
daste pomoć i oblast da ni-
jedan neprijatelj naš nam
ne bude mogal nauditi ni na
puti ni na vodi ni u ogñnu ni
u domu ni zvan doma ni ho-
deći ni vraćaûći se ni speći

40v

ni bdeći ni jidući ali ča
čineći ovo e zlamenje križa
+ g(ospodi)n(o)va: bižite strane protivne
predobil je lav od kolena i-
^sjudova koren davidov ale-
luja spasitelu svita spa-
ši naš ki si po križu i karvi
tvojoj odkupil naš spaši
nas po sve dni života nase-
ga agios + o teos + agios+
iskirios + agios + atanatos
elioson jemas + sv(e)ti + bože
sveti + jaki s(ve)ti + neuma-
rli smiluj se nam + križu

41r

Isukarstov zasčiti naš + Isu-
karstov spasi nas + Križu Isu-
karstov obrani nas: u Ime o-
ča i Si+na i Duha + svetoga
amen

najbole je govorit kuntra zlu
vrimenu velike letenie i iže
kolizdo hočet spasiti se i
za svakim versom učini se kr-
iž iskoni bi slovo: je
mnogo moguče

41v

Zapovid
U jime Isusa propetoga i
preslavne dive Marije
Zapovidam ti djavle i
svim sluzbenikom tvoim
da nimas naškoditi nam
ni svemu narodu človi-
čanskomu
Jos ti zapovidam djavle
da nimas naškoditi dr-
agi ni kunfinu baščan-
skomu ča sliši pod s(ve)ti
jivan Karstitel
Zapovidam ti djavle bes-

42r

tijō paklena da pojdeš-
u tvoje pribivališće a
tvoje prebivalisće ni dr-
ugo nego jama paklena i
oću da tako učiniš +
u jime oča + i sina + i
duha + svetoga amen
*Apokis + Osi + Petaris + Ido-
kone + odpimus + Iana +
Ovo se stavi na tri mista od ka-
stela i učini se tri bulitini i
upise se na blagoslovylenu har-
tu ove zgora rečene riči*

42v

Ovo je Kniga mene popa (m)ata
hrabriča od baske nove

43r

Ovo je kniga mene popa mata
hrabriča od baske na sl-
avu božju i D(ivice) M(arie) amen

43v

Pomoč naša u jime gospodinovo
Pomolimo se
bože od koga svako dobro uzi-
ma početak i vazda u produ-
ženju prima veću obilnost
dopusti molimo te nam da
ča na slavu tvoga pris(veto)ga
imena očemo početi po da-
ru vičnemu tvoje očimske mu-
drosti bude privedeno na
dospitak: karstom g(ospodi)n(o)m: na-
šim: amen: pokropi vodu

44r

Po zalamenju s(veto)ga križa + od
 nepriêtel + naših oslobodi
 naš + bog naš. U ime oca +
 i Sina + i duha s(veto)ga + reci
 veruê
 G(ospod)i pomiluj h(ris)te pomiluj g(ospod)i pomi-
 luj. oêe naš
 Pomoê naša v ime gospodinovu ki je
 stvoril nebo i zemlû. budi
 ime gospodinovo blagosloveno
 od sada i do vika. ustal se
 bog i rasparsali se nepriête-
 li negovi. i pobigli koi merze
 na nega od obraza negova. us-
 tani Isukarste i pomози nas

44v

I oslobodi nas radi imena tvo-
 jêgo g(ospodi)ne usliši molitvu
 moû i vapaĵ moj ka tebi da
 pridet. g(ospodi)n s vami i z duhom tvo(jim)
 Pomolimo se
 G(ospodi)ne Isuse isukarste ki si učini-
 l nebo i zemlû more i svaka
 koê u noĵ jêsu ki si riku jerdana (!)
 blagosllovil. (!) i u noĵ si se kars-
 titi otel i tvoe s(ve)te ruke na
 križ raspeti s kimi si êĵer pos-
 vetil. molimo obilnost tvoe
 dobrote i milosti da ove ob-
 lake koe pred nami za nami s va-
 rhu na desno i na livo gledamo

45r

smučevati êjer dostoê se u ni-
 štar obratiti i rasciniti
 neka je svezana svaka oblas-
 t dĵavalska i da pomanka
 i smete se svako dilo sotonsko
 na slavu s(veto)ga imena tvoga i
 moguêega veličanstva ki ži-
 ves i kralueš bog po sve vike --
 Obkruži vas oblaci + bog otac
 obkruži vas bog sin + obkruži
 vas bog duh + sveti bl(agoslo)vi.
 + vas bog otac + blagoslovi
 vas bog sin+ blagoslovi vas
 bog duh + sveti rasčini vas
 bog otac + rasčini vas bog sin
 + rasčini vas bog duh + s(ve)ti

45v

pritisni vas bog otac + priti-
 sni vas bog sin + pritisni vas
 bog duh + sveti razdili vas
 bog otac + razdili vas bog sin
 + razdili vas bog duh + s(ve)ti
 u ništar obratil vas bog otac
 + u ništar obratil vas bog sin
 + u ništar obratil vas bog duh
 sveti + u ime oca + I sina +
 I duha s(veto)ga + amen
I.N.R.X. +
 U Ime Isusa Isukarsta zapovi-
 damo vam dĵavli koe godi va-
 rsti este i svim vašim dĵa-
 valskim službenikom. da

46r

ako ikakovu oblast ali dil
 imate i daržite u êjeru ali
 u oblaci da udilje kakono mun-
 ja otidete i odilite se od
 nih i po niedan način da nima-
 te nauditi plodu zemals-
 komu voću bardom goram do-
 linam moru ni nikakovu stvo-
 renju u brodih ali vanka.
 da li po vlastitoj oblas-
 ti oca boga + po mudrosti
 nestvorenoj sina + po kriposti
 velikoj duha + svetoga oda
 svih čari čini dila zakle-
 tva u govorih odilite se u
 magnutje oka. A ja kakono

46v

namisnik Isusa Isukarsta i
 s(ve)te crikve razčinam + iskorenu-
 em + rasipleam + razmičem +
 i u ništar obračam + sve ob-
 laki skodne i svaka dila dja-
 valska. da nimate vi svih
 duši prokleti koi stoite niže
 neba misečnoga po niedan način
 u niednomu mistu garmlavine
 gromovine strile godinu grade
 trešnje vitre i niednu smutnju
 i škodu učiniti nikakovu stvorenju
 negoli na veću slavu svemo-
 gučega boga i veče pokriplenje
 vernim a na smetnju i smutnju
 nevernikov u dile da se ima

47r

delo viditi i da učinite ka-
 ko smo vam zapovidali i na-
 redili i službenikom vašim
 tako i toliko imate u dilje ob-
 služiti zapovidamo vam
 s oblastju s(ve)tih apostolov
 i v ime Isusa Isukarsta amen
 cića milosardnoga milosardja
 Isusa Isukarsta g(ospodi)na našega i
 negove neizmirne dobrote i mo-
 lbe blažene deve marie i
 s(ve)tih otac filipa neriê i
 benedeta i svih svetih i sve-
 tic molimo te g(ospodi)ne. da se dos-
 tojš sahraniti i učuvati
 nam polje naše vinogradi
 sidbe i svako drugo voće i s-

47v

i stvari ke se nam pristoje i od
 njih imamo potribu oslobodi je
 od svakoga grada groma munje
 vitra godin trešnjê i oda svake
 trešnjê i oda svake sçete toli-
 ko djavalske koliko naravske a
 to umileno prosimo od tebe
 da nam daš cića s(ve)toga imena
 tvoga ko je spasenje i odkupljenje
 naše amen.
 g(ospod)i pomiluĳ. h(ris)te pomiluĳ. g(ospod)i po-
 miluĳ. h(ris)te sliši nas h(ris)te us-
 liši nas. oče nebeski bože: po(miluĳ nas)
 sinu izbavitelû svita bože: po(miluĳ nas)
 duše s(ve)ti bože pomi(luĳ)
 s(ve)ta troica edini bože- pom(iluĳ nas)

48r

s(ve)ta marie --- moli za (nas)
 s(ve)ta bogorodice --- mo(li) z(a)
 s(ve)ta divo divic – m(oli) z(a)
 s(ve)ti mihovile -- moli z(a)
 s(ve)ti gabriele -- moli z(a)
 s(ve)ti rafaile --- m(oli) z(a) nas
 svi s(ve)ti anđeli i Arhanđel(i) mo(li)te
 svi s(ve)ti redi od duhov blaženih
 s(ve)ti ivane karstitelû moli
 s(ve)ti osipe --- moli
 svi s(ve)ti patriêrci i proroci molite
 s(ve)ti petre -- moli
 s(ve)ti pavle --- moli
 s(ve)ti andriju --- moli
 s(ve)ti êkove --- moli
 s(ve)ti Ivane --- moli
 s(ve)ti toma --- moli

48v

s(ve)ti êkove --- moli
 s(ve)ti filipe --- moli
 s(ve)ti bartule --- moli
 s(ve)ti matiû --- moli
 s(ve)ti šimune -- moli
 s(ve)ti tadeû --- moli
 s(ve)ti matiû --- moli
 s(ve)ti barnaba --- moli
 s(ve)ti luka --- moli
 s(ve)ti marko --- moli
 svi s(ve)ti apustoli i jivanđelisti
 molite za nas
 svi s(ve)ti učenci g(ospod)ni --- molite
 svi s(ve)ti mladenci --- molite
 s(ve)ti stipane --- moli
 s(ve)ti lovrenče --- moli
 s(ve)ti vicence --- moli
 s(ve)ti fabiêne i sebestiêne molite
 s(ve)ti ivane i pavle --- molite

49r

s(ve)ti kuzma i domiêne --- molite
 s(ve)ti gervasiû i protasiû - molite
 svi s(ve)ti mučenici --- molite
 s(ve)ti salveštre --- moli
 s(ve)ti gergure --- moli
 s(ve)ti anbrosiû --- moli
 s(ve)ti aguštine --- moli
 s(ve)ti erolime --- moli
 s(ve)ti martine --- moli
 s(ve)ti mikula --- moli
 svi s(ve)ti biškupi ispovednici molite
 svi s(ve)ti naučitelji --- molite
 s(ve)ti benedite --- moli
 s(ve)ti antone --- moli
 s(ve)ti bernardo --- moli
 s(ve)ti dominiče --- moli
 s(ve)ti frančisko --- moli
 s(ve)ti filipe neriû --- moli
 svi s(ve)ti redovnici i diêci molite

49v

svi s(ve)ti koludri i pustiêci molite
 s(ve)ta marie mandaleno --- moli
 s(ve)ta agato --- moli
 s(ve)ta lucie --- moli
 s(ve)ta Agnie --- moli
 s(ve)ta cecelie --- moli
 s(ve)ta katarino --- moli
 s(ve)ta nastasie --- moli
 sve s(ve)te divice i udovice molite
 svi s(ve)ti i svetice božje molite
 milostiv nam budi prosti nam
 milostiv nam budi prosti nam
 oda svakoga zla oslobodi nas g(ospod)i
 oda svakoga griha oslobodi nas
 od saržbe --- oslobodi nas g(ospodi)ne
 od nenadijne smarti osl(obo)di nas g(ospodi)
 od sasedanê vražjega os(lobodi) nas g(ospod)i
 od saržbe i nenavidosti i svakoga
 zla otajna oslobodi nas g(ospodi)ne

od duha bludnoga oslobodi nas g(ospodi)ne
 od munje i grada osl(obo)di nas g(ospodi)ne
 od smarti vične osl(obo)di nas g(ospodi)ne
 Za otaĳstvo s(veto)ga upuĉenê tvoga: os(lobodi nas gospodine)
 za došastje tvoe – os(lobo)di nas g(ospodi)ne
 za poroĳenje tvoje – osl(obo)di nas g(ospodi)ne
 za karšĉe(n)je i s(ve)ti post tvoĳ os(lobodi) nas
 za kriĳ i muku tvoû -- os(lobo)di nas g(ospodi)ne
 za smart i pokopanje tvoe. os(lobo)di nas
 za s(ve)to uskarsnutje tvoe os(lobo)di nas
 za ĉudnovato uzašastje tvoe o(slobo)di
 za došastje duha s(veto)ga utižite-
 lê oslobodi nas g(ospodi)ne
 Na dan sudnĳi osl(obo)di nas g(ospodi)ne
 grĳšnici tebe molimo usliši
 da nam prostiši: tebe m(olimo) usliši
 da nas na pravu pokoru priveri do-
 stoi se tebe molimo usliši nas

da crikav tvoû s(ve)tu vladadi (!) i
 saĉuvati dostoiš e tebe mo(limo)
 da vladavce apostolske i sve
 crikvene redove u svetomu re-
 dovništvu uzdarĳati dos-
 toiš se tebe molimo usliši nas
 da nepriêtele s(ve)te crikve podniĳi-
 ti dostoiš se tebe molimo us(liši) n(as)
 da kralem i gospodi karšĉanskoĳ mir
 i pravo sĳedinenje podiliti dostoiš
 da svemu puku karšĉanskomu mir i ĳe-
 dinstvo darovati dostoiš se te-
 be molimo usliši nas
 da nas istih u tvoĳoĳ svetoĳ slu-
 ųbi pokripiti uzdarĳati dos-
 toiš se tebe molimo usliši nas
 da pameti naše na poųude nebeske u-

51r

uzdigneš tebe molimo usliši
 da svim dobročincem našim vični-
 m dobar platiš. tebe m(olimo) u(sliši) n(as)
 da duše naše bratje bližnikov i
 dobročinac naših od večnoga osu-
 ņeniê izbaviš tebe mo(limo) usli(ši)
 da plod i simena zemalska roditi
 nami dopustiš teb(e) m(olimo) us(liši) nas
 da ove grade krupi i vetri i svaku
 zlu godinu uzrokovanu od dĵavla
 u vodu obratiti dostoiš se te-
 be molimo usliši nas.
 da ove krupe i grad u ništar + obra-
 titi od strane vernih odagna-
 ti dostoiš se tebe molimo us(liši)
 da ove grade blagosloviti + ra-
 zlučiti + i prognati + dostoi-

51v

š se tebe molimo usliši nas
 da ove krupe grad i godinu razčini-
 ti + i razvriči + dostoiš se te-
 be molimo usliši nas.
 da svim pravovernim martvim pokoj
 večni darovati dostoiš se tebe
 da nas uslišati dostoiš se tebe
 sine boŷĵi tebe molimo u(sliši) nas.
 Aganče boŷĵi ki zimleši grihi svi-
 ta prosti nam g(ospodi)ne.
 Aganče boŷĵi ki zimleši grihi svi-
 ta usliši nas g(ospodi)ne.
 Aganče boŷĵi ki zimleši grihi
 svita pomiluj nas g(ospodi)ne.
 h(ris)te sliši nas. h(ris)te usliši
 nas g(ospodi)ne pomiluj h(ris)te. pomiluj g(ospod)i
 pomiluj oče naš zdravu

52r

mariju i veruju i spasi kralicu
 Zaklinam vas oblaci + krupe
 gradi gromovine i zle godine va-
 mi zapovidamo bogom ocem + bo-
 gom sinom + bogom duhom + sve-
 tim ki su u sućanstvu edan bog
 mogućstvom očnim mudrostju si-
 novlom ljubavlû duha s(veto)ga i-
 zlazećega od obih svetim
 posluhom Isukarstovim sveti-
 m poniženstvom b(lažene). d(ive). m(arije). gospoje
 naše kripostami i svetim ži-
 votom od ispovednikov svimi
 svetimi ženami službenica-
 mi mučenicami Isukarstovimi
 svimi dušami blaženimi od
 neba svetim obsinutjem

52v

koje učini kripost previsokoga
 verhu blažene deve marije
 gospoje naše. zapovidamo rič-
 ju koû reče Isukars(t) vitrom da bi
 pristali + zaklinamo vas
 oblaci razdilenjem zami-
 rnim mora čerlenoga koe je učinilo
 mogućstvo božje puku žudejsko-
 mu. sa svimi ovimi zgora reče-
 nimi zaklinam vas + i za-
 povidamo vam oblaci krupe
 i zle godine da po zlamenju ovo-
 ga križa + koga protivu vam
 činim nerazdileni tudje dili-
 te se od nas i otidete od ovoga
 mesta prez nauženja koga godi člo-
 vika ili mista ili broda

53r

ili zemle da izvitrite po
 aĵeru amen.
 Opet vas zaklinam + krupe gra-
 di i vetri s petimi ranami Isu-
 karstovimi trimi čavli ke su
 negove ruke i noge probole da ras-
 toplene u vodu saĵdete na zemlû
 u Ime oca + I sina + I duha + sve-
 toga amen.
 S(ve)ti matij s(ve)ti marko s(ve)ti luka
 s(ve)ti Ivan Ivanĵelisti Isuka-
 rst(o)vi ki su negovo sveto ĵiva-
 nĵelje po sve četire strane svi-
 ta razglasili oni svoimi do-
 stoênstvi i molbami germla-
 vinu ovu od kraine ove i od svi-
 h kraĵin karsĉanskih isprosi-

53v

li od istoga g(ospodi)na našega
 Isukarsta da bude odagna-
 na i prognana svaka godina
 sotone i skoda amen
 A ĵa grišnik I Isukarstov misnik
 i sluĵbenik za sve da nedos-
 tojni oblastû i kripostĵu isto-
 ga boga i g(ospodi)na našega Isukars-
 ta prevelikoga samotvorca ne
 na mlohavost moû naslonen
 i nû se ufaûĉi zapovidamo
 vam najneĉistijim duhom
 koi ove oblake ali magle
 podviĵite kripostĵu istoga
 boga i g(ospodi)na našega Isukar-
 sta + za presveto negovo

54r

upućenje za sveto porođenje ka-
 ršćenje i post za presvetu mu-
 ku i križ + za sveto uskars-
 nutje zamirno uzašastje
 na nebesa za strahovito do-
 šastje i sud negov napokojni
 za dostoënstvo pričiste vaz-
 da divice bogorodice marie
 i svetoga .N. i za dostoënstvo
 svih svetac da imati iza-
 jti iz tih oblaci i da ih ra-
 zvaržete i u ništar obrati-
 te u mestih puštošnih i ne-
 težanih neka ne mogu naudi-
 ti ni lûdem ni živini

54v

ni voću ni travam ni niedno-
 mu stvorenju odlučenu na slu-
 žbu človičansku po istomu
 isukarstu g(ospodi)nu našem koi ima
 doći suditi žive i martve i
 svit po ognû amen.
 On vam zapovida koi presveti-
 m križem + svojim i z rasteg-
 nutjem presvetoga tela sva-
 rhu križa očistil jest a-
 jer on + vam zapovida koi
 semartju svoju vas poglavi-
 cu vašega i smart predobil
 est i svezal i u vikovite pa-
 klene ogne zabil + vam
 zapovida koi nakon četarde-

55r

set dan od oblaka uzet kri-
 postû svojom uzide na nebo
 on + vam zapovida koži i-
 ma doči suditi žive i mar-
 tve i svit po ognû amen
 reci pesan od trih otrok
 bla(goslovi)te sva dela g(ospod)na g(ospo)da.
 pak reci. hvalite g(ospodi)na z nebes
 pak reci. bla(goslovle)n g(ospodi)n bog izdra(ilov)
 pak reci. bože va Ime tvoe sp(asi)
 pak reci. veličit duša moê
 pak reci. verovah temje.
 pak reci pohvali Ierusalim
 pak živi po moči višnago

55v

pak reci nini odpušcaeši
 pak reci spasi kralicu
 pak letenie gospo(i)ne
 pak iskoni bi slovo
 s(ve)ti bog s(ve)ti jaki sveti ne-
 umarli smiluj se nam
 Isukarst kraj(l) dojde u mi-
 ru: bog človik uhičen
 jest: Isukarst s nami stoi
 Isus karst kral dike dojd-
 de u miru bog človikom
 uhičen est i zločincen
 učinen est.

56r [prazno]

56v

Blagosloven budi Isus

*G(ospodi)ne moy Isuse Karste yedina lubavi dufse moye-
ye ispocetka ya se pridauam tebi i uas xi-
uot moy a naulastito oui dan lubim te ko-
liko uech mogu i umim. I ot istih da te i
ouo mooye (!) sarce siromasko lubi koliko bi
moglo biti. i koliko ye mene tvoye sarce
lubilo. Pitan te ponixno (!) proschenye od suih
moyih grihou od kih bolim se cicha uolike
lubau i ku ti nosim ali ne bolim se koliko bi
tribi. molim te za tvoye presuete rane da mi
dopustis i udilifs bolest uazda uechu hualim
te i blagoslaulam te 3 oue neuolne zemlye
i rad bih te blagosloulati i hualiti za svimi
blagosloulenimi ki se nahode u rayu Anyeli
i sui sueti. klanam ti se i tebe poznauam
samoga boga za moga odkupitelya
za moga prevelikoga dobrocinca od
ko*

57r

*koga priyimlam i cekam i ufam dobro sua-
 ko. i razumim klanati se tebi u suakomu me-
 stu a naulastito od neuernih i karschan ki
 ti se ne klanayu. zahvaliuam ti na suih do-
 brih ke si mi ucinil a naulastito na lubau
 ku mi nosifs i na muki i smarti peregorkoy
 ku si za lubau moyu podnesal. pridau(a)m ti
 nayposliye sve ca yimam i sprauan sam
 s prauom uolyom za sluxiti vozda i u sue-
 mu za suim moyim xiuotom i moyim
 hotenyem i moyim dilouanyem i sua moya
 dobra za ispuniti tuoya presueta volya
 i za veche umnoxenye tvoye slaue
 Amen
 Isus Budi uazda s manu.*

57v [prazno]

Kratki razlogi

blagoslov od dvih svič na čast dvih svetac bratov i mučenikov, Ivana I Pavla suprot tuči, i germlavini. Ovi bl(agosl)ov dvih svič na čast zgora rečeni-h dvih svetac je najđeno bilo meû plemenitim pismi od Presvitloga g(ospod)na Ivana fridiriga grofa od bolstan leto č.h.n.e.(=1676) odabranoga Arhibiškupa od praga i ima se ovako učiniti kako zdola Na blagdan imenovanih dvih svetac koi prihode na i.e.(=26) juna Imaû se dvi nove voščene sviče prvo svete mise na rečeni način bl(agoslovi)ti. potle pak s(ve)ta. misa na čast Imenovanih dvih svetac govoriti i iste sviče na oltaru goriti. a po misi ugasiti. i hraniti. i ovako se dupera-ti imaû. kada se edna garmlavina ali tučno vrime uzdviže imaû se rečene sviče

sviče vaŕgati. aliti obe dvi na edno mesto. ali edna more se u kući a drugu u vinogradu ali u vartlu postaviti. I još se ima polak rečenih svič najmane dva očenaša i dvi zdrave Marie na čast rečenih dvih svetac moliti. i sviče toliko dugo goriti: koliko se dugo vrime grubo vrime bude viditi. Od velike koristi koê od rečenih svič ishaê prepíševa. i iskažue gori rečeni Arhibiškup da ne samo on je videl i čul od drugih neho (!) da sam je vidil i spoznal: da takova zločesta vrimenta esu prestale i kuće koe s takovimi svičami gorećimi esu se služile. ni jim niedne škode učinilo: a drugim pak ki nisu takove sviče duperali. da im je sve potuklo i skončalo Radi toga nagovara da svaka kuća, selo, grad, i mesto takove sviče darži i duperaû, poli koih zapametiti. da kada

59r

kada takove sviče od ednoga samoga
 prokurane: i sveta misa polak nih pla-
 čena: da one samo nemu služe. i esu korisne
 a kada pak edno celo selo, aliti puk
 u edno prokuraû takove sviče, i svetu
 misu svim služe i pomažu najposlie i-
 maû oni koi takovu korist ote spoznat-
 i imaû najmane pol dneva oni dan niho-
 v činiti blagdan i svetu misu poslu-
 šati.

blagoslov svič

v(e)r(s) pomoč naša u Ime g(ospodi)n(o)vo
 ki e stvoril nebo i zemlû

v(e)r(s) g(ospodi)ne usliši molitvu moû

I vapaĵ moĵ tebi da pridet

v(e)r(s) g(ospodi)n s vami + I z duhom tvoim.

Pomolimo se

G(ospodi)ne Isuse Isukarste sine boga živoga

bl(agoslo)vi

59v

bl(agoslo)vi + sviče ove našimi prošnêmi
 uliĵ nima g(ospodi)ne po kriposti s(ve)toga + križa
 i dostoeŋstvih svetih mučenikov tvojih
 Ivana i Pavla bl(agoslo)va + nebeskoga ki
 nih za otirati škodne tuče človičans-
 komu narodu podal esi i tako blagoslo-
 v zlamenĵem s(veto)ga križa + da primu na
 svake sorte mestih užgane, i postavne
 budeû: otidu poglavice od tmin, i
 da ustresu se, i pobignu usplašeni sa svi-
 mi nihovimi dvorani od pribivališč
 onih. niti da hitaû grašice, ali tuču
 na Imanĵih i kunfinih nihovih, nego da e hi-
 taû u vode, ali utope u more prez svake ško-
 de koe peršone niti da postupe veče s-
 mučevati aliti unepokoiti tebi sve-
 mogućemu bogu služećih koi živeš i ce-
 sarastvueš z bogom ocem. [i ostalo]

Pomolimo se

Svemogući vikovični bože oprosti boe-

60r

boečim se: pomozi molečih te za dostoën-
 tva svetih mučenik tvojih Ivana, I Pavla
 tebe prosimo da po ovih blagoslovenih
 svičah sve škodne dažji, i jâzost duhov
 od ajera, i grožnû od tuče otirati činiš
 po Isukarstu g(ospodi)nu. našem amen.
 Siê esta dvi masline, i dva svetilnika
 svateča se pred g(ospodi)n(o)m i imata oblast
 zatvoriti nebo oblaki, i otvoriti vrata
 nega êko êzika eû kluča nebes + stvorena esta
 g(ospodi)ne pomiluĳ. h(ris)te pomiluĳ. g(ospodi)ne pomiluĳ oče naš
 I ne uvedi nas u napast, na izbavi nas
 od nepriêzni.
 v(e)r(s) Pravadnici va veki živu
 I u g(ospodi)na est plača nih.
 Pomolimo se
 Molimo te svemogi bože: da nas bliž
 ničastvenoe veselie današnjega praz-
 dnika primet. êže od blaženoû Ivana

60v

i Pavla proslavleniê ishodit jêjuže
 taêžde vera, i muka v istinu stvori biti
 brata. Po g(ospodi)nu našem Isukarstu [i ostalo]
 Pokropi govoreči
 Blagoslov boga svemogučega oca + : I si-
 na + i duha + svetoga saĳdi svarhu ovih
 svič, i ploda zemle i prebiva vazda
 s nami Amen.

61r [prazno]

61v

Po znamenju
[pojedinačna slova]

7. Intertekstualne koordinate²⁷

7.1. Odlomci Kašićeva Rituala rimskoga

7.1.1. Drugo Zaklinjanje zle godine

Zaklinjanja primoguća i Vridna.

437

ZAKLETVA DRUGA

Protiva grmljavini prihodeću
od gromova, triskova, krupa,
grada i zle godine.

Govori se da je bila naređena od Grgura
XIII., pape rimskoga.

Po zlamenju svetoga Križa od neprijatelja naših
oslobodi nas, Bože naš.

U Ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Virujem u Boga i ost(alo) do svrhe, list 14.

Pak, Gospodine, pomiluj. Isukrste, pomiluj. Gospo-
dine, pomiluj. Oče naš do svrhe, list 14.

V(ers): Pomoženje naše u Imenu Gospodinovu.

Odg(ovor): Koji je učinio nebo i zemlju.

V(ers): Budi ime Gospodinovo blagsovljeno.

Odg(ovor): Od ovoga sada i tja u vijeke.

V(ers): Uzdvigao se Bog i raspršali se neprijatelji nje-
govi. Odg(ovor): I pobigli, koji mrze na njega, od
obraza njegova.

V(ers): Ustani, Isukrste, pomози nas.

²⁷ Glagoljični tekstovi u ovom poglavlju transliterirani su po načelima preslovljavanja opisanim ranije. Latinični tekst iz Kašićeva *Rituala* priređen je u skladu s čitanjem pa je transkribiran uz zadržavanje jezične slike izvornika, ali uz bilježenje interpunkcije i velikoga slova po suvremenom pravopisu; u oblim zagradama razriješene su kratice.

Odg(ovor): I oslobodi nas cić Imena tvoga.

V(ers): Gospodine, usliši molitvu moju.

Odg(ovor): I vapaj moj k tebi prišao.

V(ers): Gospodin s vami. Odg(ovor): I s duhom tvojim.

Molim-

438

Molimo.

Gospodine Isukrste, koji si učinio nebo i zemlju, more, i sva koja su u njih, i koji si rici Jordani dao blagosov, i htio si se u njoj krstiti, i tvoje Svete ruke i lakte prisvete na Križu si prostro, kojimi si ajer posvetio, prosimo neizmirlnu milost i dobrote tvoje obilnost, a to da ove oblake, koje pri-da mnom i za mnom i vrh mene o desne i o live gledam da ajer smućuju, dostojiš se rasčiniti i u ništa obratiti. Neka svezana vlast od hudoba nemilo zlobećih pogine i zamete se, na hvalu prisvetoga imena tvoga i primogućega visokonstva tvoga. Koji živeš i kraljuješ s Bogom Ocem u jedinstvu Duha Svetoga. I ost(alo).

Pak obraćen prema oblakom prikrižiti će ih govoreći.

Obkružio, tebe oblače, Bog Otac, obkružio tebe Bog Sin, obkružio tebe Bog Duh Sveti.

Rasčinio tebe Bog Otac, rasčinio tebe Bog Sin, rasčinio tebe Bog Duh Sveti. Pritisnuo tebe Bog Otac, pritisnuo tebe Bog Sin, pritisnuo tebe Bog Duh Sveti. Blagosovio tebe Bog Otac, blagosovio tebe Bog Sin, blagosovio tebe Bog Duh Sveti. Razdilio tebe Bog Otac, razdilio tebe Bog Sin, razdilio tebe Bog Duh Sveti. Vzništio tebe Bog Otac, vznisťio tebe Bog Sin, vznisťio tebe Bog Duh Sveti. V Ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Pomo-

Pomoljenje.

Sveti Mateo, Sveti Marko, Sveti Luka, Sveti Ivan, vandelisti Isukrstovi, koji su njegovo S(veto) vandelje po sve četier strane svita razglasili, oni svoji mi dostojanstvi i molbami grmljavinu ovu od krajine ove i od svih krajina krstjanskih, isprosilili od istoga Gospodina našega Isukrsta, da bude odbijena i prognana.

Zakletva.

A ja grišnik i Isukrstov misnik i službenik, za sve da nedostojni, oblastju i kripostju istoga Boga i Gospodina našega Isukrsta, privelikoga samodr(š)ca, ne na moć moju naslonjen, ni u nju se uzdajući, vama zapovidadam najnečistijim duhom, koji ove oblake ili maglu podvižete, krjepostju istoga Boga i Gospodina našega Isukrsta, za prisveto njegovo upućenje, za sveto porojenje, krštenje, poštenje, za prisvetu muku i križ, za sveto uskrsnutje, za zamirno užišastje na nebesa, za strahovito došastje i sud njegov napokonji, za dostojanstva pričiste vazda divice Bogorodice Marije, i svetoga N., i za dostojanstva svih svetaca, da izidete iz njih i da ih raspršate u mistih pustošnih i netežanih. Neka ne mogu nautiti ni ljudem ni živinam, ni voćju ni travam, ni nijednoj stvari odlučenoj na službu človičju. Po istomu Gospodinu našem Isukrstu, koji ima dojc(i) suditi žive i mrtve i svit po ognju. Amen.

On

On vama zapovida, koji prisvetim križem svojim
i tila svoga prisvetoga rastegnutej na njemu očistio
jest ajer. On vama zapovida, koji smrtju svo-
jom vas, poglavicu vašega i smrt pridobio jest,
i svezao i u vikovite pakljene ognje zabio.

Vama zapovida, koji nakon četrdesti dana od obla-
ka uzet kripostju svojom uzide na nebo. On
vama zapovida, koji ima dojći suditi žive i
mrtve i svit po ognju. Amen.

A pak će uzdvignuti križ u ajer
govoreći.

Evo zlamenje prisvetoga križa. Bižite, strane
suprotivne, pridobio je bo vas i svi ta Gospodin
naš Isukrst Sin Boga živoga, samodržac najveć-
i, lav od roda Judina, korin Davidov.

Pak će vodom blagosovljenom na način od kri-
ža poškopiti na četer strane ter ako ne budu reče-
ne letanije, moći je ih reći ovdi, ako ne bi zla godina
pristala. List 91. Letanije.

Simbol ili virovanje Svetoga
ATANASIA. List 372.

Pak se govori: zdrava kraljice.

Zdrava kraljice, majko od milosrđa, ži-
vot, slatkost i ufanje naše, zdrava. K te-
bi vapijemo prognani sinovi Evini, k tebi uzdiše-
mo jaučući i plačući u ovoj dolini od suza. Jur-
e dakle, odvritnice naša, obrati k nama one oči tvoje
milo-

milosrdne i Jesusa blagoslovljenoga ploda utrobe tvoje nama za ovim prognanstvom ukaži. O blaga, o mila, o slatka Divo Marija.

Pod tvoje branjenje mi se utičemo, sveta Bogorodice, naša pomoljenja ne pohuli u potrebah, nego nas od svih pogiblji oslobodi, vazda Divico slavna i bla-(go)sovjena.

Začinka od Trijuh Mladića govori se s v(ersom) Slava Ocu i Sinu i ost(alo); na svrsi svakoga v(ersa) ovako, kakono u ovih.

Blagosivljajte sva dila Gospodinova Gospodina, hvalite i vrh uzvisite njega u vike.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Kakono biše u početak, i sada i vazda i u vike vika. Amen.

Blagosivljajte Anđeli Gospodinovi Gospodina.

Blagosivljajte nebesa Gospodina.

Slava Ocu i ost(alo).

Tako se govore ostali v(ersi) stavljeni na listu 237.

V(ers): Blagosovimo Oca i Sina s Duhom Svetim.

Odg(ovor): Hvalimo i vrh uzvisimo njega u vijeke.

V(ers): Moli za nas Sveta Bogorodice.

Odg(ovor): Da se učinimo dostojni dostojanstva Isukrstovijeh.

V(ers): Uzdvigao se Bog i raspršali se neprijatelji njegov-i.

Odg(ovor): I pobjegli koji nenavide njega od obraza njegova.

V(ers): Ustani, Isukrste, pomози nas.

Odg(ovor): I oslobodi nas cječ Imena tvoga.

V(ers): Navalila na hudobe ove straha i trepeti.

Odg(ovor): U veličini mješice tvoje.

V(ers): Gospodine, usliši molitvu moju.

Odg(ovor): I vapaj moj k tebi prišao.

V(ers): Gospodin s vami.

Odg(ovor): I s duhom tv(o)jjjem.

Molitva.

Svemogućí vjekuvječni Bože, koji si dao službenikom tvojim u spovidanju prave vjere vječnoga Trojstva slavu poznati i u mogućstvu visokostva klanjati se Jedinstvu, prosimo da krjepkostju iste vjere budemo obranjeni oda svih vazda suprotivnih.

Zaštiti, Gospodine, službenike tvoje potpomozenjimi od mira i u Blažene Marije vazda Divero porojenja uzdajuće se, oda svih neprijatelja i pogibija učini slobodne.

Od kuće tvoje, Gospodine, prosimo, da budu odagnane duhovne zlobnosti i ajerske hudobštine od gromovina da pobjegnu.

K tebi nas vapijućih, Gospodine, usliši, i ajersku vedrinu nama podaj pomolećima se, neka koji smo pravedno za grijehе naše pečaleni, milosrđe tvoje pridhodeći, oćutimo pomilovanje.

Dostojaj se, Gospodine Bože naš, podiliti i sahraniti voćja od zemlje, neka se pomoćimi vrjemenitimi veselimo i uzmoženjimi duhovnimi napredujemo.

Tugo-

Tugovanje naše, prosimo, Gospodine, da pomilovnik pogledaš i srčbu tvoga rasrčenja, koje smo pravedno dostojni, odvратиš. Po Gospodinu našem Isukrstu Sinu tvomu, koji s tobom žive i kraljuje u jedinstvu Duha Svetoga. Bog, po sve vijeke vijeka. Amen.

Može se jošter reći molitva od sveca ili svetece ili od svetaca crkve svoje.

Blagoslov od prisvet(oga) Rosarija slavne Majke Božje.

V(ers): Pomoć naša i ost(alo). Odg(ovor): Koji učinio i ost(alo).

V(ers): Gospodine usliši i ost(alo). Odg(ovor): I vapaj i ost(alo).

V(ers): Gospodin s vami. Odg(ovor): I S duhom tvojim.

Molimo.

Svemogući i milosrdni Bože, koji si, cica zamjerne ljubavi tvoje kom si nas obljudio, Sina tvoga jedinorođenoga, Gospodina našega Isukrsta s nebesa na zemlju hotio da sijde i put uzme iz priblažene djevice Marije, gospoje naše, utrobre prisvete, naviještenjem od anđela, i križ i smrt da podnese, i tretji dan slavno od mrtvih da uskrsne, neka bi nas izmaknuo iz vlasti đavlove. Molimo neizmirnu blagostivost tvoju, da ova zlamenja od Rosaria na čast i hvalu iste Bogorodice Sina tvoga, poklonjena od Crkve tvoje, blagosloviš i posvetiš, i njima toliku Duha Svetoga krjepost uliješ, da tkogodijer od ovih kojegod bude pri tebi nositi, i u kući svojoj bogomilo bude imati i na
istih

istih bude moliti bogoljubno Tebe po naredbah istoga sveta skupa, razmišljajući božja otajstva, zdravom i napredovanom bogoljubnosti obiluje. Ter da uzbude dionik i dobitnik svih milosti, dopuštenja, koja su bila dopuštena istomu skupu od svetoga pristolja apostolskoga. Paček i od svakoga neprijatelja, vidiva i nevidiva, vazda i svuda, i na ovemu i vječnomu viku da bude oslobođen. I bude dostojan biti prikazan na smrtni svoj čas pun dobrih djelovanja od iste priblažene djevice Marije Bogorodice. Po Isukrstu gospodinu našem.

Odg(ovor): Amen.

I najposlije blagosovi se poškropivši vodom bla-(go)slovljenom, govoreći:

U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

7.1.2. Atanazijevo vjerovanje

Ritual rimski
 Od Zaklinjanja Mučenih od hudobe

372

Virovanje svetoga Atanasija biskupa.
 Tkogodir hoće spasen biti, najprvo potrebno
 jest da drži općensku vjeru,
 koju, ako svak cilovitu i neockvrnjenu ne bude
 uzdržati, bez sumnje će poginuti u vike.
 A vjera općenska ova jest, da jednoga Boga u
 Trojstvu i Trojstvo u jedinstvu častimo.
 Ni smetajući sobstva ni sućanstvo razlučujući.
 Ino bo jest sobstvo Oćino, ino Sinovo, ino Du-
 ha Svetoga.
 Ali Oca i Sina i Duha Svetoga jedno jest Božan-
 stvo, jednaka slava, jedno vićno velićanstvo.
 Kakovi Otac, takovi Sin, takovi Duh Sveti.
 Nestvoreni Otac, nestvoreni Sin, nestvoreni Duh Sveti.
 Neizmirni Otac, neizmirni Sin, neizmirni Du-
 h Sveti.
 Vićni Otac, vićni Sin, vićni Duh Sveti.
 A ništa ne manje ne tri vićni, nego jedan vićni.
 Tako ne tri nestvoreni, ne tri neizmirni, nego je-
 dan nestvoreni, i jedan neizmirni.

Tako-

Također svemogući Otac, svemogući Sin, svemogući Duh Sveti.

A ništa ne manje ne tri svemogući, nego jedan svemogući.

Tako Bog Otac, Bog Sin, Bog Duh Sveti.

A ništa ne manje ne tri bogovi, nego jedan jest Bog.

Tako Gospodin Otac, Gospodin Sin, Gospodin Duh Sveti.

A ništa ne manje ne tri gospodini, nego Jedan jest Gospodin

Jere, kakono posobito svako sobstvo spovidati Boga i Gospodina, krstjanskom istinom usilovani smo, tako tri bogove ili gospodine imenovati općenskom vjerom zabranjuje nam se.

Otac od nikoga nije učinjen ni stvoren ni rođen.

Sin od Oca samoga jest, ne učinjen ni stvoren, nego porođen.

Duh Sveti od Oca i od Sina ni učinjen ni stvoren ni porođen, nego izhodeći.

Jedan dakle Otac, ne tri Oci, jedan Sin, ne tri Sini, jedan Duh Sveti, ne tri Dusi Sveti.

I u ovomu Trojstvu ništar prije, ništar posli, ništar veće ili manje, nego sva tri sobstva jednovična su sebi i jedinojednaka.

Tako da u svih, kakono jur odizgara rečeno jest, i jedinstvo u Trojstvu i Trojstvo u jedinstvo ima se častiti.

Tko dakle hoće spasen biti, tako od Trojstva viruj.

Ali potribno jest za vično spasenje da upultćen-
je

je jošter Gospodina našega Isukrsta virno viruje.

Jest dakle vira prava da virujemo i spovidamo da Gospodin naš Isukrst Božji Sin, Bog i človik jest.

Bog jest iz sučanstva Očina od prije vika porođen i človik jest iz sučanstva materina u viku porođen.

Izvrсни Bog, izvrсни človik dušom razložitom i puti človičanskom sastavljen.

Jednak Ocu u Božanstvu, manji od Oca u človičanstvu.

Koji prem da je Bog i človik, ništa ne manje ne dva, nego jedan jest Isukrst.

A jedan ne priobraćenjem božanstva u pult, nego uzetjem človičanstva u Boga.

Jedan sasma ne izmišanjem sučanstva, nego jedinstvom sobstva.

Jere kakono duša razložita i pult jedan jest človik, tako Bog i človik jedan jest Isukrst.

Koji mučen bi za spasenje naše, sijde nad pakao, treći dan uskrsnu od mrtvih.

Uzijde na nebesa, sjedi ob desnu Boga Oca Svemogućega, od tuda ima dojći suditi žive i mrtve.

Na koga došastje svi ljudi imaju uskrsnuti s telesmi svojimi i dati razlog od svojih činjenja.

I koji su dobra činili, pojći će u život vični, a koji zla, u oganj vični.

Ova jest vira općenska, koju, ako svak virno i stano-

stanovito ne bude virovati, neće moći biti spasen.

Slava Ocu i Sinu, Duhu Svetomu, kakono biše u početak, i sada i vazda i u vijeke vika. Amen.

7.1.3. Pjesma triju mladića

Ritual rimski. Oficij od Mrtvih.

236

Začinka od trijuh Mladinaca.

Blagosivljajte, sva dila Gospodinova, Gospodina.

Hvalite, ja vrhuzvisite njega u vike.

Blagosivljajte, anđeli Gospodinovi, Gospodina. Blagosivljajte

237

vljajte, nebesa, Gospodina.

Blagosivljajte, vode sve koje ste vrh nebesa, Gospodina. Blagosivljajte, sve kriposti Gospodinove, G(ospodi)n(a).

Blagosivljajte, sunce i Misec, Gospodina. Blagosivljajte, zvizde od neba, Gospodina.

Blagosivljajte, svaki daždic i rosa, Gospodina. Blagosivljajte, svi Dusi Božji, Gospodina.

Blagosivljajte, oganj i toplina, Gospodina. Blagosivljajte, studen i vrućina, Gospodina.

Blagosivljajte, rose, Gospodina. Blagosivljajte, led i zima, Gospodina.

Blagosivljajte, mrazi i snigovi, Gospodina. Blagosivljajte, noći i dnevi, Gospodina.

Blagosivljajte, svitlost i tmine, Gospodina. Blagosivljajte, munje i oblaci, Gospodina.

Blagosovila zemlja Gospodina, hvalila ga i vrhuzvisila ga u vike.

Blagosivljajte, gore i glavice, Gospodina. Blagosivljajte, svakolika nikneća na zemlji, Gospodina.

Blagosivljajte, vrela, Gospodina. Blagosivljajte, mora i rijeke, Gospodina.

Blagosivljajte, kiti i sva koja se kreću u vodah, Gospodina. Blagosivljajte, sve ptice od neba, Gospodina.

Blagosivljajte, sve živine i bravja, Gospodina. Blagosivljajte, sinovi človičanski, Gospodina.

Blagosovio Izrael Gospodina. Hvalio i vrhuzvisio njega u vike.

Blagosivljajte, posvećenici Gospodinovi, Gospodina
bla-

Blagosivljajte, sluge Gospodinje, Gospodina.

Blagosivljajte, dusi i duše pravednih, Gospodina.

Blagosivljajte, sveci i podniženi srcem, Gospodina.

Blagosivljajte, Ananija, Azarija i Misaele, Gospodina, hvalite i vrhuzvisite njega u vike.

Blagosivljajte Oca i Sina i Duha Svetoga. Hvalimo i vrhuzvisimo njega u vike.

Blagosovljeni Gospodine, u utvrđenstvu od neba, i pohvaljivi i slavni i vrhuzviseni u vike.

Ant(ifona): Blagosivljajte Gospodina, svi obrani njegovi, učiniti dnevi od veselja, spovidajte njemu.

7.2. Odlomci prvotiska brevijara (1491.)

7.2.1. Na blagdan mučenika Ivana i Pavla

282v, b, 5–38

Na s(ve)tih m(u)č(e)n(i)ku ivana i.
 pavla. K v(e)č(erni): an(tifonъ). preds-
 taše pravadni pred g(ospode)m
 i meû soboû nisut razl-
 učeni. čašu g(ospod)nû piše i pr-
 (i)êt(e)li b(o)ži vьzv(a)ni sut
 Prosimъ vsemogi b(o)že d-
 a bliznstvenoe nas
 veselie današnjago pr-
 azdnika primêt. eže ot b-
 (la)ž(e)noû m(u)č(e)n(i)ku tvoeû ivan-
 a i pavla proslavljen-
 iê ishodite: eûže tažd-
 e vera. i muka. rêsna v is-
 tinu stvori biti brat-
 a g(ospode)mъ I budi spomenut-
 ie svetago ivana .čti. a
 Vrimi ivana i pavl-
 a bratu. eûže prvi
 bê prip(r)učъ. a drgi prm-
 ancil konstancie dêvi
 otca konstantina hêrê
 Egdaže ûliên kesar ê-
 t bê želeniem idolož-
 rtvênim lakomostiû s-
 voeû evanj(e)liê svido-
 častvomъ obrazovaše
 rêš(pon) Siê esta b. (=2) muža m-
 il(o)sti. êže predstoit-
 a pred g(ospode)m. Vl(a)d(a)telem
 vsee z(eml)e b(e)rš Siê esta b (=2)
 m(a)sl(i)ni sv(a)t(e)če se pred g(ospode)m
 Ibo im(ê)niê i d(ê)dine otem-
 le h(гьst)ьênom gl(agola)še: h(гьst)ь v-

283r, a, 1–38

aš gl(agole)t v(ь) e(van)j(ēl)i. Iže nê ot-
 vržet se vsego imže ob-
 ladaet. ne možet biti
 moi uč(e)n(i)k. I rečeno bi emu êk(o)
 iv(a)n i p(a)vl vsaki d(a)n mno-
 go h(rst)ъѣнь nasičæta. ot ono-
 go bogatstviê ežê
 s(ve)taê d(ê)va konstanciê
 ostavila b(ê)še. I posl-
 a po niû da prideta k nem-
 u rêš(pon) V(i)d(ê)h združenie
 muže im(u)čih. Içi o apul
 Iûliên uprosi eû ot st-
 vari ûže tvor(a)hota
 On(a) že otv(ê)časta. i meû in-
 imi s(love)si resta. êk(o) za b(e)z-
 akonie tvoe otstupila e-
 sve ot pozdravleniê t-
 voego i ot družbi c(êsa)rstvi-
 ê tvoego. i vsakoêki ote-
 gnusva se s(a)ma. Esve bo
 ne kriva na resna h(rst)ъѣnina
 rêš(pon) Muži s(ve)ti s pročimi
 ot mn(o)zih m(u)č(e)n(i)k. i naiposl(ê)d
 rêš(pon) Se est resnoe brata
 Iûliêan že zap(o)v(ê)dê
 ima r(e)ki Misliti ima-
 ta êk(o) vi vsp(i)tana est-
 a v pol(a)či c(êsa)rskoi. i ne im(a)t-
 a otstoêti ot strani moee
 na da im(ê)ti b(u)du vaû pr-
 viû v pol(a)či moei: Açe l-
 i otstavljen b(u)du ot vaû
 potrebnô b(u)det mnê dêê-
 ti êk(o) ost(a)viti se ne mogu
 Paval i iv(a)n resta N-
 e tvor(i)ve t(e)bi v sem k-
 r(i)v(i)ne. da predl(a)gala bi-

283r, b, 1–38

sve t(e)be b(og)a koteri lûb-
 o obr(a)z. na predl(a)g(a)vê te-
 bi g(ospod)a iže stvori n(e)bo i z(eml)û
 more i vsa êže v n(i)h s(u)ъ
 I v resnotu dav(a)ti vid-
 iti. êk(o) nikol(i)že na pozdra-
 vlenie tvoee. i nikoližê
 na delanie tvoe. i nikoliž-
 e na p(o)laču tvoû prid(e)ve
 Imaže iûliên rêçê.
 Desetъ dni daû v-
 ama otpuçeniê. i mimopu-
 steçi dan deseti: prid-
 ita ka mni voleû priêt-
 eli vi imiti vaçnu. Aê-
 e li ne pridêta vistin-
 u lêki nepriêtelu naka-
 žu očito Ti že g(ospod)i p(o)m(i)lui
 Tagda s(ve)taê muž-
 a ivan i paval pr-
 izvavša k sebi h(ръst)ъênê. n-
 apravista ota vsêhъ
 êže se ostaviti moža-
 hu. I za vsu .i. (=10) dan ne pr-
 êstasta dan i noç. al-
 mužnu nastoeça. Edini
 na deste že danъ. stiçe-
 na i zatvorena bêsta
 v domu svoemъ. Tiže čo.
 Ibo posla terciêna
 voevodu k nima s vo-
 ini v godinu viçerê. On ž-
 e všad obrêtê ê molê-
 ça se i reče ima G(ospod)ъ našъ i-
 ûliên b(a)lvanca zl(a)t-
 a iova p(o)sla k v(a)ma da
 pokl(o)nite se emu i pokad(i)-
 ta i. I açe nê stvorita

sego moimъ mečemъ obiû u-
 sêknu. Ne podobaet bo se
 vaû očito ubiti. êže n-
 a polači vspitana es-
 ta iванъ i pav(a)лъ rest-
 a. Aêe tvoï g(ospod)ь e(stь) iûliên
 imêi ti mirь š nimъ Nama
 že nêstь inь g(ospod)ь. takmo e-
 danь b(og)ь o(ta)съ i sin i d(u)hь s(ve)ti
 egože se onь otvrêči ne ubo-
 ê. I začь ot lica b(o)žîe ot-
 vrgal se estь ed(i)noû. ho-
 četь i dr(u)zihь sa soboû n-
 a semrtь dovesti. k m(a)тъ
 i g(ospo)d(i)n(o)m a(ntifonь) Iванъ i pav(a)l
 rêsta iûliênu. mi edi-
 noga b(og)a čtêve. iže stvo-
 ri n(e)bo i z(eml)û. Ps(alm) G(ospod)ь v c(êsa)rs(tvi)e
 a(ntifon) Pav(a)лъ i iv(a)нъ rêsta
 k terciênu. aêe e(s)t tvoï g(ospod)ь
 iûliênъ. imêi mirь š nimъ
 ti. n(a)m že nêstь inь g(ospod)ь. ta-
 kmo o(ta)съ i s(i)нъ d(u)h s(ve)ti. a(ntifon) I-
 v(a)нъ i pav(a)l poznaûča
 lûtost ûliênû. im(ê)niê
 svoê daêati počesta n-
 iê(i)мъ: a(ntifon) S(ve)ti d(u)si i duše
 prav(a)dnihь pesaнъ r(e)cite
 b(og)u n(a)šemu: a(lelu)ê: a(ntifon) Iv(a)нъ i p-
 av(a)лъ rêsta ka galika-
 nu: stvori ob(ê)тъ b(og)u n(e)b(e)sko-
 mu. i bud(e)ši pobeditel
 veči neže bile si: k bl(agoslovle)n
 an(tifonь) Siê esta s(ve)ta êže
 za lûbi h(rъsto)vu: pritbê:
 č(lovêča)skie otvrgosta: s(ve)ta
 m(u)č(e)n(i)ka v c(êsa)rstviê nebês-
 cêemъ s anĵ(e)li raduût

283v, b, 1–12

se: o kolь časna e(s)t semrtь
 s(ve)tih: iže vse dni predst-
 oetъ pred g(ospode)мъ i meû soboû
 nesutъ razl(u)čeni k v(e)č(e)rn(i)
 a(ntifon): Iv(a)нъ i pav(a)лъ s proč(i)m
 ps(al)mi ot m(u)č(eni)къ: k v(e)č(erni) a(ntifon): Siê
 esta .b. (=2) maslini i .b. (=2) s(vê)-
 tilnika s(va)t(e)ča se pred g(ospodino)мъ
 i im(a)ta obl(a)stъ zatvori-
 ti n(e)bo obl(a)ki: i otvoriti vr-
 ata ego: êk(o) ez(i)ka eû klûč-
 a n(e)b(e)se. stvorêna esta:

7.2.2. Atanazijevo vjerovanje

231r, b, 27–38

pêsan s(ve)tie troice vne
Iže kol(i)ždo hočet s-
pasen biti: prižde-
vsehъ delъ: potrebno m-
u estъ da držit veru
katoličaskuû. Eeže a-
če kto cêli i nevrežde-
ni ne shran(i)t bez sumn(e)niê
va veki pogibnet. Vê-
ra že katoličaska sê
est da ed(i)n b(og)ъ v troici a
troicu v ed(i)nstvu čt(e)m

231v, a, 1–38

ne smeš(a)ûče sobstva: n-
 i suč(a)stva r(a)zlučaûče
 Ino bo e(st) sobstvo oče ino
 sin(o)vl'e: ino duha s(ve)t(a)go.
 Нъ оче i sin(o)vle i d(u)ha s(veta)g-
 o ed(i)no e(stъ) bož(a)stvo edin(a)ka
 sl(a)va ed(i)n(a)ko v(ê)čno vel(i)-
 častvo. Êkže e(s)t ось t(a)къ s(i)-
 n: t(a)къ d(u)hъ s(ve)ti: Nes(a)zd(a)n
 ось nes(a)zd(a)n s(i)нъ: nes(a)zd(a)n
 d(u)hъ s(ve)ti. Nemer(a)n ось nem(e)r(an)
 s(i)нъ: nemer(a)n d(u)hъ s(ve)ti. Vê-
 čan ось v(ê)čan s(i)нъ v(ê)čanъ
 d(u)hъ s(ve)ti. Ob(a)če n(e) tri v(ê)čn-
 i n(ъ) ed(i)нъ v(ê)čan. Êk(o)že ne tri
 nes(a)zd(a)ni n(i) tri nem(i)rni: n(ъ) ed-
 in nes(a)zd(a)n i ed(i)n nemir(a)нъ T-
 ako vs(e)m(o)gi ось vs(e)m(o)gi s(i)-
 нъ vs(e)m(o)gi d(u)hъ s(ve)ti. Ob(a)če
 n(e) tri vs(e)mog(u)či: n(ъ) ed(i)нъ vs(e)-
 mogi. Тъко b(og)ъ ось b(og)ъ s(i)нъ b(og)ъ
 d(u)hъ s(ve)ti. Ob(a)če n(e) tri b(o)zi
 n(ъ) ed(i)нъ b(og)ъ. Тъко g(ospod)ъ ось g(ospod)ъ s(i)n
 g(ospod)ъ s(ve)ti d(u)hъ. Ob(a)če n(e) tri g(ospod)i
 n(ъ) edin g(ospod)ъ. Êk(o)že v raz(a)nst-
 ve ed(i)no k(o)eždo sobstvovo
 b(og)a i g(ospod)a isp(o)ved(a)ti: krys-
 tênsk(u)û ist(i)noû prib(u)žd(a)-
 em se. Тъко tri b(o)zi ili tri
 g(ospod)i r(e)či k(a)tol(i)čask(u)û: bl(a)g-
 over(u)û vъzbran(a)em se. Ось
 nik(o)mže e(st) stvor(e)n ni s(a)zd(a)n
 ni r(o)en. Sin ocem ed(i)n e(st) nes(a)-
 tvor(e)n ni s(a)zd(a)n: na r(o)енъ. D-
 uhъ s(ve)ti ot oca i sina e(st) ni s-
 tvor(e)n ni s(a)zd(a)n: ni roen: n(a) is-
 hode. Ed(i)n ubo ot ось a n(e) tr(i)
 oci ed(i)n s(i)нъ a n(e) tri s(i)ni: e-

231v, b, 1–38

d(i)n d(u)hъ s(ve)ti: a n(e) tri d(u)si s-
 (ve)ti. I v s(e)i troici ničt(o)ž-
 e prvo ni p(o)sl(ě)dne: ničt(o)že
 v(e)če ni m(a)ne: n(a) vsa tri sob-
 stva sv(ê)čna s(e)bi sut
 edin(a)ka. Takoe n(a)ipače êk(o)-
 že prižde r(e)čeno e(s)t: da ed(i)-
 nstvo v troici: a troica
 v edinstve čtena b(u)di
 Kto ubo hočеть spasenъ
 biti: da tako o troici ču-
 et Na potrebno mu est k
 večnomu spaseniû: da
 (v) vpulьčenie ubo g(ospod)a na-
 šego is(u)h(rst)a tьvrdo verno
 veruet. Est ubo vera
 pravadna da vêruem i ispovedaem: êko gosp(o)d
 naš isukrst sin boží b(og)ъ
 i čl(o)vik est. Bogъ e(s)t iz s-
 ućsьtva otca priždê
 vêкъ roždень: i človikъ e(s)t
 iz sućstva materina
 va vêce roždень. Isъp-
 ulъ bogъ ispulъ člov-
 vik i dušê blagootve-
 tnei: i pulti človiča-
 skie prebivae. Tačanъ o-
 cu po božastvu: a man-
 i otca po čl(o)v(i)častv-
 u. Na ače b(og)ъ i č(lov)ikъ: e(s)t ob(a)če n(e)
 dva n(a) ed(i)n e(s)t h(rst)ъ. Ed(i)n že n(e) o-
 br(a)č(e)nem bož(a)stva v pu-
 lt: na priêtiem č(lov)iča)stv-
 a v b(og)ъ. Ed(i)n že ot n(u)dъ ne sme-
 š(a)n(i)em s(u)ćstva n(a) ed(i)nst-
 vom s(o)bstva. Ibo êk(o)žě
 d(u)ša bl(a)gootvêtna: pu-

232r, a, 1–21

lt edin est h(rst)ь. Iže m-
 učen b(ь)ist za n(a)še sp(a)s(e)n-
 ie sn(i)de v ad. I v tretí d-
 anь vskrsě ot mrtvih
 Vzide na n(e)b(e)sa i sedi-
 tь o desnuû b(og)a oca vse-
 moguĉ(a)go. I ot tudu paki hoĉet priti: sa slavou
 suditi živ(i)m i mrtv(i)m
 neg(o)že priš(a)stv(i)û vsi
 ĉ(lov)ci vskrsn(u)t v plti s-
 voei vzd(a)ti im(a)t otve-
 tь ot ist(i)h d(ê)l svoih Iž-
 e dobra stvor(i)še poid(u)t
 v živ(o)t věčni a iže z-
 ala stvor(i)še poid(u)t v-
 a og(ь)n v(ê)čni. Se est v(ê)ra
 katol(i)časka v nûže a-
 ĉe kto tvrdo verno ne v-
 eruet spas(e)n b(i)ti ne m(o)ž-
 et. Slava ocu i sinu i

7.2.3. Psalam 68 (67) [Slavni put Jahvin od Egipta do Siona]

201v, a, 31–38

sl(a)va ot(cu):
Vavskrsn(u)ť b(og)ť i raz(i)d-
ut se vsi vrazi ego:
i b(ê)ž(e)ť ot l(i)ca ego vsi ne-
nav(i)deči ego. Êkože îče-
zaet d(i)mť da îčezn(u)ť i êk(o)-
že taetť voskť ot l(i)ca og-
na Tako da pog(i)bnutť gri-

201v, b, 1–38

šn(i)ci ot l(i)ca b(o)žie a prav(a)-
 dnici vzves(e)lite se. I v-
 zr(a)duût se predь b(og)oмь: i na-
 sl(a)ždati se vĉn(u)тъ vьs
 ves(e)li: Poite b(og)u vspoi-
 te im(e)ni ego. p(u)t tvor(i)te v-
 zaš(a)dšumu na z(a)pad. G(ospod)ь
 ime emu r(a)duit(e) se pred n(i)мь
 sm(e)tut se ot lica ego oci
 sir(ota)һь. i sudie vdov(i)c B(og)ь
 v m(ê)stê s(ve)têмь svoem. b(og)ь
 vselêтъ ed(i)nomislne
 v d(o)mu: Izvodei okov(a)nie
 muž(a)stvomь. t(a)kožde prig-
 n(ê)vaûĉee i živuĉee v gro-
 bêh. B(og)ь egda ishožd(a)še
 pred lûdmi svoimi egda
 mimo hožd(a)še v p(u)stini. Z-
 emla potrese se i bo n(e)b(e)sa
 kan(u)še. Ot l(i)ca b(og)a sine.
 ot l(i)ca b(og)a iz(rae)l(o)va. Daž-
 dь volni otluĉiši b(o)že d(o)s-
 toĉniû tvoemu izn(e)može
 t(u)žeû svrši. Životna t-
 voê živ(i)тъ na nei. ug(o)t(o)v-
 a bl(a)gostinû tvû niĉe-
 mu b(o)že. G(ospod)ь dastь gl(agol)ь bl(a)-
 govêstuûĉimь. siloû m-
 n(o)goû. C(êsa)гь silь vzlûbl-
 en(a)go: i lêpoti d(o)mu ego ra-
 zdêliti kor(i)stь: Aĉe p-
 ospite meû pred(ê)li kril-
 ê: golub(i)nê posrebrenê: im-
 eû r(a)mê ego vl(a)ĉen i zla-
 tê. Egda raz(a)nstvitь.
 n(e)b(e)ski c(êsa)гь na nei. osnêž(i)t s-
 e v s(a)lmonê. Gora b(o)žie
 gora tuĉna: gora vsiren-

a gora t(u)čna: Vskuû nep-
 çuete g(o)ri vsirenje gora
 ûže bl(a)g(o)v(o)li b(og)ъ žiti v
 nei ibo g(ospod)ъ vsel(i)t se d(o) k(o)nc-
 a: Kolesn(i)ca b(o)žîê tm(a)mi
 tim: .č. (=1000) g(obžiuûçih)ъ v nihъ v s(i)nai s-
 (ve)têmъ. Vzaš(a)đъ na vis-
 otu plêni plêňъ da d(a)r-
 i č(lovê)k(o)mъ ibo prot(i)veçe se v-
 sel(i)ti: G(ospod)ъ b(og)ъ bl(agoslovle)ňъ d(a)ňъ dn-
 e. prosp(ê)šitъ n(a)mъ b(og)ъ sp(a)seni
 n(a)šihъ: B(og)ъ n(a)šъ b(og)ъ sp(a)s(i)ti: g(ospod)i n
 agna ishodiča smr(ъ)tna:
 Obače b(og)ъ skr(ъ)šitъ gl(a)vi
 vragъ svoihъ: vrhъ vl(a)sъ pre-
 hodeçihъ v pregrêš(e)n(i)hъ sv-
 oihъ: Reče g(ospod)ъ ot vas(a)na obr-
 ač ubraču i v gl(o)binah
 morsk(i)hъ: Da om(o)čit se nog-
 a tvoê v krvi êz(i)kъ pas
 tvoihъ otvrgъ ot nego: Vi-
 d(i)na b(ê)še šastviê tvo-
 ê b(ož)e: šastviê b(og)a moeg-
 o c(êsa)ra iže estъ v s(ve)têmъ
 Variše knezi blizъ ro-
 ûç(i)hъ: po sr(ê)di d(ê)vъ tump(a)n-
 nicъ V cr(ъ)kvaňъ bl(agoslovi)te b(og)a
 i g(ospod)a ot ist(o)čnikъ iz(drae)l(o)vъ: T-
 u ven(ъ)êminъ ûn(o)ša vъ umê
 už(a)snê. kn(e)zi iûdovi vl(a)-
 diki ihъ. i kn(e)zi zavol(o)ni k-
 n(e)zi nept(a)limli: Zapov-
 ii b(ož)e sili tvoei. i utvrd-
 i b(ož)e sie eže esi sad(ê)laly
 v n(a)sъ: Ot cr(ъ)kve s(ve)tie tv-
 oe êže e(s)t vъ er(u)s(oli)mê. t(e)bê pr-
 in(o)sutъ c(êsa)ri dari: Zaprê-
 ti zv(ê)remъ trstnimъ sanm-

202r, b, 1–18

u ûn(ь)ci vь ûnicahъ lûdsk-
 ihъ: zatvoriti iskuš(e)ni-
 e srebromъ: Ražd(ê)ni êz(i)ki
 hoteče branem. pridut m-
 (o)l(i)tvenici ot eûpta etio-
 riê: var(i)tъ r(u)ka ee k b(og)u: C(êsa)r-
 astviê z(ema)lskaê poite
 b(og)u: vspoite g(ospode)vê vzaš(a)-
 dšumu na n(e)bo s nebese na
 vstokъ: Se dastъ gl(a)s-
 u svoemu gl(a)s: sili: da-
 dite sl(a)vu b(og)u. Na iz(drae)l-
 i v(e)liê l(ê)pota ego i sil-
 a ego vь obl(a)cihъ: Div(a)n
 b(og)ъ v s(ve)tihъ svoihъ. b(og)ъ iz(drae)l(o)-
 vь: a dastъ silu i dr-
 ž(a)vu lûd(e)mъ svoim bl(agoslovle)нь
 b(og)ъ

7.2.4. Pjesma triju mladića

Danijel 3, 57–88

227v, a, 35–38

pes(a)nъ v (=3) ot(rok)
 Bl(agoslovi)te vsa d(ê)la g(ospod)n-
 a g(ospod)a hv(a)l(i)te i i prev-
 zn(e)site i va v(ê)ki. Bl(agoslovi)te

227v, b, 1–38

anj(e)li g(ospod)ni g(ospod)a bl(agoslovi)te n(e)-
 besa g(ospod)a. Bl(agoslovi)te vodi i
 vse previše neb(e)sъ g(ospod)a
 bl(agoslovi)te vse sili g(ospod)ne g(ospod)a
 Bl(agoslovi)te slnce i l(u)na g(ospod)a
 bl(agoslovi)te zv(ê)zdi n(e)b(e)skie g(ospod)a
 Bl(agoslovi)te d(a)ždъ i rosa g(ospod)a
 bl(agoslovi)te vsaki d(u)hъ b(o)žii
 g(ospod)a Bl(agoslovi)te og(a)nъ i znoi g(ospod)a
 bl(agoslo)v(i)te z(i)ma i var g(ospod)a
 Bl(agoslovi)te rosa inê g(ospod)a bl(a)-
 g(oslovi)te ledi i mrazi g(ospod)a b(la)-
 g(oslovi)te sl(a)na i sn(ê)zi g(ospod)a bl(agoslovit)-
 e n(o)či i dni g(ospod)a bl(agoslovi)te s(vê)t
 i tma g(ospod)a bl(agoslovi)te mlniie
 i obl(a)ci g(ospod)a bl(agoslo)vi z(em)la
 g(ospod)a h(va)li i prevzn(e)si i v v(ê)k
 Bl(agoslovi)te gori i hlmi g(ospod)a b(lagoslovi)-
 te vsa prozz(e)b(a)ûçiê na z(eml)i
 g(ospod)a Bl(agoslovi)te istočn(i)ci g(ospod)a
 b(lagoslovi)te mora i reki g(ospod)a B(lagoslovi)te
 kiti i vsa dvižuê(a)ê se
 vъ vod(a)h g(ospod)a: b(lagoslovi)te vse pt-
 ice nebeskie g(ospod)a B(lagoslovi)tê
 vsi zveri i sk(o)ti g(ospod)a b(lagoslovi)t-
 e vsi sin(o)ve č(lovê)sci g(ospod)a B-
 l(agoslo)vi iz(drai)лъ g(ospod)a: hvali i i
 prevzn(e)si i vъ v(ê)ki. Bl(agoslovi)t-

e erêi g(ospod)ni g(ospod)a: b(lagoslovi)te r(a)bi g(ospod)-
 ni g(ospod)a. Bl(agoslovi)te dusi i d(u)še
 prav(e)dniĥ g(ospod)a: b(lagoslovi)te prepo-
 dobni i smereni srceĥ g(ospod)a
 Bl(agoslovi)te anan(i)ê i az(e)riê mi-
 sael g(ospod)a hv(a)lite i i prê-
 vzos(i)tê i vĥ v(ê)ki. Bl(agoslo)-
 vim otac i sinĥ sa s(ve)timĥ
 d(u)hom: hv(a)lim i prevzos-
 im vĥ v(ê)ki. Bl(agoslovle)nĥ esi g(osod)i n(a) u-

228r, a, 1–3

tvrde neb(e)cei: hv(a)lanĥ
 i sl(a)van i prevznesenĥ vĥ
 v(ê)ki

7.3. Odlomci novovjekovnih glagoljskih rukopisa

7.3.1. Iz knjižice Antona Frankija (Arhiv HAZU, *sign. III a 5*)

2v

Drugo zaklinane zla oblaka
 reci oče naš zdravu mariû i veru
 i jednu molitvu s(ve)te marie ku ti dr-
 ago
 Zaklinam te oblače i vodu ka
 si na oblaku + bogom + ži-
 vim + bogom istinim + bogom
 s(ve)tim + u ime oca + i sina + i
 duha + svetoga + amen + zak(li)nam
¹⁰ tebe zali oblače kripostûum
 i milostûm božûm da ne pust-
 iš zaloga dažê nego vodu
 čistu nad ovum kuntradum
 i nad ovimi kunfini i vi-
 nogradi + zaklinam te obla(če)
 i vodu tvoû bogom ki se od

3r

s(ve)toga Ivana v tebi zapovi-
 di kerstiti se da ne naškodiš
 kuntradi ovoĵ ni vinogradom
 ovim ni niednoĵ stvari ob koĵ
 narod človičaski žive + u ime
 oca + i sina i + duha + svetoga
 + amen + zak(li)nam te oblače de-
 vetimi kori anelskimi + zak(li)-
 nam te drivom kim voda bi
 razdilena + zak(li)nam te oblače
 devetimi gromi i bliskani
 velikoga boga + zak(li)nam te
 trimi imeni troistva a ed-
 nim bogom da ne prestupiš
 govorenĵa moga lede ki si na
 oblaku pogubi tebe bog
 + otac + pogubi tebe bog
 + sin + pogubi tebe bog

3v

duh s(ve)ti + amen lede ki si v tom
 oblaku razdili tebe bog +
 otac + razdili tebe bog + sin
 razdili te bog duh s(ve)ti + amen +
 lede ki si va tom oblaku uč-
 ni od tebe bog vodu čistu o-
 tac + i sin + i duh + s(ve)ti amen +
 otijđdi od nas černa i zala
 oblačino i duhovino ka nosiš
 zali daž + zak(li)nam te lede
 i grade zali živim bogom +
 ocem + sinom + i dohom + s(ve)tim + amen
 Gos(podni)mi jêvanelisti i bla(že)ni-
 mi apustoli trimi sv(i)tna-
 ci ke svite pred obrazom g(ospodi)na
 boga vsemogučega gos(podni)mi stu-
 pi ki nebo i zemlu uderže i

4r

vsimi s(ve)timi i s(ve)ticami i vsi-
 m dvorom nebeskim s(ve)te marie
 mlikom ranami Isusovimi
 i drivom križa negova vsum mu-
 kum negovum čavli biči su-
 licum konopom kim bi vezan
 krunum ternovum terstum
 verugami spužvum žučem
 i octom vsimi ovimi imeno-
 vanimi i drugimi vsimi
 neimenovanimi ke su mučili
 našega spasitela i negovu
 mater prečistu divicu ma-
 riû zak(li)nam da ne moreš pri-
 stupit na ovu kuntradu
 ni na ove vinogradi zač
 na ovoј kuntradi se rodi

4v

od česa se telo i karv isukar-
 stova čini černa i zala ob-
 lačino i duhovino ako nisi
 božie poslanee + zak(li)nam te +
 ocem + i sinom + i duhom + s(ve)tim +
 amen da ne moreš prit na ovu ku-
 ntradu ni na vinogradi ako
 si ti božee poslanee Is(u)h(ris)te mi
 te molimo za molitve s(ve)te ma-
 rie i za molitve s(ve)te agate
 i za molitve s(ve)te brij(i)de i
 za molitve s(ve)toga ûurja i
 za molitve vsih s(ve)tih i sve-
 tic da nas očuvate i obr-
 anite i da odvernete od na-
 s vsako hudo i zlo vrime da-

5r

žê i grada + zak(li)nam tebe
 zala duhovino + ocem + i si-
 nom + i duhom + s(ve)tim + da ne
 moreš škodi učiniti ni ob-
 dan ni ob noč ni v niedno vri-
 me na ovoĵ kuntradi i vi-
 nogradih nego poĵdi v pusti-
 nu kadi nikomure zla uči-
 niš ni nepriêtelu naroda
 človičaskoga da uboet se
 g(ospodi)na boga tvoega i ne smiĵ
 pristupiti zapovidi ne-
 govih u i+me oca + i si-
 na + i duha + svetoga +
 amen +

Deo gratias et Maria

7.3.2. Blagoslov dviju svijećā, "Kratki razlogi" (NSK, *sign.* 3367)

3r, 1–19

Kratki razlogi

Blagoslov od dvih svič na čast dvih svetac bratov i mučenikov Ivana i Pavla suprot tuči i germlavini.

Ovi bl(agosl)ov. dvih svič na čast zgora rečenih dvih svetac je najdeno bilo meû plemeni-timi pismi od Presvitloga g(ospodi)na Ivana fridiriga groha od bolstan leto .č.h.n.e.(=1676) odabranoga Arhibiškupa od praga i ima se ovako učinit kako zdola.

Na blagdan imenovanih dvih svetac koi prihode na .i.e. (=26) juna imaû se dvi nove voščene sviče prvo s(ve)te mise na rečeni način bl(agosl)ovi)ti. potle pak s(ve)ta misa na čast Imenovanih dvih svetac govoriti i iste sviče na oltaru goriti. a po misi ugasiti i hraniti. i ovako se duperati imaû. kada se edna germlavina ali tučno vrime uzdiže imaû se rečene sviče važgati. aliti

obe dvi na edno mesto. ali edna more se
u kući a drugu u vinogradu aliti u vartlu
postaviti

Još se ima polak rečenih svič najman(j)e dva
očenaša i dvi zdrave marie na čast rečenih
dvih svetac moliti i sviče toliko dugo
goriti koliko se dugo vrime grubo vrime
bude viditi

Od velike koristi koê od rečenih svič ishaê
prepišiva i skažue gori rečeni Arhibiškup
da ne samo on je vidil i čul od drugih neho
da sam vidil, i spoznal da takova zloče-
sta vrimenta esu prestale i kuće koe s tako-
vimi svičami gorečimi esu su služili
ni jim niedne škode učinilo, a drugim. pak
ki nisu takove sviče duperali. da im je
sve potuklo i skončalo

Radi toga nagovara da svaka kuća, selo, grad,
i mesto takove sviče darži i duberaû poli
koih zapametiti, da kada takove sviče
od ednoga samoga prokurane. i sveta misa

4r, 1–19

polak nih plačena: da one samo nemu slu-
 že i jesu korisne. a kada pak edno celo selo
 aliti puk u edno prokuraû takove sviče
 i s(ve)tu misu svim služe i pomažu najposlie
 imaû oni koi takovu korist ote spoznat i
 imaû najmanje pol dneva oni dan nihov čini-
 ti blagdan i svetu misu poslušati.
 blagoslov svič
 v(e)r(s). Pomoč naša u Ime g(ospodi)n(o)vo
 ki e stvoril nebo i zemlû
 v(e)r(s). g(ospodi)ne usliši molitvu moû
 I vapaĵ moĵ tebi da pridet
 v(e)r(s). g(ospodi)n s vami * i z duhom tvoim
 Pomolimo se
 G(ospodi)ne Isuse Isukarste sine boga živoga
 bla(goslo)vi + sviče ove našimi prošněmi uliĵ
 nima g(ospodi)ne po kriposti s(veto)ga + križa i dosto-
 ênstvih svetih mučenikov tvojih Ivana. I Pa-
 vla bl(agoslo)va + nebeskoga ki nih za otirati

škodne tuče človičanskomu narodu. podal esi
 i tako blagoslov s(veto)ga križa + da primu na sva-
 ke sorte mestih užgane, i postavne budeû. i
 otidu poglavice od tmin i da ustresu se i
 pobignu usplašeni sa svimi nihovimi dvo-
 rani od pribivališc onih niti da hitaû
 grašice, ali tuču na imanĳih i kunfinih ni-
 hovih. nego da e hitaû u vode, ali utope
 u more prez svake škode koe škode koe paršo-
 ne niti da postupe veče smučevati ali
 nepokoiti tebe svemogućemu bogu služ-
 eih koi živeš i cesarastvueš z bo(go)m ocem
 \i ostalo \

Pomolimo se

Svemogući vikovični bože oprosti boećim se
 pomози molećih te za dostoenstva s(ve)tih
 mućenik tvoih Ivana i Pavla tebe prosimo
 da po ovih blagoslovljenih svićah sve ško-
 dne dažji i ěkost duhov od aĳera, i grožnû
 od tuče otirati činiš po h(ris)tu g(ospod)nu. našemu
 amen |

5r, 1–19

Siê esta dvi masline, i dva svetilnika sva-
teâa se pred g(ospodi)n(o)m. i imata oblast zatvoriti
nebo i oblaki i otvoriti vrata nego êko êzi-
ka eû kluâa nebese stvorena esta.

G(ospodi)ne pomiluj. h(ris)te pomiluj. g(ospodi)ne. pomiluj oâe
naš

I ne uvedi nas u napast, na izbavi nas od nepri-
êzni.

v(e)r(s). Pravadnici va veki živu

I u g(ospodi)na est plaâa nih

Pomolimo se

Molimo te svemogi bože: da nas bližničastvenoe
veselie današnega praznika primet. êže od
blaženoû Ivana. i pavla proslavleniê is-
hodit eûže taêžde vera, i muka v istinu
stvori biti brata. po g(ospodi)nu našemu. [i ostalo]

Pokropi govoreâi

Bl(agoslo)v boga svemoguâega oca + i sina + i duha +
svetoga sađdi svarhu sviâ ovih i plode
zemle i prebiva vazda s nami amen